Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Bilim Dalı

TÜRKİYE'DE BELEDİYELERİN KADINLARA YÖNELİK HİZMETLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ANKARA VE GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE ÖRNEKLERİ

Asena Tuğçe ŞEKERCİ

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

TÜRKİYE'DE BELEDİYELERİN KADINLARA YÖNELİK HİZMETLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ANKARA VE GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE ÖRNEKLERİ

Asena Tuğçe ŞEKERCİ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

KABUL VE ONAY

Asena Tuğçe Şekerci tarafından hazırlanan "Türkiye'de Belediyelerin Kadınlara Yönelik Hizmetleri Üzerine Bir Araştırma: Ankara ve Gaziantep Büyükşehir Belediye Örnekleri" başlıklı bu çalışma 27.05.2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN (Başkan)

Doç. Dr. Ahu SUMBAS (Danışman)

Doç. Dr. Eda YEŞİL (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan ***"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"*** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. (1)
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ….. ay ertelenmiştir. (2)
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

Asena Tuğçe ŞEKERCİ

"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

*(1) Madde 6. 1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.*

*(2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.*

*(3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.*
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

***** Tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.***

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Doç. Dr. Ahu SUMBAS** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Asena Tuğçe ŞEKERCİ

TEŞEKKÜR

İlk derslerimizde “Neden bu alanı seçtiniz?” sorusu sıkça yöneltilmişti. Bu bölümü seçme amacımı daha çok lisans döneminde aldığım derslerden oluşan merak, ilgi ve heyecan olarak tanımlıyordum. Ancak arkadaşlarımın deneyimlerini dinlediğimde bu sorunun derin bir soru olduğunu ve üzerine biraz daha düşünmem gerektiğini anlamıştım. Artık bu soruya “iki güçlü kadının, daha çok gözyaşlarına, korkularına, kaygılarına, öfkelerine ve güçlü duruşlarına şahit olarak büyümüş olmam” cevabını vermek istiyorum. Bu nedenle ilk teşekkürümü gücüyle, duruşuyla ve sevgisiyle bana rehber olan anneanneme etmek istiyorum. Kendisi şu an bizimle olmasa da yoluma tuttuğu ışığı hep hissettiğim canım anneanneme. Eğitim hakkı elinden alınan binlerce kadından biri kendisi. Bu nedenle her şeyden önce benim eğitimime önem verirdi. Ve sık sık “oku kızım, ne olursa olsun oku, oku” kelimeleri dökülürdü dudaklarından. Yoluma rehber olduğun ve bana her daim inandığın için teşekkür ederim meleğim. Ve diğer rehberim annem. Haksızlıkları kabul etmeyip karşı gelmeyi öğrettiğin, emeklerin, sevgin ve saygın için teşekkür ederim.

Tezimin başından sonuna kadar bana olan inancından güç aldığım, çalışmalarını büyük bir heyecanla ve merakla okuduğum, akademik hayatımda örnek aldığım ve almaya devam edeceğim tez danışmanım Doç. Dr. Ahu Sumbas’a, bu sürecime rehber olduğu, tezimin gelişmesine büyük katkılar sunduğu ve kıymetli desteği için çok teşekkür ederim. Yüksek Lisans Tez Jüri’sinde olumlu eleştirileri ve önerileri ile tezimi geliştirmeme katkı sunan Prof. Dr. Aylin Görgün Baran’a ve Doç. Dr. Eda Yeşil’e çok teşekkür ederim.

Tez sürecim boyunca, her konuşmamızda başaracağıma olan inançlarını ve motivasyonlarını benimle paylaşan biricik dostlarım İlayda Buse Çelik’e, Mukaddes Oduncular’a, Esra Er’e ve Ceren Fırat’a teşekkürlerimi iletiyorum. Diğer bir teşekkürümü ise birçok zorlukla birlikte mücadele ettiğim ve desteğini her daim hissettiğim hayat arkadaşım Nurullah Şekerci’ye iletmek istiyorum.

Son olarak, her anımı neşeye çevirmeyi başaran biricik kedi dostuma, Lucky’e teşekkür ediyorum.

ÖZET

ŞEKERCİ, Asena Tuğçe. *Türkiye'de Belediyelerin Kadınlara Yönelik Hizmetleri Üzerine Bir Araştırma: Ankara ve Gaziantep Büyükşehir Belediye Örnekleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022.

Bu çalışmanın amacı, sosyal belediyecilik ve kadına duyarlı belediyecilik anlayışlarını, kavramsal ve tarihsel açıdan değerlendirerek Türkiye özelinde bu sürecin gelişimini örnekler üzerinden incelemektir. Araştırma "Sosyal belediyecilik anlayışının, kadına duyarlı belediyecilik uygulamalarını kapsadığı ve bu uygulamaları toplumsal cinsiyet bakış açısı ile geliştirildiği söylenebilir mi?" sorusu üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışmada nitel içerik analizi yöntemi ile Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin faaliyet raporları, yazılı ve online bültenleri ve yayınları incelenmiştir. Destekleyici veriler olarak da her iki belediyenin ilgili birimlerin personelleri ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte İnsanca Yaşam ve Demokratik Toplum Derneği "Deneyim Paylaşım Toplantısı"nda her iki belediyenin de faaliyetlerine yönelik yapılan sunumlar üzerinden de inceleme gerçekleştirilmiştir.

Elde edilen bulgular ışığında, sosyal belediyecilik anlayışının kadına duyarlı belediyecilik anlayışı için bir zemin oluşturabileceği ancak bir belediye faaliyetlerinin toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklediğini söylemek için belirli noktaların da öne çıktığı sonucuna varılmıştır. Bu noktalar; toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir motivasyona sahip olunması, kadın katılımcılığının desteklenmesi ve bu çerçevede ihtiyaç tespit çalışmalarının yapılması, Yerel Eşitlik Eylem Planları gibi toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen bir yol haritasının oluşturulması ve bu planın hayata geçirilmesi için de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarının yapılması şeklindedir. Dolayısıyla, sosyal belediyecilik anlayışını benimseyen bir belediyenin, kadına duyarlı bir belediyecilik anlayışını da benimsediğini söyleyebilmek için belirtilen noktalara yönelik de çalışmaların stratejik öncelik haline gelmesinin gerekli olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Kadına Duyarlı Belediyecilik, Sosyal Belediyecilik, Toplumsal Cinsiyet

ABSTRACT

ŞEKERCİ, Asena Tuğçe. *A Research on the Services of Municipalities for Women in Turkey: The Cases of Gaziantep Metropolitan Municipality and Ankara Metropolitan Municipality,* Master Thesis, Ankara, 2022.

This study aimed, by evaluating the understanding of social municipality and women-friendly municipalities from a conceptual and historical perspective, to analyze the development of this process in Turkey with examples. The thesis was developed based on the question “Can it be said that social municipality includes women-friendly practices and these practices are developed from a gender perspective?”. The research analyzed online reports, written and online bulletins, and publications of Gaziantep Metropolitan Municipality and Ankara Metropolitan Municipality by qualitative content analysis method. In-depth interviews were conducted with the employees of both municipalities as supporting data. In addition, the presentations which are about activities of both municipalities in the Humane Life and Democratic Society Association's "Experience Sharing Meeting" was also examined.

According to the findings, It has been concluded that a social municipality can form a basis for a women-friendly municipality, but certain points stand out to say that the activities of a municipality support gender equality. These points are; to have a motivation that supports gender equality, carry out needs assessment studies by supporting women's participation, create a roadmap targeting gender equality, such as Local Equality Action Plans and carry out Gender Responsive Budgeting studies for the implementation of this plan. As a result, it has been concluded that it is necessary to make practices for the mentioned points a strategic priority to say that a municipality that adopts a social municipality approach also adopts a women-friendly municipality approach.

Keywords

Women–friendly municipality, Social Municipality, Gender

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY i

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI ii

ETİK BEYAN iii

TEŞEKKÜR iv

ÖZET v

ABSTRACT vi

İÇİNDEKİLER vii

GİRİŞ 1

1. BÖLÜM: TÜRKİYE BELEDİYECİLİK TARİHİ VE SOSYAL BELEDİYECİLİK 5

1.1. OSMANLI'DAN 1970'E TÜRKİYE BELEDİYECİLİK TARİHİ 7

1.1.1. Tanzimat Öncesi Dönemde Osmanlı Devleti'nde Belediyecilik Sistemi 8

1.1.2. Tanzimat Sonrası Dönemde Osmanlı Devleti'nde Belediyecilik Sistemi 11

1.1.3. Osmanlı'dan Miras Kalan Belediyecilik Anlayışı: 1923-1930 14

1.1.4. Türkiye Belediyecilik Tarihinde 1930-1970 Dönemi 16

1.2. TÜRKİYE BELEDİYE TARİHİNDE 1970 SONRASI: SOSYAL BELEDİYECİLİK 21

1.2.1. Refah Rejimi ve Sosyal Politika Temelinde Gelişen Sosyal Belediyecilik 22

1.2.2. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışının Gelişimi 27

1.2.2.1. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışında Tarihsel Sürecin İncelenmesi 28

1.2.2.2. Sosyal Belediyecilik Anlayışının İşlevleri 32

1.2.2.3. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik: Belediyelerin Kadına Duyarlı Hizmet Anlayışının Hukuki ve Siyasi Gelişimi 34

2. BÖLÜM: TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN DOSTU BELEDİYECİLİK 43

2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET TEMELLİ İHTİYAÇLAR.....44

2.2. KADIN DOSTU BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI.....46

2.2.1. Beledi Hizmetler Kapsamında Kadınların Pratik İhtiyaçları 47

2.2.2. Beledi Hizmetler Kapsamında Kadınların Stratejik İhtiyaçları 52

2.3. DÜNYADA KADIN DOSTU BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI.....54

2.4. TÜRKİYE'DE KADIN DOSTU BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI 61

3. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE BELEDİYELERİN KADINLARA YÖNELİK HİZMETLERİNİN ANALİZİ: ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ.....69

3.1 ARAŞTIRMA BİLGİLERİ 69

3.1.1 Araştırmanın Amacı ve Kapsamı 69

3.1.2 Araştırmanın Soruları.....70

3.1.3 Araştırmanın Yöntemi.....71

3.1.4 Veri Toplama Teknikleri ve Analizi 73

3.1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları 75

3.2. BULGULAR 76

3.2.1. Kadınlara Yönelik Eğitim ve Farkındalık Faaliyetleri.....76

3.2.2. Karar Alma Mekanizmalarında Kadın Katılımı ve Kadın Bakış Açısı.....87

3.2.3. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulaması (TCDB).....95

3.2.4. Kadınlara Duyarlı Kentsel Hizmet Yaklaşımı 103

3.2.5. Kadın Sağlığına Yönelik Faaliyetlerin Analizi 111

3.2.6. Kadın İstihdamının Desteklenmesi 115

3.2.7. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 123

SONUÇ.....134

KAYNAKÇA 142

EK 1: ETİK KOMİSYON İZNİ 159

EK 2: ORİJİNALLİK RAPORU.....160

GİRİŞ

"Türkiye'de Belediyelerin Kadınlara Yönelik Hizmetleri Üzerine Bir Araştırma: Ankara ve Gaziantep Büyükşehir Belediye Örnekleri" başlıklı bu çalışmanın amacı, kadına duyarlı belediyecilik ve sosyal belediyecilik anlayışlarını, kavramsal ve tarihsel açıdan değerlendirerek Türkiye özelinde bu süreçlerin gelişimini iki belediye örneğindeki etkileri üzerinden incelemektir. Çalışmanın çıkış noktası, 1970'lerden sonra hem dünyada hem de Türkiye'de yaygınlaşan sosyal belediyecilik anlayışının, kadına duyarlı belediyecilik anlayışını da içine alıp almadığına yönelik oluşan meraktır. Diğer bir deyişle bu tez çalışmasının argümanı/varsayımı sosyal belediyecilik anlayışının, kadına duyarlı belediyecilik uygulamalarını kapsadığı ve bu uygulamaları toplumsal cinsiyet bakış açısı ile geliştirebileceğidir. Türkiye, sosyal belediyecilik anlayışını benimseyen bir belediyecilik vurgusuna sahiptir. Sosyal belediyecilik anlayışı katılımcılık, şeffaflık, kapsayıcılık, sürdürülebilirlik, eşitlik ilkelerini kadınları dikkate alarak hizmet geliştirilen bir refah belediyeciliği olarak tanımlanabilir. Bu argüman ve tanımdan hareket ederek Türkiye'de sosyal belediyecilik ve kadına duyarlı belediyecilik anlayışlarının nasıl olduğu Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin 31 Mart 2019 Türkiye Yerel Seçimlerinden sonraki dönemde kadınlara yönelik hizmetleri çerçevede incelenerek değerlendirilmeye çalışılacaktır. İki belediyenin örnek olarak seçilmesinin ilk nedeni, belediye yönetimindeki siyasi partiler üzerinden gerçekleştirilmiştir. 2019 Türkiye Yerel Seçim sonuçlarını 30 büyükşehir belediyesi üzerinden incelediğimizde, bu belediyelerin 15'inin Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) ve 11'nin ise Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) yönetiminde olduğu görülmektedir. Türkiye yerel siyaset sürecinde ve belediyelerin hizmet kapasiteleri ve kararlarında siyasal partiler önemli birer aktör olduğundan bunları temsil eden birer büyükşehir belediyesi seçilmiştir. İkinci neden ise bu iki belediyenin kadınlara yönelik belediye hizmetleri konusunda sıklıkla gündeme gelmesidir.

Tez, üç ana başlık üzerinden şekillenmiştir. İlk bölümde Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışının gelişimini ve uygulamadaki etkilerini görebilmek amacıyla, öncelikle Osmanlı Devleti'nden 1970'li yıllara kadar olan sürede Türkiye'de belediyecilik anlayışının gelişimi dört dönem üzerinden incelenmiştir. Belirtilen dönemler Tanzimat öncesi, Tanzimat sonrası, 1923-1930 arası ve 1930-1970 dönemleri olarak

değerlendirilmiştir. Ardından Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışının gündeme geldiği 1970 kırılma noktası olarak kabul edilerek, bu dönem sonrası sosyal belediyecilik olgusu temelinde, kavramsal ve işlevsel yönüyle değerlendirilmiştir.

İkinci başlıkta toplumsal cinsiyet temelinde kadınların kent yaşamında farklılaşan ihtiyaçlarının olduğuna vurgu yapan teorik tartışmalar incelenmiş ve bu tartışmalar, pratik örnekleri ile birlikte değerlendirilmiştir. Bu düzlemde, öncelikle kadın dostu belediyecilik anlayışları bu anlayış temelinde kadın/toplumsal cinsiyete duyarlı yerel yönetimlerin dünyada gelişimi incelenmiştir. Son olarak Türkiye özelinde belediyelerin toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile mücadele kapsamında geliştirdikleri uygulamalar incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise tezin yöntemi aktarılmış ve ardından bulgular analiz edilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak saha araştırmasının amacı ve kapsamı, araştırma soruları, araştırmanın veri toplama teknikleri ve analizi, araştırma sınırlılıkları detaylandırılmıştır. Bu tez araştırmasında Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin 2019-2022 dönemi arasındaki kadına yönelik hizmetleri, ilgili belediyelerin faaliyet raporları, yazılı ve online bülten ve yayınları incelenmiştir. Ayrıca bu verileri desteklemek amacıyla İnsanca Yaşam ve Demokratik Toplum Derneği Deneyim Paylaşım Toplantısı üzerinden bir analiz yapılmış ve belediyelerde ilgili birimlerde çalışan kişilerle derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Ankara Büyükşehir Belediyesi'nden 3 katılımcı, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nden ise 1 katılımcı ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Diğer bir deyişle, bu çalışma nitel bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Elde edilen veriler literatürdeki kadın duyarlı belediyecilikle ilgili olarak oluşturulmuş yedi alt tema temelinde analiz edilmiştir. Temaların belirlenmesi sürecinde, literatürde yaygın olarak kullanılan başlıklar değerlendirilmiş ve eğitim/farkındalık, karar alma mekanizmalarına katılım, istihdam, kent hizmetleri, şiddetle mücadele ve sağlık olmak üzere altı temanın yaygın olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle, yaygın olarak kullanılan bu altı tema seçilmiştir. Bununla birlikte, belediyelerin bütçe çalışmalarında önemli bir yeri olan "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme" teması da eklenerek araştırmanın yedi teması belirlenmiştir.

Bu çerçevede, ilk olarak araştırma kapsamındaki iki belediyenin kadınlara yönelik eğitim ve farkındalık çalışmaları "Belediyelerin kadınlara yönelik eğitim ve farkındalık faaliyetleri kapsayıcı mıdır?", "belediyelerin eğitim ve farkındalık faaliyetlerini geliştirirken motivasyon kaynakları nelerdir?" ve "Covid 19 salgını, bu faaliyetleri nasıl etkilemiştir" soruları üzerinden değerlendirilmiştir. İkinci olarak belediyelerin karar alma mekanizmalarında kadın katılımcılığına yönelik çalışmaları değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sürecinde ise hem belediyelerin kurumsal yapılanma süreçlerinde kadın katılımcılığının yeri, önemi ve etkenleri incelenmiş hem de belediyelerin karar alma mekanizmalarında kadın katılımcılığını ve bakış açısını destekleyecek çalışmaları analiz edilmiştir. Üçüncü olarak belediyelerin, kadına duyarlı bütçeleme çalışmalarının bulunup bulunmadığı ve var alan bütçe planlarının da kadınları ne kadar kapsadığı üzerinden bir tartışma yürütülmüştür. Dördüncü olarak belediyelerin kadına duyarlı kentsel hizmetleri incelenmiştir. Bu aşamada hem kadınlar için güvenli bir kentin oluşturulması hem de kadınların stratejik ve pratik ihtiyaçları çerçevesinde sosyalleşme alanlarının oluşturulması ve bu alanlara erişimin mümkün hale getirilmesi üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Beşinci olarak ise hem toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin kadın sağlığına etkisi temelinde hem de kadınların daha sık karşılaştığı kanser çeşitleri üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Altıncı olarak belediyelerin kadın istihdamın desteklenmesine yönelik faaliyetleri analiz edilmiştir. Bu kapsamda belediyelerin meslek edindirme kursları, girişimcilik ve kadın kooperatiflerine yönelik çalışmaları değerlendirilmiştir. Son olarak belediyelerin kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamındaki faaliyetleri "Belediyelerin kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele politikalarında motivasyon kaynakları nelerdir?" ve "Belediyelerin bu motivasyonları politikalarına ve faaliyetlerine nasıl yansımaktadır?" soruları temelinde analiz edilmiştir.

Sonuç olarak, sosyal belediyecilik anlayışı kadına duyarlı belediyecilik anlayışı için bir zemin oluştursa da belediye faaliyetlerinin toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklediğini söylemek için belirli noktaların öne çıktığı gözlemlenmiştir. Bu noktalar; toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir motivasyona sahip olunması, kadın katılımcılığının desteklenmesi ve bu çerçevede ihtiyaç tespit çalışmalarının yapılması, Yerel Eşitlik

Eylem Planları gibi toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen bir yol haritasının oluşturulması ve bu planın hayata geçirilmesi için de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarının yapılması şeklindedir. Belirtilen bu noktalar üzerinden bir sonuç değerlendirmesiyle tez bitirilmiştir. Tezde sosyal belediyecilik ve kadına duyarlı belediyecilik anlayışlarının ortak bir zeminde, teorik ve pratik olarak incelenmiş olması ve sonuç olarak da bu ortak zemini destekleyen öneriler sunuyor olması açısından tezin literatüre katkı sağladığı düşünülmektedir.

1. BÖLÜM: TÜRKİYE BELEDİYECİLİK TARİHİ VE SOSYAL BELEDİYECİLİK

Türkiye'de belediyelerin kurumsal yapısının temeli, Osmanlı Devleti'ne kadar uzanmaktadır. Osmanlı Dönemindeki yerel yönetim, özelinde belediyeye yönelik yapı ve işleyişi de iki döneme ayırarak incelemek gerekmektedir. Bu ayrımda da Osmanlı Devleti'nin her türlü kurumsal ve idari yapısını etkilemiş olan Tanzimat Fermanı'yla başlayan reform sürecinin kırılma noktası olduğu görülmektedir. Bu nedenle, Türkiye Belediyecilik tarihinin köklerine dair bir değerlendirmenin Tanzimat öncesi ve sonrası belediyecilik olarak bir incelenmesiyle başlanacaktır. İlk dönem, Tanzimat dönemi öncesi yerel yapılanmalar olarak kadılar, vakıflar, mahalleler ve loncalar ön plana çıkmaktaydı. İkinci dönem olan Tanzimat sonrası dönemde ise Osmanlı'daki modernleşme girişimleri kapsamında belediye kurumuna dair bir dizi yeni girişimlerin olduğu görülmekteydi. Tanzimat dönemi öncesinden farklı olarak bu dönemde belediyecilik anlayışı, faaliyetlerin tek bir kurum tarafından gerçekleştirilmesi ve merkeziyetçilik anlayışı korunarak kentlerdeki modernleşme girişimlerinin batı temelinde ilerletilmesi hedeflenmektedir. Osmanlı'daki Tanzimat sonrası dönemdeki bu belediye örgütlenmesi, günümüzdeki belediyecilik yapısının da temelini atmıştır. Bu nedenle, Cumhuriyet sonrası dönemdeki belediye örgütlenmesini ve belediye anlayışını anlamak ve 1970 ve 2000'ler sonrası süreçteki değişimleri değerlendirebilmek için ilk etapta, bu tarihsel süreci, devamlılıkları ve farklılıkları çerçevesinde analiz etmenin önemli olduğu görülmüştür.

Bahsedildiği gibi Cumhuriyet'in ilanı sonrasında Osmanlı'dan miras kalan belediyecilik sisteminin devam ettiği görülmektedir. Yerel yönetimlerin, merkezi yönetimlerin politikalarına destek veren kurumlar olarak görülmesi ve devletin birliği ve bütünlüğü tehlikeye girer düşüncesinin hakim olması nedeniyle Osmanlı'dan miras kalan belediyecilik sistemine karşı atılan ilk adım, 1930 yılında kabul edilen 1580 sayılı Belediye Kanunu olarak kabul edilmektedir (Koçak ve Ekşi 2010). Ulusal ve uluslararası alanda gerçekleşen gelişmeler, farklı dönemlerde belediyelerin yapısı ve belediyecilik anlayışını da etkilemiştir. Dolayısıyla çok partili hayata geçiş, gerçekleşen ihtilaller ve küreselleşme, belediyecilik anlayışının gelişim sürecinde de önemli dönüm noktaları

olmaktadır. Bu etkinin temel nedeni, gerçekleşen geçişlerle ve değişimlerle birlikte devletlerin karşı karşıya kaldıkları sorunlar için bütüncül çözümlere ihtiyaç duyulmakta ve bu kapsamda merkezi yönetimden yerel yönetimlere kadar her kurum bu geçiş ve değişim süreçlerinden ekonomik, sosyolojik, psikolojik ve politik açıdan etkilenmektedir.

Tez çalışmanın merkezinde olan sosyal belediyecilik uygulamaları, ilk ortaya çıkmış olduğu gelişmiş ülkelerde II. Dünya Savaşı sonrasında, Türkiye'de ise 1970'li yıllarda karşımıza çıkmaktadır. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında ön plana çıkan "Refah Rejimi", "Sosyal Devlet", "Sosyal Politika" gibi tartışmalı; ama popüler kavramlar ve politikalarla birlikte bu anlayışların yerelleşmesi de söz konusu olmuştur. Türkiye'de ise sosyal belediyecilik yaklaşımının gelişiminde her ne kadar 1970'li yıllar başlangıç olarak kabul edilse de yasal çerçevenin 2000'li yıllarda sağlamlaştırıldığı da görülmektedir. Bu süreç ve gelişmelerin ilgili tartışmalar çerçevesinde Türkiye'deki belediyecilik yaklaşımına etkileri ve sonuçları çerçevesinde aşağıdaki başlıklarda genel bir çerçeve sunulması amaçlanmaktadır.

Bu amaç çerçevesinde, Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışının gelişimini ve uygulamadaki etkilerini görebilmek amacıyla aşağıdaki başlıklarda öncelikle Osmanlı Devleti'nden 1970'li yıllara kadar olan sürede Türkiye'de belediyecilik anlayışının gelişimi incelenecektir. Ardından Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışının gündeme geldiği 1970 kırılma noktası olarak kabul edilerek, bu dönem sonrası sosyal belediyecilik olgusu temelinde, kavramsal ve işlevsel yönüyle değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bu tür bir tarihsel değerlendirmenin hem Türkiye'de belediyecilik anlayışının genel dönüşümünü hem de uygulamada karşılaşılan sorun ve çıkmazları anlamakta önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle tezin ana konusu olan toplumsal cinsiyete duyarlı bir belediyecilik anlayışı için bu tür bir değerlendirmenin toplumsal cinsiyete duyarlı belediyecilik anlayışının yasal zeminini aşamalarını ve pratiklerinin de değerlendirilebilmesini sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.1. OSMANLI'DAN 1970'E TÜRKİYE BELEDİYECİLİK TARİHİ

Türk Dil Kurumu tanımlamasına göre belediye; "il, ilçe, kasaba, belde vb. yerleşim merkezlerinde temizlik, aydınlatma, su, toplu taşıma ve esnafın denetimi gibi kamu hizmetlerine bakan, başkanı ve üyeleri halk tarafından seçilen, tüzel kişiliği olan örgüt, şehremaneti"dir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre ise belediye; "Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini" ifade etmektedir.

Türkiye'de belediye örgütlenmesinin geçmişi ve bugün kullanılan ana yapısı, Osmanlı devletine uzanmaktadır. Bu nedenle, öncelikle Türkiye'de belediyelerin yapısını ve gelişimini anlayabilmek, ikincisi de Türkiye'de belediyecilik anlayışını kavrayabilmek açısından belediyecilik/belediye tarihini dört başlık altında incelemek gerekmektedir. Bu çerçevede, ilk olarak Osmanlı Devleti'ndeki belediye örgütlenmesi ve belediyecilik anlayışından, Tanzimat kırılma noktası kabul edilerek, Tanzimat Öncesi ve Tanzimat Sonrası şeklinde incelenecektir. Osmanlı Devleti'nde belediyecilik sistemi incelenirken Tanzimat'ın ilanını bir kırılma noktası olarak ifade etmek yanlış olmayacaktır. Birçok alanda olduğu gibi Tanzimat'ın ilanıyla birlikte Osmanlı Devleti'nin yerel yönetim anlayışında da modernleşme adımları atılmıştır. Dolayısıyla Osmanlı Devleti'nin belediyecilik serüvenini değerlendirirken Tanzimat öncesi ve sonrası dönemler olarak ayrılması, dönemin modernleşme hareketi kapsamında değişen yapısının da anlaşılmasını kolaylaştıracaktır. Ardından Türkiye Cumhuriyeti'ndeki belediye örgütlenmesi ve anlayışına geçilecektir. Bu ikinci başlıkta Türkiye'deki iki kırılma noktası dikkate alınarak 1970 öncesi, Osmanlı'dan miras alınan yerel yönetim anlayışının hakim olduğu 1923-1930 dönemi ve farklı birçok iç ve dış etmenler sonucunda değişen ve gelişen belediyecilik anlayışının hakim olduğu 1930-1970 şeklinde iki döneme ayrılarak incelenecektir.

1.1.1. Tanzimat Öncesi Dönemde Osmanlı Devleti'nde Belediyecilik Sistemi

Osmanlı Dönemi belediyecilik anlayışı hem devlet teşkilatı hem de yerel örgütlenmeler olan kadılar, loncalar, vakıflar ve mahallelerin etkin olduğu bir yerel yönetim kanalıdır. Her ne kadar modern anlamda belediyecilik anlayışından söz edilemese de günümüz belediyecilik anlayışının bazı farklı formları bu dönemde de karşımıza çıkmaktadır.

Tanzimat öncesi dönemde Osmanlı'da belediyecilik İslami esaslara dayanmaktaydı ve kadı tarafından temsil edilmekteydi (Es 2008). Kadı, kelime olarak "hükmeden", "yerine getiren" manalarına gelmekte olup, Osmanlılarda şer'î ve hukukî hükümleri tatbik eden, ayrıca devletin emirlerini" yerine getiren bir fonksiyona sahipti. Dolayısıyla hukukî olduğu kadar idarî bir memuriyet olarak da görülmektedir. Böylece kadıların görevlerini hukukî, idarî ve beledî olmak üzere başlıca üç noktada toplamak mümkündü (Halaçoğlu 1991).

Kadı, kaza adı verilen yerleşim biriminin hukuki ve idari yöneticisidir. Kaza, yargı ve yönetim bakımından belirli büyüklükte yerleşim birimidir ve kendisine bağlı kasaba ve köylerden oluşmaktadır. Bu bakımdan kazanın başında bulunan kadı, hem şer'i ve idari yargının başı, hem belediye başkanı, hem de merkezi yönetimin temsilcisidir. Dolayısıyla Osmanlı'nın bu döneminde kadının makamı mahkeme binası olduğu kadar belediye hizmetlerinin yürütüldüğü yerdir (Türe 2000).

Kadıların başlıca denetim görevleri bulunmaktaydı. Özellikle loncaların, vakıfların, okulların, camilerin, pazar yerlerinin işleyişlerinin denetlemek kadının sorumluluğundaydı. Denetim süreçlerini aktif olarak kadının yardımcısı olan muhtesipler yürütmekteydi. Türk Dil Kurumu tanımlamasına göre "muhtesip"in kelime anlamı; "İslam şehirlerinde çarşı ve pazar esnafını din kurallarına göre denetleyen görevli, belediye memuru" şeklinde ifade edilmektedir. Dolayısıyla muhtesibin görevleri ise

sırasıyla; esnafı kontrol etmek; iş yeri açma ruhsatı vermek, vergileri toplamak, ihtisap gelirlerini dağıtmak, mürur tezkirelerini vermek, kıyafet düzenini sağlamak şeklinde özetlenebilir (Kazıcı 1987). Kısacası Osmanlı kadısı faal bir idareci, mali memur, müfettiş ve taşrada devletin rüknü olan bir görevlidir (Ortaylı 2008).

Osmanlı yerel yönetiminde önemli role sahip bir diğer yapı ise loncalardır. Loncalar, her esnafın kendi arasında kurduğu bir esnaf teşkilâtı olarak tanımlanmaktadır. Her loncanın kendine has gelenek ve görenekleri olmasıyla birlikte her loncanın başında mesleğinde en usta olanı bulunur. Ortak olarak bu ustalar "şeyh" olarak adlandırılırdı. Ayrıca loncada Yiğitbaşı ve esnaf kahyaları vardı ve teşkilât denetimi Yiğitbaşı ve esnaf kahyaları tarafından yapılırdı. Belli mal standardını tutturmayan esnaf, ürettiği bozuk mal kapısına çivilenmek suretiyle cezalandırılırdı (Halaçoğlu 1991).

Mesleki gruplaşmalardan doğan loncaların başında bulunan esnaf şeyhi veya esnaf kethüdası, esnaf tarafından seçilir ve kadı tarafından sicile kaydedilirdi. Lonca şeyhi genellikle meslekte başarılı olmuş ve varlıklı üyelerden biriydi ve işyerleri arasında bir dükkanın üzerinde kendisi için ayrılan toplantı odasında iş kolunu yönetir, toplantılar yapardı. Lonca şeyhinin yürüttüğü mesleki rolü, kendisinin dini ve siyasi saygınlığını da arttırıyor ve hükümet emirlerini halka aktarma, emirlerin uygulanıp uygulanmadığını kontrol etme, vergilerin paylaştırılması ve toplanması gibi görevler neticesinde belde yönetiminde itibari bir yer sağlıyordu (Vural 2004).

Tanzimat öncesi yerel yönetim sisteminde ön plana çıkan bir diğer yapılanma ise mahallelerdir. Mahallenin herkes tarafından kabul edilen bir tanımı olmamakla birlikte sözlük ve diğer referanslarda, bir kentin ya da kasabanın belli sınırlarla ayrılmış, kendi başına yaşama imkanları olan en küçük yerleşme yeri olarak tanımlanmaktadır (Es 2008). Mahalle veya muhtarlık örgütlenmesi, Osmanlı Türk geleneğinden gelen özellikleriyle Cumhuriyetimize aktarılan çok yönlü bir kurumdur. Osmanlı yönetiminin idari teşkilatında mahalle önemli bir yere sahip olmuştur (Vural 2004). Mahalleler, mahalle

imamları tarafından yönetilmekteydi ve imamlar mahallelerde kadıya karşı sorumlu olan ilk kişilerdi.

Her mahalleye ait bir mescit, bir vakıf tarafından yönetilen ve çocuklara ilköğrenimin verildiği bir okul (bu okulları mahalleli de açabilirdi) ve mahallenin çeşmesi bulunurdu. Mahalledeki birçok altyapısal tesislerden de mahalleli ortak olarak sorumlu tutulurdu. Mahalleli demek; bugün belediyelerin sorumlulukları olan kabul ettiğimiz kaldırılacak cenazeden, çıkan yangından, semtin temizlik ve bakımından ortaklaşa sorumluluğu olan kimseler demekti. Dolayısıyla mahalleli asayişi sağlamaktan ortaklaşa sorumlu idi ve her mahallenin ortaklaşa ücretini vererek istihdam ettiği bir bekçisi de vardı (Ortaylı 2008).

Vakıflar, Osmanlı yerel yönetiminde ön plana çıkan bir diğer yapılanmalardır. Türk Dil Kurumu'na göre "Vakıf"; "bir hizmetin gelecekte de yapılması için belli şartlarla ve resmî bir yolla ayrılarak bir topluluk veya bir kimse tarafından bırakılan mülk, para" olarak tanımlanmaktadır. Osmanlı'da vakıflar sadece insanlar için ekonomik, sosyal ve kültürel hedefler dışında hayvanlar ve çevre için de faaliyetler sunmaktaydı (Kaya ve Koca 2020). Bu faaliyetler günümüz belediyecilik anlayışında da yer alan temiz su temini, bayındırlık, yeşil alanlar ile hayvanların korunması ve bakım hizmetlerinin sağlanması gibi çeşitli hizmetlerden oluşmaktadır (Yörük 2016).

Türk vakıfları, hemen hemen bütün sosyal yardım işlerini kapsamış, sahip bulunduğu özellikler, belediye kuruluşu gibi değerlendirilmesine yol açmıştır. İster çocukları güvence altına almak, isterse muhtemel bir müsadereden kurtulmanın hukuki yolu olsun vakıf kurarak bir takım kentsel hizmetler görülmüştür (Toprak 2006). Vakıfların hizmet alanlarına baktığımızda Ertem (2011) bu alanları dini, eğitim, sağlık, şehircilik, bayındırlık ve askeri hizmetler olmak üzere altı başlık altında derlemiştir. Genel olarak, şehrin bütününü ilgilendiren her türlü hizmet, cami, okul, kitaplık, hastane, han, çeşmeler, sebiller, imaretler, su getirme, bu tesislerin bakımı, hatta bazen mezarlıklar, vakıf kanalıyla yapılmışlardır. Dönemin Batı dünyasında kilisenin, belediyenin ya da

hükümetin yaptığı işleri, Osmanlı Devleti'nde geniş ölçüde kişilerin kurdukları vakıflar yapmıştır (Kuban 1968).

Genel olarak değerlendirildiğinde Tanzimat Dönemi öncesinde Osmanlı Devleti'nde belediyecilik uygulamaları hem devlet teşkilatı hem de yerel örgütlenmeler olan kadılar, loncalar, vakıflar ve mahalleler tarafından gerçekleştirilmekte. Bu kurumlar ile yerel halka bizim bugün belediye hizmetleri olarak tanımladığımız altyapı hizmetleri, denetim faaliyetleri ile birlikte sosyal belediyecilik anlayışı kapsamında da değerlendirilebilecek sosyal yardımların yapılması, sosyo-kültürel alanların inşası, çevre çalışmalarının ve hayvanlara yönelik uygulamaların yürütülmesi gibi çeşitli hizmetler de bulunmaktadır. Tüm bu örneklere ek olarak vakıflar, kadınlar için, çocuğu olanlara belirli şartlar çerçevesinde maaş verilmesi, gıda desteğinin sağlanması, afet zamanlarında destek verilmesi, sağlık problemleri yaşayanlara maaş bağlanması gibi çeşitli sosyal hizmet uygulamalarını hayata geçiren kurumlardır (Şahin ve Kaya 2016).

1.1.2. Tanzimat Sonrası Dönemde Osmanlı Devleti'nde Belediyecilik Sistemi

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'ın ilanı ile birlikte modernleşme hareketi de başlamıştır. Dolayısıyla Tanzimat'ın ilanı, Türk siyasi tarihinde modernleşmenin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Hemen her alanda görülen batılılaşma eğilimi Osmanlı mahalli idare anlayışını da etkilemiştir. Tanzimat Dönemi'nde batılılaşma yönünde gerçekleştirilen reformlar, belediyelerin doğuşu için gerekli ortamı hazırlamıştır (Eryılmaz 1996).

Önceki dönemlere kıyasla, Osmanlı Devleti'nin bu döneminde batıda eğitim almış bürokratların yönetim kadrolarında aktif olarak yer aldığı görülmektedir. Bu noktada bu bürokratların batıda gözlemledikleri belediye yapısını Osmanlı Devleti'nde de görmek istemeleri, Tanzimat Sonrası belediyecilik anlayışının şekillenmesinde önemli rolü bulunmaktadır. Ancak burada altı çizilmesi gereken konu, bürokratların batıda

gözlemledikleri özerk yapıdaki belediyecilik anlayışından ziyade merkeziyetçilik anlayışı korunarak modern ve düzenli şehirlerin oluşumu amacı taşımaktadır. Bununla birlikte şehirlerde doğan temizlik, aydınlatma vb. ihtiyaçların karşılanması için gerekli yapılanmaların oluşturulması atılacak yeni adımların sebeplerinden bazılarıdır (Yörükoğlu 2009).

Bu kapsamda İstanbul'da ilk modern belediye idaresi kurma teşebbüsü Kırım Savaşı sırasında müttefik devletlerin etkisiyle oldu. 13 Haziran 1854'te savaşın başkentte yarattığı hareket ve karışıklığı bir düzene koymak için İstanbul Şehremaneti kuruldu ve Meclis-i Vala tarafından bir nizamname hazırlanarak başına bir şehremini tayin edildi. Ancak İstanbul Şehremaneti, özerk statüsünün olmaması ve şehreminlerin ve Şehremaneti Meclisi üyelerin bilgi ve beceri sahibi olmaması İstanbul Şehremaneti'nin başarısız olmasına neden olmuştur (Ortaylı 2008).

İstanbul Şehremaneti'nin başarısızlığının ardından 9 Mayıs 1855 tarihli İrade-i Seniye ile Bab-ı Ali tarafından İntizam-ı Şehir Komisyonu kurulmuştur (Koç 2015). Bu komisyonda Osmanlı halkından dil bilen ve Avrupa görmüş müslim ve gayrimüslim kimselerle başkentteki yabancılardan tanınmış kişiler üye olarak yer almıştır (Adıgüzel 2010). Komisyon, belediye düzenlemeleri ile ilgili olarak danışma değerleri olan raporlar düzenlemekle sorumluydu. Yapılan çalışmalar ve değerlendirmeler sonucundan İhtizam-ı Şehir Komisyonu, kanalizasyon ve yolların yapılması, sokakların temizliğinin sağlanması ve aydınlatılması, sokakların mümkün olduğunca genişletilmesi gibi bazı öneriler sunmuştur (Es 2008).Bu çerçevede yapılan değerlendirmeler sonucunda İstanbul'un on dört daireye bölünmesinde ve her birinde de bir belediye kurulmasında kararı kılınmıştır. Ancak dönemin şartları itibariyle ilk etapta sadece iki pilot semt olarak Galata ve Beyoğlu seçilmiştir. Gerek mali imkansızlıklar gerekse bu alanda donanımlı kadroların olmayışı ilk belediye teşkilatının şehrin bir bölümünde teşkilatlanmasına sebep olmuştur ve şehir nüfusunun ve iş yerlerinin en yoğun olduğu semtte belediye teşkilatının oluşumu yoluna gidilmiştir (Önver 2019). Dolayısıyla hem iş yerlerinin yoğun olması hem de bu semtlerde yaşayan insanların kültürel anlamda donanımlı olması nedeniyle

planlanan belediye teşkilatı için Galata ve Beyoğlu pilot semtler seçilmiştir. Bu girişimlerin sonucunda 1858 yılında Galata-Beyoğlu bölgesinde Altıncı Daire-i Belediye kurulmuştur.

Altıncı Daire-i Belediye, Osmanlı Devleti'nin yerel yönetim modernleşme sürecinde önemli bir girişimdir. Özellikle belediye çalışanlarının sahip olması gereken bazı nitelikler bulunmaktaydı. Örneğin Bab-ı Ali tarafından seçilen ve padişahın onayıyla göreve gelen bir müdürün ileri seviyede yabancı dil bilmesi ve daha önce beledi hizmetlerde de tecrübeli olması gerekmekteydi. Yazışmaların Fransızca da yapılması nedeniyle ileri seviyede Fransızca bilgisi önemli bir kıstas olmaktaydı. Dolayısıyla Altıncı Daire-i Belediye, Tanzimat sonrası Osmanlı belediyecilik sistemi modernleşme hareketinde başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

İstanbul'da Altıncı Daire uygulaması örnek alınarak 1868 tarihinde Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi yayınlanmıştır. Nizamnameye göre İstanbul 14 belediye dairesine ayrılacaktır. Fakat uygulamada her birinin başına onursal bir paye olarak emekli bir yüksek memurun tayin edildiği bu dairelerin çoğunda ne meclisler kurulabilmiş ne de personel tayin edilebilmiştir. Öngörülen on dört belediyeden ancak Adalar, Yeniköy, Tarabya ve Beykoz olmak üzere dört belediyenin kuruluşu tamamlanabilmiştir (Eryılmaz, Kamu Yönetimi 2002). İstanbul dışındaki yerleşim merkezlerine yönelik batı tarzı belediye teşkilatlanmalarının kuruluşu ise 1870 yılına kadar söz konusu olmamıştır. Bu konudaki ilk düzenleme de taşradaki belediyelerin yasal temelini atan 1871 tarihli "İdare-i Umumiye-i Vilayat Nizamnamesi"dir (Eryılmaz 2006).

Tüm çabalara rağmen İstanbul'un geneline belediye teşkilatı yayılmamıştır. Bu nedenle 1877 yılında toplanan ilk meşrutiyet meclisinin kabul ettiği ilk kanun Dersaadet Belediye Kanunu olmuştur. 1877 tarihli söz konusu kanun, Altıncı Daire'nin ayrıcalığına son vermiş ve diğer belediyeler gibi onu da şehremanetine bağlamıştır (Türe 2000). Başkentte Osmanlı döneminde belediyeler konusundaki son önemli düzenleme ise 1910 yılında

çıkarılan Dersaadet Teşkilat-ı Belediyesi Hakkında Kanun-u Muvakkat ile yapılmıştır. Bu geçici kanunla belediye daireleri kaldırılarak 9 belediye şubesi kurulmuş, şehremaneti meclisi yerine de encümen kurulmuştur. Bu durum halen yürürlükte olan 1930 tarih ve 1580 sayılı Belediyeler Kanununa kadar devam etmiştir (Vural 2004).

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat sonrası dönem için belediyecilik anlayışını incelediğimizde, Tanzimat ile birlikte gelen modernleşme hareketinin burayı da etkilediği görülmektedir. Ancak batıdaki özerk belediyecilik anlayışından ziyade merkezi yönetimi güçlendirecek ve kent hayatında dönemin ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayacak bir anlayış temelinde gelişmektedir. Tanzimat öncesinde belediyecilik uygulamaları hem devlet teşkilatı hem de yerel örgütlenmeler tarafından gerçekleştirilirken Tanzimat'ın ilanının ardından tek bir kamu kurumu, yani belediyeler tarafından gerçekleştirilmesi ön görülmektedir. Bu nedenle Türkiye için günümüz belediyecilik yönetimi anlayışının da temellerinin bu girişimlerle birlikte atıldığını söylemek mümkündür.

1.1.3. Osmanlı'dan Miras Kalan Belediyecilik Anlayışı: 1923-1930

Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki belediyecilik anlayışı incelendiğinde merkeziyetçi yaklaşımın devam ettiği görülmektedir. Dönemin şartları itibariyle, savaşın yol açtığı yıkım, bulaşıcı hastalıkların boyutları, sermaye birikimi ve yerli girişimciliğin olmayışı ve siyasi sistemi sağlamlaştırma gereksinimi merkeziyetçilik geleneğini daha da kuvvetlendirmiştir (Göymen 1999).

Türkiye'deki belediye sistemi araştırmalarında ortak fikir, 1923'te kurulmuş olan Cumhuriyet'in mali olarak güçsüz, insan gücü olarak zayıf ve bir yerel hükümet geleneğinden yoksun bir belediyecilik sistemi devraldığı yönündedir. Dolayısıyla Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Osmanlıdan miras kalan belediyecilik anlayışının topyekûn değiştiğini söylemek mümkün değildir. Ancak 1923-1930 yılları arasında atılan adımların

1930 yılında çıkarılacak olan 1580 sayılı Belediyecilik Kanuna ve diğer girişimlere bir hazırlık süreci olduğu görülmektedir.

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte belediyecilik faaliyetlerinde karşılaşılan bazı temel sorunlar vardır. Tekeli'ye (2009) göre Cumhuriyetin kuruluş yıllarında belediyecilik hizmetleri iki temel sorun çevresinde şekillenmiştir. Bu sorunların ilki 13 Ekim 1923 tarihinde Ankara'nın başkent ilan edilmesiyle birlikte doğan "modern başkent" ihtiyacı ve ikincisi Kurtuluş Savaşı nedeniyle özellikle Batı Anadolu'da gerçekleşen yangınlar sonucunda gerçekleştirilmesi gereken imar çalışmalarıdır.

Kurtuluş Savaşı sonrasında 1924 Anayasasıyla da Ankara'nın başkent olarak seçilmesiyle başkentin dışa açık, kozmopoliten ve Osmanlılık imgesi ile bütünleşmiş İstanbul'dan İç Anadolu'ya nakledilmesi kendi başına devrimci ve antiemperyalist nitelik taşıyan bir karardır. Bu karar emperyalist güçlerin ve ülkenin burjuvazisinin baskılarına rağmen alınmıştır. Ankara'nın başkent olması kararının başarıya ulaşması öncelikle yeni rejimin ideolojisiyle tutarlı, çağdaş bir kentin kurulmasından geçecektir. Böylece Ankara'nın başarısı rejimin başarısıyla özdeşleşmiştir. Cumhuriyet, başarısının somut simgesini Ankara'da göstermek durumundadır (Tekeli, Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü (1923-1990) 2009). Bu çerçevede 16 Şubat 1924 yılında 417 sayılı Ankara Şehremaneti Kanunu, 24 Mart 1925 yılında 583 sayılı Kamulaştırma Kanunu, 22 Mayıs 1926 yılında 844 sayılı Emlak ve Eytam Bankası, 1928 yılında gerçekleşen Ankara İmar Planı Yarışması şeklinde adımlar atılmıştır. Atılan bu adımlarda temel gaye Cumhuriyet sonrası başkent ilan edilen Ankara'nın modern şehrin inşası için oldukça önemli gelişmelerdir. Ankara'nın imarı Türkiye'deki diğer kentlerin imarına bir örnek teşkil etmiş, Ankara deneyinden elde edilen sonuçlar Türkiye'deki imar mevzuatının biçimlenmesinde en önemli etken olmuştur (Tekeli, Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü (1923-1990) 2009).

Cumhuriyet döneminde 1930 yılına kadar yerel yönetimlere yeni yetki ya da gelir kaynakları veren çeşitli yasal düzenlemeler getirilmiş olmasına karşın, bütünsel bir

düzenleme yapılamamıştır. Bu dönemde belediye hizmetleri kapsamı merkeziyetçi bir bakış açısı ile şekillenmekte ve bu kapsamda dönemin ihtiyaçlarının gereği olarak imar çalışmalarına ağırlık verilmiş ve bu süreç gerekli hukuki adımlarla ile birlikte desteklenmiştir. Belediyelere ilişkin bütünsel düzenleme 1580 sayılı ve 3 Nisan 1930 tarihli Belediye Kanunu ile getirilmiştir (Çolak 2012).

1.1.4. Türkiye Belediyecilik Tarihinde 1930-1970 Dönemi

3 Nisan 1930 tarihinde kabul edilen 1580 sayılı Belediye Kanunu, Türkiye Cumhuriyeti belediyecilik serüveninde atılan önemli adımlardan biridir. 1580 sayılı Belediye Kanunu belediyelerin gerek kuruluşunu gerekse görevlerini belirleyen temel bir kanundur (Dönmez 1995). Çolak (2012) yapmış olduğu araştırmada, Kanun görüşmeleri sürecinde "devletin etkin kontrolünün olduğu bir belediyecilik anlayışının benimsenmenin gerekliliği" ve "yerel dinamiklerin özgür hareket edebilme anlayışının benimsenmesinin gerekliliği" olmak üzere iki farklı görüşün hakim olduğu sonucuna varmaktadır. Meclis konuşmalarında, dünyada ademi merkeziyetçi İngiliz sistemi ile, merkeziyetçi, kontrolcü, müdahaleci Fransız sistemi olarak iki sistemin bulunduğunu ifade eden Ahmet Ağaoğlu'nun bizim Fransız sistemini benimsiyor olmamıza yönelik eleştirel yaklaşmaktadır. Dolayısıyla 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun Fransız belediyecilik modelini benimsediğine dair ipuçları bulunmaktadır.

Kanunda belediyelere mahalli düzenin sağlanması amacıyla birçok görev verilmiştir. Örneğin sağlık hizmetlerinde belediyelere verilen görevlerden biri m/4'te ifade edildiği üzere "Salgın ve bulaşıcı insan ve hayvan hastalıklarının önüne geçmek ve yayılmasına mani olmak için mahsus kanun, nizamname veya talimatnameleri mucibince tatbik edilen tedbirler hakkında hükümet teşkilatı ile birlikte çalışmak"tır. Bir başka örnek ise ekonomik sıkıntı yaşayan bireylere ve toplumlara yönelik ücretsiz sağlık hizmetlerinin verilmesine yöneliktir. M/57'de belirtildiği üzere "Eczanesi olmayan yerlerde hususi kanuna tevfikan eczane açmak, fakirlere parasız veya ucuz ilaç vermek, ücretli ücretsiz

muayenehane, dispanser vücude getirmek, fakirler için meccani doğum yardımını temin etmek üzere ebe istihdam etmek" ve m/45'te ifade edildiği gibi "Yetimhane, aceze hane, doğum ve emzirme ve mecburi olarak meccani doğumevleri tesisat ve teşkilatı ve mahalleri Sıhhat Vekaletince tayin ve tasdik edilmek şartıyla tımarhane, fenni tephirhane ve tathir istasyonları vücude getirmek ve işletmek" 1580 sayılı Belediye Kanunu kapsamında belediyelere sağlık hizmetleri çerçevesinde verilen görevlere örneklerdir.

Kanun ile birlikte belediyelere verilen görev çeşitlerinden bir diğeri de eğitim ve kültürel hizmetlerdir. M/72de ifade edildiği gibi "Zabıtai belediye memuru, belediye fen memuru, yapı kalfası ve yapıcı ve muhtelif meslek ustaları gibi beldenin ve belediye idaresinin muhtaç olduğu meslekler erbabı yetiştirmek üzere kurslar, dersler, gece ve hafta tatili günü dershaneleri ve ikmal ve çırak, ev kadını mektepleri açmak ve idare etmek" veya m/33'te belirtildiği gibi "Halk için kütüphane ve okuma salonları açmak, belediye bahçeleri, fidanlıkları, çocuk bahçeleri, oyun ve spor yerleri yapmak, belediye koruları yetiştirmek, bunları korumak ve işletmek" Belediye Kanunu ile birlikte belediyelere görev olarak verilen eğitim ve kültürel çalışmalara örnek maddelerdir. Dolayısıyla verilen örneklerden de anlaşıldığı üzere 1580 sayılı Belediye Kanunu, bu tarihe kadar imzalanmış ve günümüz belediyecilik sisteminin de temelini oluşturan en kapsamlı belediyecilik kanunu olmaktadır.

Kanunun oluşum sürecinde temel alınan ilkeler ise (Tekeli, Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü (1923-1990) 2009);

a. Belediyeler arası eşitlik
b. Belediyelerin icraatlarında serbest bırakılması
c. Belediyeler üstünde güçlü bir merkezi yönetim denetimi
d. Tek dereceli seçim ve halkın etkin denetiminin sağlanması
e. Belediyelerin hizmet alanının genişletilmesi olmuştur.

1580 sayılı Belediye Kanunu, devamında belediyecilik sistemi ile ilgili atılan birçok adıma da temel dayanak olmuştur. Bu çerçevede 24 Nisan 1930 Tarih ve 1593 Sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu; 1 Haziran 1933 Tarih ve 201 Sayılı Belediyeler Bankası

Kuruluş Kanunu; 31 Mayıs 1933 Tarih ve 2256 Sayılı Okturuva Vergisinin Kaldırılarak Gümrük Resimlerine Yüzde 10 Eklenmesine İlişkin Kanun; 21 Haziran 1933 Tarih ve 2290 Sayılı Belediyeler Yapı ve Yollar Kanunu; 9 Haziran 1934 Tarih ve 2497 Sayılı Belediyeler İstimlak Kanunu;7 Haziran 1935 Tarih ve 2763 Sayılı Belediyeler İmar Heyeti Kuruluş Kanunu; 1930'ların belediyeciliğinin çerçevesini belirleyen yasal düzenlemelerdir (Tekeli, Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü (1923-1990) 2009).

1940'lı yıllara gelindiğinde, II. Dünya Savaşı sonrasında değişen dünya yapısı ile birlikte Türkiye iç siyasetinde de demokratikleşme adımları atılmıştır. Şüphesiz atılan bu adımların başında tek partili siyasi düzenden çok partili siyasi düzene geçiş gelmektedir. Çok partili sisteme geçiş, Türkiye belediyecilik sisteminde de gelişmelere neden olmuştur. 1946 yılında Demokrat Partinin kurulması ile birlikte parti programlarında yer alan yerel yönetimlere yönelik 20. ve 21. maddeler dikkat çekmektedir (1946);

- Madde 20: "İllerin özel ihtiyaçlarını yerinde görüp karşılamak ve halkın idareye iştirak ettirilmesi prensibini tahakkuk ettirmek maksatlarıyla kurulmuş olan il genel kurullarıyla özel idare ve belediyeler, bütçelerini tanzim ve tatbik hususlarında ve diğer bütün vazifelerin ifasında, gereken genişlikte yetkilerle teçhiz olunmalıdır"
- Madde 21: "İl genel kurulları ve belediyeler; beşer senelik çalışma planları tanzime sevk edilmeli ve bu planlar merkezde mahalli idarelere yol göstermek vazifeleriyle kurulacak bir teknik büronun evvelden tetkikine tabi tutulmalıdır. Şehir sınırları içindeki kara ve deniz taşıt vasıtalarının ve diğer ticari mahiyette umumi hizmet işletmelerinin, belediyelere devrini tabii buluyoruz"

Demokrat Parti Programında yerel yönetimlere yönelik yukarıda belirtilen maddeler, içinde bulunulan yeni siyasal yapı sebebiyle Cumhuriyet Halk Partisini de etkilemiştir. Bu kapsamda 17 Kasım 1947 yılında toplanan Yedinci Büyük Kurultay'da Cumhuriyet Halk Partisi Programına da Demokrat Parti Programında yerel yönetimler ile ilgili yer alan maddelere benzer şekilde düzeltmeler gerçekleştirilmiştir (Öcal 2001):

- Madde 30: Mahalli idarelerimizi demokratik bünyemizin temel unsurları sayarız. Köy, belediye ve özel idarelerin kuruluşlarında, işleyişlerinde ve denetlenmelerinde bu ana fikri önemle göz önünde tutarız.
- Madde 31: Bir kısım yurt hizmetlerinin mahallerinde halkça seçilmiş kurullara bırakılması ve bu kurullara geniş yetkiler sağlayacak kanunlar yapılması ve genel idarede, illere kesin sorumlu geniş yetkiler verilmesi idare sistemimizin esasıdır.
- Madde 32: Her yurttaşın idarece alınan kararlara karşı bir yargı merciine başvurabilmesinin sağlanmasını gerekli sayarız. Kamulaştırma işlerini bir sisteme bağlamayı uygun buluruz.
- Madde 33: Belediye sınırları içinde bulunan ekonomik mahiyetteki kamu hizmetleri ve işletmeleri belediyelere ait olmalıdır.

1945 sonrası Türkiye belediyecilik faaliyetlerini etkileyen önemli bir diğer etmen de kırsal alandan kentlere gerçekleşen yoğun göç dalgasıydı. Tekeli'ye (2009) göre kentlerde nüfusun artmasının nedenleri; devletçilik ilkesinden uzaklaşılarak serbest piyasa ekonomisi benimsenmeye başlanmış; tarım öncülüğünde kalkınma hedeflenerek tarımda hızlı makineleşme sürecine girilmiş; dış kaynaklara ve borçlanmalara kapısını açmış ve temel ulaşım sisteminde karayolu ağı kurulmuştur. Dolayısıyla 1945 sonrası belediyecilik sistemini iki temel faktörün şekillendirdiği görülmektedir. Bu faktörlerden ilki çok partili siyasi hayata geçiş ve ikincisi nüfus artışı ile beraberinde gelen imar problemleridir. Bu nedenle atılan adımlar da bu kapsamda şekillenmektedir. 17 Temmuz 1945 tarihinde Türk Belediyecilik Derneği'nin kurulması, 29 Nisan Tarih ve 4878 sayılı Kanun ile belediye seçimlerine yönelik düzenlemelerin yapılması, 13 Haziran 1945 tarihinde, Belediyeler Bankasının 4759 sayılı Kanun ile İller Bankasına dönüştürülmesi ve devamında çıkarılan kanunlarla birlikte Banka sermayesinin kademeli olarak artırılması, 1 Temmuz 1948 Tarih ve 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun kabulü, 11 Haziran 1949 Tarih ve 5431 sayılı Ruhsatsız Yapıların Yıkılması Kanunu, 16 Temmuz 1956 Tarih ve 6785 sayılı İmar Kanunu, 31 Ağustos 1956 Tarih ve İstimlak Kanunu 1945-1960 yılları sürecinde Türkiye belediyeciliği tarihinde atılan önemli adımlardır.

1960'lı yıllara gelindiğinde dönemin belediyecilik anlayışını etkileyen iki önemli faktörden bahsetmek mümkündür. İlk faktör hiç şüphesiz 27 Mayıs 1960 ihtilali sonrasında değişen siyasal yapı ve ikinci faktör ise kapitalistleşme sürecinin şehirleşme biçimine getirdiği yeni özelliklerdir (Tekeli, Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü (1923-1990) 2009). Bu kapsamda 1961 Anayasası, dönemin mahalli idarecilik anlayışını incelemede önemli bir kaynaktır.

1961 Anayasası'nda yerel yönetimler açısından demokratik düzenlemeler getiren maddelere yer verilmektedir. Bu dönemde belediye idaresinin yapısal farklılığına yönelik atılan adımlar dikkat çekmektedir (Dönmez 1995). Anayasanın 116. Maddesine göre; "Mahalli idareler, il, belediye veya köy halkının müşterek mahalli ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir. Mahalli idarelerin seçimleri, kanunun gösterdiği zamanlarda ve 55. maddede yazılı esaslara göre yapılır. Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatını kazanma ve kaybetmeleri konusundaki denetim, ancak yargı yolu ile olur. Mahalli idarelerin kuruluşları, kendi aralarında birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, malîye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır." 116. Maddeden de anlaşılacağı üzere seçimle oluşan organların denetiminin yargı yoluyla olacağı yasal güvence altına alınmıştır. Bir diğer önemli vurgu ise mahalli idarelere sağlanacağı ifade edilen orantılı gelir kaynaklarıdır. Böylece mahalli idarelerin gelir kaynakları da yasal olarak güvence altına alınmıştır.

Dönemin çıkarılan kanunlarına bakıldığında sıfırdan bir kanun oluşumdan ziyade daha önce kabul edilmiş kanunların 1961 Anayasasına uyarlanması kapsamında adımlar atıldığı görülmektedir. Bu kapsamda; 27 Temmuz 1963 Tarih ve 307 sayılı Belediye Kanunu 1961 Anayasası ile uyumlu hale getirilmesine yönelik adımlar atılmıştır. Kent planlama çalışmalarına yönelik önemli bir değişiklik 11 Temmuz 1972 ve 1605 sayılı 6785 sayılı İmar Kanununda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun ile birlikte gerçekleştirilmiştir. 1605 sayılı Kanun ile birlikte merkezi yönetimin imar planı yaptırılması ve denetlenmesine yönelik yetkileri güçlendirilmiştir. Kent trafiğine yönelik

düzenlemeler, yine dönemin ön plana çıkan konularından biridir. Bu kapsamda 5 Ocak 1961 Tarih ve 232 sayılı 6085 saydı Karayolları Trafik Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi, bazı maddelerinin kaldırılması ve bu kanuna seçici dört madde eklenmesi hakkında Kanunu yürürlüğe girmiştir.

Türkiye belediye tarihinde 1930-1970 arası dönemi incelediğimizde ilk olarak 1580 sayılı Belediye Kanunu Cumhuriyet'in ilanının ardından belediyecilik anlayışının gelişimine dair atılan önemli adımlardan biridir. Bu çerçevede Kanun, belediyelerin hem kuruluş sürecine dair gereklilikleri hem de sorumluluklarını ve görevlerini belirtmektedir. Kanun oluşumu sürecinde belediyeler arasında eşitlik, belediyelerin faaliyetlerinde serbest bırakılması, merkezi yönetimin denetiminin sağlanması, hizmet alanlarının genişletilmesi gibi ilkeler temel alınmıştır. Dönemsel yaşanan siyasi, ekonomik ve sosyal değişimlerle birlikte belediye faaliyetlerinde öncelikler şekillenmiş ve 1970'li yıllara gelindiğinde sosyal belediyecilik anlayışının temelleri atılmıştır.

1.2. TÜRKİYE BELEDİYE TARİHİNDE 1970 SONRASI: SOSYAL BELEDİYECİLİK

Türkiye'de belediye tarihinde 1970 sonrası dönemi yeni bir süreç olarak görmek mümkündür. Dünya'da özellikle II. Dünya Savaşı sonrası yayılmaya başlayan sosyal belediyecilik anlayışının bu dönemde, Türkiye'nin belediyecilik anlayışını etkilediği söylenebilmektedir. Bu nedenle, öncelikle söz konusu sosyal belediyecilik anlayışının tarihsel gelişimine ve kavramın içeriğine değinmek ve ardından Türkiye'de bu anlayışın nasıl ve ne ölçüde benimsendiğini açıklamak gereklidir. Bu çerçevede ilk olarak sosyal belediyecilik anlayışının kavramsal ve tarihsel sürecine değinilecektir. İkinci olarak ise Türkiye'nin 1970 sonrası sosyal belediyecilik anlayışının tarihsel ve yasal süreci incelenecektir.

1.2.1. Refah Rejimi ve Sosyal Politika Temelinde Gelişen Sosyal Belediyecilik

Sosyal Belediyecilik anlayışının gelişiminden bahsederken bu anlayışın temelini oluşturan "refah rejimi" ve "sosyal politika" kavramlarına kısaca değinmek gerekmektedir. Refah rejimi, bir toplumda yaşayan bireylerin refaha dayalı ihtiyaçlarının devlet, aile, piyasa ve gönüllü kuruluşlar ya da cemaate dayalı sosyal ilişkiler tarafından verilen hizmetleri kapsamaktadır (Kalfa 2010). Her ülkenin benimsediği refah rejimi anlayışı, ülkelere öz olmakla birlikte benzer uygulamalar geliştiren ülkelerle ortaklıklar da söz konusudur. Bu çerçevede Esping-Andersen (1990) refah rejimlerini; ABD, Kanada ve Avustralya örnekleriyle Liberal Refah Rejimi, Avusturya, Fransa, Almanya ve İtalya örnekleriyle Muhafazakar Refah Rejimi ve İsveç, Finlandiya, Hollanda, Norveç, Danimarka örnekleri ile Sosyal Demokrat Refah Rejimi olmak üzere üç sınıfta incelemektedir.

Refaha dayalı ihtiyaçların karşılanması noktasında "sosyal politika" çalışmaları araç olarak ön plana çıkmaktadır. Kavramsal olarak sosyal politikaya yönelik farklı tanımlamalar yapılmakta. Morris (1985), sosyal politikayı "hükümetin toplumdaki eşitsizlikleri düzeltme, avantajsız grupların şartlarını geliştirme ve zayıflara yardım sağlama amacıyla müdahalelerde bulunmasıdır" şeklinde tanımlamaktadır. Titmuss (1963) ise sosyal politikayı "Milli geliri ürettiği veya kazandığı söylenen bir grup insanın taleplerini şefkat ve hayırseverliği hak edebilecek başka bir grup insana devrederek genel refaha katkıda bulunan bir dizi kolektif." şeklinde tanımlamaktadır. Buğra ve Keyder (2018) ise sosyal politikanın kapsamını "yoksulluk ve sosyal dışlanma, yaygın eğitim, hastalık, yaşlılık, işsizlik gibi durumlarda bireyleri desteklemeye yönelik sosyal güvenlik önlemleri ve çalışma hayatının düzenlenmesi" olarak tanımlamaktadır.

Bir başka tanımlama dar anlam ve geniş anlam olmak üzere iki kategoride yapılmaktadır. Dar anlamda sosyal politika, 19. yüzyıl kentleşme ve endüstrileşme hareketinin neden olduğu tehlike ve yoksulluklara karşılık, işçi ve işveren ilişkisine düzeltilmesine yönelik

atılan adımları kapsarken geniş anlamda sosyal politika da toplumda refah düzeyinin artırılması, toplum içinde güçsüz kalan bireylerin desteklenmesi ve adil bir gelir dağılımının sağlanması olarak tanımlanmaktadır (Ersöz 2011).

Tarih boyunca, dönemsel ve mekansal farklılıkların olmasıyla birlikte sosyal politika hizmetlerinin aile, dini kurumlar, işletmeler, gönüllü kuruluşlar, özel sektör ve devletler tarafından düzenlendiği görülmektedir. Dolayısıyla tarih boyunca ihtiyaçlarını karşılayamayan, ekonomik yoksulluk içinde olan veya sağlıklı bir şekilde hayatını idame ettiremeyen bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması için yöntemler geliştirilmesi, toplumların karşı karşıya kaldığı önemli sorunlardan biri olmuştur (Zastrow 2017).

Sosyal politika üretiminin yerel yönetimlerdeki örneklerine baktığımızda ilk olarak 17. yüzyılda İngiltere'de yapılan çalışmalar karşımıza çıkmaktadır. 1601yılında çıkarılan Yoksul Yasası, her *parish*[1] birimine kendi sınırları içerisinde çalışabilir durumda olan bireylere iş bulması, kimsesi olmayan ve bakıma muhtaç çocuklar için çıraklık eğitimi verilmesi, çalışamaz durumda olan yaşlı ve sakatlar için yoksul evleri işletme sorumluluğunu vermiştir (Kovancı 2003).

Endüstri Devrimi sonrasında ortaya çıkan kitlesel yoksulluk, devletleri de bu çerçevede politika üretmeye mecbur bırakmıştır. Endüstri Devrimi'nden II. Dünya Savaşı sonuna kadar daha çok sosyal güvenlik, işçi ve işveren ilişkilerinin düzenlenmesi ve toplum sağlığının korunmasına yönelik sosyal politikalar karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla Refah Devleti kavramının temellerinin bu dönemde atıldığı görülmekte (Pinch 1997). Savaş sonrasında ise tüm topluma yönelik sosyal politikaların geliştirilmeye başlandığı da karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada II. Dünya Savaşı sonrasında sosyal politika kavramının Refah Rejimi kavramıyla birlikte büyük ölçüde geliştiği de görülmektedir. Özellikle bu dönemde, Batı Avrupa'da ve Amerika'da sosyal politika kavramı, sosyal refah kavramı ile özdeştirilmekte ve sosyal refahı etkileyen her konu sosyal politikanın

[1] İngiltere'de dönemin en küçük mahalli idare birimi.

da konusu olmaktadır (Şeker ve Kurt 2018). 1945 yılından 1970'li yıllara kadar geçen dönemde hızlı bir büyümenin gerçekleştiği, refah artışının yaşandığı ve Keynesyen politikalar çerçevesinde müdahale anlayışının yükseldiği bu dönemde devletler sosyal politika üretiminde ve hayata geçirilmesinde önemli bir mekanizma haline gelmektedir (Ersöz 2011).

II. Dünya Savaşı sonrasında sosyal politikanın yerelleşme ve kurumsallaşma süreci de başlamıştır. Savaş sonrasında oluşan yıkım beraberinde yeni belediyecilik anlayışının benimsenmesini gerektirmiştir. Bu çerçevede yerel yönetimler istihdam, işsizlik, konut, sağlık gibi sosyal alanlarda merkezle birlikte görev üstlenmiştir. Bu yıllarda, yerel yönetimler daha çok sağlık, konut, sosyal yardım, eğitim gibi hizmetleri yürütmüştür (Kesgin 2008). Ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre farklı ülke belediyelerinde sosyal politika uygulamaları geliştirilmiş ve uygulama alanları da genişletilerek günümüze kadar gelmiştir. Sosyal belediyecilik olarak tanımlanan bu anlayışın anlaşılması için kavramsal tanımlamalar önemli olmaktadır. "Sosyal Belediyecilik" kavramsal olarak farklı tanımlamalarla açıklanmaktadır. Örneğin Kesgin (2012) sosyal belediyecilik kavramını; "Ulus devletin tüm toplumsal kesimleri ve bireyleri homojenleştirici ve kağıt üstünde de olsa eşitleyici politikalarının gerçekleşme ihtimalinin ve imkanlarının ortadan kalkması ile en azından toplumun yoksul kesimlerine dönük kısa, orta ve uzun vadeli politikalar üretmede belediyelerin aktif roller üstlenmesi" olarak tanımlarken Adıyaman ve Demirel (2011); "Belediyelerin sosyal fonksiyonlarını artıran ve sosyal yaşam içinde aktif hale gelmelerini sağlayan, yani sosyal devletin gereklerini gerçekleştirmeye yönelik olarak belediyelere yeni birtakım görevler yükleyen bir anlayış" olarak tanımlamaktadırlar. Pektaş'ın (2010) sosyal belediyecilik tanımlaması ise "Sunduğu sosyal nitelikli mal ve hizmetlerle hemşerilere daha iyi bir yaşam standardı yaratmayı hedefleyen ve onların bütçesine sosyal adalet sağlayıcı biçimde katkı yapan belediyecilik" olarak yapılmaktadır. Dolayısıyla II. Dünya Savaşı sonrasında benimsenmeye başlanan yeni belediyecilik anlayışında, günümüzde sosyal belediyecilik uygulamalarına dair ortak zeminler olduğu ifade edilebilir.

Sosyal belediyecilik uygulamaları ve kavramsal algısı, ülkeden ülkeye farklılık gösterebilse de etki alanlarında ortaklıklar söz konusudur. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrası dünya nüfusunun artması ve hızlanan endüstrileşme ile birlikte kırsal alandan kentlere göç akımının başlaması ve bu doğrultuda kentleşme sürecinin hızlanması ile artan altyapı ve hizmet ihtiyaçları sosyal politika anlayışının yerelleşmesine ortam hazırlayan faktörlerden biridir. Bir diğer önemli faktör ise benimsenen Keynesyen ekonomi politikaları olmuştur. Bu kapsamda petrol krizine kadar geçen sürede yerel yönetimler, yerel düzeyde kamusal hizmetlerin üretilmesinde önemli bir kurum haline gelmiştir.

1970'li yıllara gelindiğinde petrol krizleri, devletlerin ve buna bağlı olarak yerel yönetimlerin ekonomik ve sosyal hayattaki etkinliklerinin ne düzeyde olması gerektiğine yönelik tartışmalar başlamıştır (Ersöz 2011). Bu dönemde yaşanan ekonomik problemlerin nedeni olarak refah rejiminin görülmesi ve çözüm aşamasında da yeterli olmadığı düşüncesi ile birlikte devletin ekonomi ve sosyal refaha ilişkin fonksiyonlarının da yeniden şekillenme sürecine girdiği görülmektedir. Bu süreçte neo-liberal iktisat anlayışı yükselişe geçerek, dönemin temel politikası ve hedefi serbest piyasa ekonomisinin güçlendirilmesi ve dolayısıyla devletin ekonomideki etkinliğinin sınırlandırılması ön plana çıkan anlayış olmaktadır (Eser, Memişoğlu ve Özdamar 2011). Merkezi devlet düzeyinde ortaya çıkan neo-liberal anlayış, yerel yönetimlerin de yönetim ve hizmet sunma anlayışında önemli değişikliklere yol açmıştır. Neo-liberal ilkelerin benimsenmesi düzeyine bağlı olarak ortaya çıkan gelişmeler ülkeden ülkeye farklılıklar göstermekle birlikte, tüm dünyadaki yerel yönetimlerin, kentlerin ekonomik bakımdan temel birimler haline gelmesi gibi etkenler doğrultusunda, benzeşen yapı ve işlevlere sahip olmaya başladıkları gözlemlenmektedir (Ersöz 2000).

1990'lı yıllara gelindiğinde sosyal politika/sosyal refah anlayışının değişimini Avrupa Kentsel Şartı ve Yerel Gündem ile bölgesel ve küresel etkisini görmekteyiz (Ersöz 2011). Dünyada sosyal belediyecilik sisteminin gelişimini anlamada her iki belge de önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle her iki belgeyi ayrıntıyla incelemek faydalı olacaktır.

Avrupa Kentsel Şartı (The European Urban Charter), 1992 yılında Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Konferansı'nda kabul edilmiştir. Şartı, diğer uluslararası belgelerden ayıran en önemli özelliği, hükümetlerin değil; yerel yönetimlerin imzasına açılmış olmasıdır (Ökmen 2008). Şart kapsamında Avrupa'da yaşayan kent sakinleri güvenlik, kirletilmemiş ve sağlıklı bir çevre, istihdam, konut, dolaşım, sağlık, spor, dinlenme, kültür, kaliteli bir mimari çevre, katılım, ekonomik yerel ve sürdürülebilir kalkınma, doğal ve hizmetlere erişebilirlik, eşitlik, kişisel bütünlük benzeri haklara sahiptir (Avrupa Kentsel Şartı 1992). Bu Şartın özündeki temel ilke, "yerel yönetimlerin; tüm bu hakları bütün bireylere cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayrım gözetmeden, fiziksel veya zihinsel özürlerine bakılmadan; eşit olarak sunulmasını sağlamakta yükümlü" olmasıdır. Bu düzlemde, Avrupa Kentsel Şartı'nın, genelde yerel yönetimlere ve özelde de belediyelere sosyal politika ve sosyal belediyecilik çerçevesinde birçok alanda sorumluluk yüklediğini ifade etmek yanlış olmayacaktır. Özellikle, sosyal belediyecilik hizmet anlayışı kapsamında değerlendirildiğinde Şart, belediyelerin her bireye eşit mesafede hizmet vermesi, kültür, sağlık, eğitim ve spor alanlarında proje geliştirilmesi ve yürütülmesi, sürdürülebilirlik anlayışı ile doğal kaynakların kullanımı, istihdam olanaklarının yaratılması gibi birçok alanda belediyelerin toplumdaki her bireye yönelik sorumluluğunu içermektedir. Bu açıdan, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayanan ve kadın duyarlı bir sosyal belediyecilik aslında bu şartın temel ilkeleri içinde karşımıza çıkmaktadır.

Dünyada belediyecilik anlayışının gelişimine yönelik yapılan bir diğer önemli çalışma ise 1992 yılında Rio'da düzenlenen ve Yeryüzü Zirvesi olarak adlandırılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'dır. Zirve'de "sürdürülebilir kalkınma" anlayışı, tüm insanlığın 21. yüzyıldaki ortak hedefi olarak benimsenmiş ve bu doğrultuda, 21. yüzyılda çevre ve kalkınma sorunlarıyla başa çıkılmasına ve sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşılmasına yönelik ilkeleri ve eylem alanlarını ortaya koyan "Gündem 21" başlıklı Eylem Planı, Zirve'nin temel çıktısı olarak, Birleşmiş Milletler üyesi ülkelerce kabul edilmiştir. Genel hatları itibariyle Gündem 21'de dünyada artan eşitsizliklere, yoksulluğa, çevresel problemlere dikkat çekilmiş ve çıkış yolu olarak da "küresel

ortaklık" kavramı temelinde yaşam standartlarının iyileştirilmesi, ekosistemin korunması olarak belirtilmektedir (Emrealp 2005). Yerel yönetimler açısından değerlendirildiğinde Gündem 21'in 28. maddesi "Gündem 21'in Desteklenmesinde Yerel Yönetimlerin Girişimleri" ile birlikte tüm ülkelerin yerel yönetimlere "kendi toplulukları ile bir dayanışma sürecine girmek ve Yerel Gündem 21 üzerinde bir uzlaşmaya varmak" konusunda çağrıda bulunulmuştur (Güneş ve Beyazıt 2012).Bu kapsamda "yönetişim", "sürdürülebilir kent yönetimi", "hesap verebilirlik" ve "kent yönetimine katılım" kavramları ön plana çıkmaktadır. Yerel paydaşları ve özellikle belediyeleri hedef alan bu yerel eylem planındaki önemli vurgulardan bir tanesi de yereldeki toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı yaklaşımdır. Bu kapsamda hem yerel belediye hizmetlerinin kadın duyarlı olması hem de kadın katılımının desteklenmesi öncelikli hedefler içinde belirtilmektedir (Sumbas ve Ömürgönülşen 2018).

Yukarıda da aktarıldığı üzere II. Dünya Savaşı sonrasında dünyada belediyecilik anlayışını etkileyen birçok etmen ortaya çıkmıştır. Ekonomik, politik ve sosyo-kültürel olarak yaşanan değişimler şüphesiz yerel yönetimlerde de yeni anlayışların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu kapsamda atılan adımlarda, artan yoksulluğa, eşitsizliğe, kentleşme sonrası ihtiyaç duyulan yapısal hizmetlere, sürdürülebilirlik anlayışına yönelik sosyal politikaların öneminin vurgulandığı ve bu çerçevede de yerel yönetimlerin sorumluluklarının arttığı da görülmektedir. Bu kapsamda yerel ekonomik, sosyal ve fiziki kalkınmadan sorumlu yeni belediyecilik anlayışı ile sosyal belediyecilik anlayışının şekillenme sürecine dair de önemli bir adım atılmıştır. Her ülke, ulusal ve uluslararası yapılanması doğrultunda, yaşanan değişimlerden farklı boyutlarda etkilenebilmektedir. Bu noktada Türkiye'de kadına duyarlı belediyecilik ve sosyal belediyecilik uygulamalarının anlaşılması için, öncelikle değişen belediyecilik anlayışının Türkiye'de gelişiminin analiz edilmesi gerekmektedir.

1.2.2. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışının Gelişimi

Belediyelere verilen sosyal politika görevlerine dair kanunlar, her ne kadar 1930 yılında kabul edilen 1580 sayılı Belediye Kanunu ile karşımıza çıksa da, Türkiye'nin sosyal belediyecilik anlayışında kurumsallaşma hareketi 1970'li yıllarda karşımıza çıkmaktadır. Dönemin siyasi ve ekonomik yapısına göre şekillenen bu anlayış, 2000'li yıllara gelindiğinde, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olma hedefiyle birlikte sosyal belediyecilik anlayışının yasal zemini genişletilmiş ve bu çerçevede iki önemli kanun (5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu) çıkarılmıştır. Günümüzde de geçerliğini koruyan kanunlar, belediyelerin sosyal politika üretimi çerçevesinde sorumluluklarını ayrıntılandırmış ve bu çerçevede belediyeler de hizmetlerini şekillendirmekle yükümlü olmuşlardır.

Türkiye'nin sosyal belediyecilik gelişim sürecini incelemek için ilk olarak 1970 sonrası dönem için, Türkiye'nin siyasi ve ekonomi zemininde tarihsel incelemesi yapılacak, ardından sosyal belediyecilik anlayışının fonksiyonları, yasal çerçevesi ve bu kapsamda belediye uygulamaları açıklanacaktır.

1.2.2.1. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışında Tarihsel Sürecin İncelenmesi

Dünyada II. Dünya Savaşı sonrasında gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan "sosyal belediyecilik" anlayışının Türkiye'de 1970'li yıllarda ortaya atılan bir kavram olduğu görülmektedir. 1961 Anayasası'nın yürürlükte olduğu bu dönemde, ulusal düzeyde değişen yapıya paralel olarak, belediyecilik anlayışına dair tartışmalara da yenisi eklenmiştir. Bu kapsamda dönemin siyasi partilerinde yaşanan değişimler ile birlikte merkez tarafından uygulanan vesayet denetimi de sorgulanmaya başlanmıştır (Adıgüzel 2013).

CHP, yeni belediyelik anlayışının gelişiminde önemli bir merkez olmaktadır. İlk olarak Ankara Belediyesi Başkanlık Uzmanlarınca geliştiren "yeni belediyecilik", "demokratik belediyecilik", "toplumcu belediyecilik" gibi adlarla ifade edilen yeni anlayış, kamuoyuna farklı araçlarla sunulmuştur. Belirtilen temel ilkeler çerçevesinde sosyal adaletçi, katılımcı, tekelci rantların oluşumuna karşı, demokratik, birlikçi ve bütünlükçü, kaynak yaratıcı ve üretici bir belediyecilik anlayışı vurgulanmaktadır (Keleş 2019).

Cumhuriyet Halk Partisi'nin, Parti içi eğitim çalışmalarına yönelik çıkardığı kitapta (1977), "yeni belediyecilik anlayışı"na yönelik ifadeler yer almaktadır. Demokrasi üzerine ifade edilen "*Yerel yönetimlerde demokrasi kurallarına işlerlik kazandırıldığı oranda, demokrasinin gerçekliği, yerel yönetim yetkileri genişletildiği oranda da yönetimin etkinliği artar*" ifadesi yer almaktadır. Çalışmada ifade edilen bir diğer önemli vurgu ise "katılımcılık" kavramı üzerinden yapılmaktadır. Bu kapsamda; "*Verimli genel kurul toplantılarını engellemeyecek boyutlarda nüfus ölçütlerine göre saptanacak her yerleşim biriminde oturan veya çalışan erginlik çağına ulaşmış tüm yurttaşlardan yerel kurullar oluşturulacaktır. Belli aralıklarla toplanacak olan bu kurullar birer yürütme komitesi ve değişik konularda komiteler seçeceklerdir. Mahalle düzeyinde bu kurulların ve komitelerin başkanlığını muhtarlar yapacaklardır. Belediyeler bu halk kurullarıyla ve komiteleriyle sıkı işbirliği içinde çalışacaklardır. Yerel kurulların yerel yönetimi denetleme yetkisi olacaktır… Bu kuruluşlar ve ortam, halkın tüm kamu yönetimini etkileme ve denetleme olanağını arttıracağı gibi, kamu yönetiminin ve bu arada yerel yönetimin halk desteğinden veya yardımından daha çok yararlanabilmesini de sağlayacaktır… Belediyeler, iş programlarını, halk kuruluşlarıyla ve yerel kuruluşlarla danışarak ve işbirliği yaparak hazırlayacaklardır*" (CHP 1977) ifadesi ile yeni belediyecilik anlayışında "katılımcılık" anlayışının gerekliliği ve bu çerçevede halk denetiminin aktifliğinin önemi vurgulanmaktadır. Bu noktada, belediye sınırları içindeki hemşerilerin neredeyse yarısını oluşturan kadınların katılımının da önemli olduğunun altı çizilmelidir. Ancak dönemin belediyecilik anlayışı başlarda kentlerde planlı gelişme sağlanması, halka yönelik üretim yoluyla, üretimin disipline edilmesi, çevre kirliliğinin önlenmesi için tedbirler alınması, rantların halk yararına kullanılması, üretimin ve tüketimin denetlenerek, diğer belediyelerle işbirliği içinde ortaklaşa pazarlama

olanaklarının geliştirilmesi, ulaşım kolaylıklarından yararlanılarak eşitlik sağlanması ve tüketim mallarının tüketiciye ulaşmasında eşitlik ve kolaylık sağlanması üzerine odaklanarak modern anlamda sosyal belediyecilik anlayışının merkezinde olan ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelinde oluşan kadınların ihtiyaçlarına dair bir girişimde bulunulmamıştır. Bu kapsamda hem merkezi yönetimin hem de yerel yönetimlerin kadına duyarlı politika geliştirme çalışmaları 2000'li yılların başında başlamış ve kapsamı genişleyerek günümüze kadar gelmiştir.

1980'li yıllara gelindiğinde küreselleşme ile birlikte neo-liberal anlayış hakim olmaya ve üretilen politikalar da bu çerçevede şekillenmeye başlamıştır. Keynezyen politikalardan uzaklaşarak devletin ekonomi üzerindeki rolünün azalması, serbest piyasanın güçlendirilmesi ve emek piyasalarını da içerecek şekilde piyasaların yeniden düzenlenmesi anlayışı hakim olmaya başlamıştır (Sezik 2013).Bu anlayış yerel yönetimleri de etkileşmiş ve bu dönemde piyasa koşullarına göre hareket eden bir belediyecilik anlayışının geliştiği görülmektedir.

1980'li yıllarda iki önemli ulusal faktörünün, Türkiye'nin sosyal belediyecilik anlayışından uzaklaşılmasında etkisi olduğunu söylemek mümkündür. İlk faktör, 1977 seçimlerinde toplumcu belediye başkanlarının CHP tarafından tasfiye edilmesi ve içte yaşanan sorunlar nedeniyle 1973 seçimlerinde seçilen belediye başkanlarının,1977 önseçimlerinde merkezin adaylarına karşı kaybetmiştir olmalarıdır (Güler 2013).İkinci faktör ise şüphesiz 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında 1984 yerel seçimlerine kadar belediyelerin valiler tarafından yönetilmesi ve 1984 seçimlerinde başta büyük kentler olmak üzere birçok belediyede yönetime gelen, yeni sağ ve neo-liberal politikalar üreten Anavatan Partisi'dir (Adıgüzel 2013). Tekeli'ye göre Anavatan Partisi'nin 1984 dönemi belediyecilik anlayışının dokuz temel özelliği bulunmaktadır. Bu özellikler; bu dönemde belediyelerin kaynaklarının yükseltilmesi, metropoliten alanlarda iki kademeli bir belediye yapısının getirilmesi, imar planlama yetkilerinin belediyelere devredilmesi, tarih ve tabiat kurullarının yerel düzeye indirilmesi, özelleştirmeci anlayışın benimsenmesi, altyapı çalışmalarının geliştirilmesi, çok yönlü planlamalardan ziyade belediye

başkanlarının uygun gördüğü yabancı firma projeleriyle hizmet sunmak, yap-sat-devret anlayışının hakim olması, kent içi ulaşım sorunun çözülmesinde özel araçlara öncelik verilerek çalışmalar yürütülmesi şeklinde belirtilmektedir (Tekeli 1988).

Sosyal belediyecilik anlayışında önemli bir dönem ise 1989-1994 arası sosyal demokrat adayların yerel yönetimlerde yer alması ile gerçekleşmiştir. 1989 yerel seçimlerinde sosyal demokrat adaylar tarafından, kıt kaynakları etkin kullanan ve kaynak yaratan, karar alma sürecinde halka danışan, demokratik yönetim anlayışını benimseyen toplumcu belediyecilik anlayışı vaat edilmiştir. Bu vaatler, sosyal demokrat adayların seçimlerde ön plana çıkmasında en önemli faktör olmuştur. Ancak 1994 yılına kadar geçen sürede, sosyal belediyecilik vaadinde bulunan sosyal demokratların, uygulamada toplumcu anlayıştan ziyade yeni sağ belediyecilik anlayışından farklılaşamadığı görülmüştür (Güler 2013).

1994 yılı, özellikle büyükşehir belediyelerin görev ve fonksiyonlarında önemli bir artışın başlangıcı olmaktadır. Bu değişikliğin temel nedeni, yasal bir düzenlemeden ziyade, 1994 yerel seçimlerinde başa gelen yöneticilerin bireysel olarak hizmet anlayışları olmuştur. Refah Partisi, bu seçimlerde başta Ankara ve İstanbul olmak üzere birçok belediye yönetimini devralmıştır. Özellikle iki büyükşehir belediye başkanlarının benimsemiş olduğu sosyal ve kültürel temelinde hizmet anlayışı, hem diğer belediyelere hem de diğer siyasi partilerde örnek alınmaya başlamıştır. Kentsel hizmetlerin yanı sıra, sosyal hizmetler, eğitim, sağlık ve konut gibi alanlarda da politikalar geliştirilen bu belediyelerde, kadınlara, çocuklara, yaşlılara ve ihtiyaç sahibi bireylere yönelik çalışmalar ön plana çıkmaktadır. Yine bu belediyelerde huzurevleri, bakım evleri, kadın ve çocuk sığınmaevleri kurulmuştur (Ersöz 2009).

2000'li yıllara gelindiğinde sosyal belediyecilik anlayışı temelinde reform yeniden gündeme gelmiştir. Bu reform sürecinde Avrupa Birliği üyeliği için sağlanması gereken Kopenhag Kriterleri ve müzakerelerde ilerleme isteği ön plana çıkmaktadır (Koçak ve

Ekşi, Katılımcılık ve Demokrasi Çerçevesinde Türkiye'de Yerel Yönetimler 2010). Bu çerçevede 2004 yılında 5216 sayılı "Büyükşehir Belediyesi Kanunu" ve 2005 yılında ise 5393 sayılı "Belediye Kanunu" kabul edilmiştir. Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışının gelişimi sürecinde bu kanunlar önemli bir adım olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, sosyal belediyecilik işlevlerinin açıklanmasının ardından Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışının yasal çerçevesi belirtilen iki kanun temelinde incelenecektir.

1.2.2.2.Sosyal Belediyecilik Anlayışının İşlevleri

Sosyal belediyecilik anlayışı sosyal, kültürel, ekonomik ve politik unsurlar çerçevesinde şekillenmekte ve uygulamalarda belediyeler arasında farklılıklar gözlemlenebilmektedir. Bu noktada Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışının gelişimini ve pratik uygulamalarını anlamak için, onun işlevlerine dair çerçeve sunmak ve pratikte nasıl şekillendiğine bakmak önemlidir. Sosyal belediyecilik anlayışının işlevleri literatürde "Sosyalleşme, Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon", "Yönlendirme, Kılavuzluk Etme ve Rehberlik Etme", Yardım Etme ve Göz Etme (Sosyal Yardım)" ve "Yatırım Yapma (Tesis Kurma)" şeklindeki dört temel başlık altında değerlendirilmektedir. Bu başlıkların her biri sosyal belediyecilik anlayışını benimseyen belediye ve belediye yönetimlerinin, bu açıdan yerel siyasetçilerin, sorumluluk alanları olarak da görülebilir.

- **Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon:** Bireylerin içinde bulunduğu aile, okul, iş ortamı gibi topluluklar ile birlikte uyumlu ve beklenilen bir şekilde davranmayı öğrenme süreci olan sosyalleşme aşamasında belediyeler, bu işlevi tamamlayıcı bir niteliktedir. Bu noktada belediyelerin kurallar belirlemesi ve kontrol mekanizmalarını oluşturması ve aykırı bir davranış sergileyen bireylere yaptırım uygulaması sosyal kontrol mekanizması olarak temel işlev görmektedir (Pektaş 2010). Rehabilitasyon süreçlerinde ise bireylerin yaşamlarını sağlıklı bir şekilde idame ettirebilmeleri için sosyal becerilerin geliştirilmesine, toplumsal ve bireysel olarak yaşanan sorunlara çözüm üretilmesine yönelik farklı hizmetlerin verilmesi

amaçlanmaktadır. Bu kapsamda belediyeler kültürel çalışmalar ve eğitimler düzenleyerek sürece destek olmaktadırlar.

- **Yönlendirme, Kılavuzluk Etme ve Rehberlik Etme:** Sosyal belediyecilik anlayışının önemli bir işlevi de danışmanlık hizmetleridir. Bu noktada ilgili birimler ihtiyaç halindeki vatandaşlara hukuki, psikolojik, ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda danışmanlık hizmetleri vermektedir.
- **Yardım Etme ve Göz Etme (Sosyal Yardım):** Sosyal belediyecilik kapsamında belediyeler maddi imkanları kısıtlı olan bireyleri belirlemekle ve belirlenen bireylere ihtiyaçları doğrultusunda gıda, yakıt, kırtasiye ürünleri vb. gibi malzemelerde destek olmakla yükümlüdürler.
- **Yatırım Yapma (Tesis Kurma):** Sosyal Belediyecilik anlayışının bir diğer işlevi ise yatırım yapılarak kalkınmayı ve kalkınmanın devamlılığının sağlanmasıdır. Bu çerçevede yaşanan geçim zorluklarının çözülmesine yönelik faaliyetler yine belediyeler tarafından da yürütülmektedir. Çocuklara yönelik kreş yapımı, parkların düzenlenmesi; gençlere yönelik spor tesislerinin yapılması, gençlik merkezlerinin açılması; yaşlılara yönelik huzurevlerinin açılması, hobi merkezlerinin oluşturulması; engelli bireylere yönelik özel eğitim okullarının açılması ve kadınlara yönelik kadın sığınma evlerinin açılması, sağlık merkezlerinin açılması belediyeler tarafından yapılan çalışmalara örnek olarak verilebilmektedir (Pekküçükşen 2004).

Sosyal belediyecilik anlayışının işlevlerini Türkiye özelinde değerlendirdiğimizde, belediyelerin öncelik ve önem sıralamasına göre uygulamalarda farklılıklar gözlemlenmektedir. Ancak yerel siyasetle ilgili temel bir varsayım, sosyal refaha yapılan harcamaların yerel partiler ve politikacılar arasında çok düşük bir önceliğe sahip olmasıdır. Bunun nedeni, harcanan paranın her zaman başka şekillerde kullanılabilmesi ve bu alternatiflerin hem yerel politikacıların prestiji hem de genel olarak nüfus için genellikle daha çekici görünmesidir (Lien ve Pettersen 2004). Bu nedenle daha çok pratik ihtiyaçlara ve somut bir şekilde değerlendirilebilecek çalışmalar öncelikli olarak belirlenebilmektedir.

Bu noktada belediyelerin vazgeçilebilir hizmet alanı olarak gördüğü alanlardan biri toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı geliştirilmesi gereken kadın duyarlı politikalardır. Sosyal belediyecilik anlayışının işlevleri kapsamında incelediğimizde, belediyelerin eğitim, sağlık, sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi alanlarda kadınların destekleyici ve güçlendirici uygulamaları hayata geçirmesi beklenmektedir. Ancak belirtilen çalışmalar, özellikle uzun vadede sağlanacak dönüşümler için geliştirilen çalışmalar, yerelde karar alıcılar tarafından göz ardı edilmektedir. Ancak sınırlı örnekler olmakla birlikte, kadına duyarlı bir sosyal belediyecilik anlayışını benimseyen belediyelerde bulunmaktadır. Bu noktada Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışının yasal çerçevesinin anlaşılması ve uygulamaların bu zeminde incelenmesi gerekmektedir.

1.2.2.3.Türkiye'de Sosyal Belediyecilik: Belediyelerin Kadına Duyarlı Hizmet Anlayışının Hukuki ve Siyasi Gelişimi

1970 sonrası Türkiye'de refah rejimini destekleyecek yasal çerçeve 1982 Anayasası ile birlikte oluşturulmuştur. 1982 Anayasası'nda belirtildiği üzere *"*Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak millî kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddî ve manevî varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahiptir" ve devletin temel amaç ve görevleri ise "Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır". Dolayısıyla 1982 Anayasası, her bireye medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürmeyi ve bu çerçevede maddi ve manevi varlığını geliştirme hak ve yetisinin tanındığını göstermektedir (Toprak ve Şataf 2009). Düzenlemenin yereldeki yansıması olan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu, Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışının gelişiminde önemli girişimlerdir. Bu nedenle, 1980 sonrasındaki hukuki düzenlemelerin Türkiye'deki sosyal belediyecilik anlayışına zemin hazırlayacak bir içeriğe sahip oldukları ifade

edilebilir. Bu düzlemde, ilgili alanda yapılan hukuki düzenlemelerin sosyal belediyecilik anlayışını pekiştiren noktalarına dikkat çekmek uygulamadaki yansımalarını değerlendirmek ve bunun kadın dostu sosyal belediyecilik çerçevesinde ele alınması açısından önemlidir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2000 sonrası dönem için Türkiye sosyal belediyecilik zeminini oluşturan kanunlardan ilkidir. "Büyükşehir belediyesi yönetiminin hukuki statüsünü düzenlemek, hizmetlerin planlı, programlı, etkin, verimli ve uyum içinde yürütülmesini sağlamak" amacıyla kabul edilen kanunun sosyal belediyecilik kapsamında incelenebilecek maddelerinin temelde yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal, kültürel, ekonomik, sağlık ve eğitim alanlarında çalışmaların yürütülmesi, sosyal politikaların geliştirilmesine dair katılımcılık anlayışının desteklenmesi, kent yaşamının çevrenin ve hayvanların korunarak yaşanabilir şekilde dizayn edilmesi gibi konulara odaklandıkları ifade edilebilir.

Belediyelerin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemek amacıyla kabul edilen 5393 sayılı Belediye Kanunu da, sosyal belediyecilik anlayışına yönelik belediyelere önemli sorumluluklar yüklemektedir. Bu kapsamda belediyeler; sosyal hizmet, meslek ve beceri kazandırma hizmetleri yapmak veya yaptırmak; nüfusu 50.000'in üzerindeki belediyeler[2], kadınlar ve çocuklar için konuk evleri açmak; gerektiğinde spor hizmetlerini teşvik eden hizmetler sunmak, spor kulüplerine ayni ve nakdi yardımlar yapmak; hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulamak; dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yönelik sosyal hizmet ve yardım için harcama yapmak; kamu kurumları, özel kurumlar ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yaparak geliştirilen projelere bütçe ayırmak; sosyo-kültürel, sanatsal ve bilimsel

[2] 05 Ocak 2013 Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelikte "Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu yüzbini geçen belediyeler ihtiyaca cevap verebilecek nitelik ve sayıda konukevi açar" denilmektedir.

etkinlikler için bütçeden harcama yapmak; sağlık, spor, eğitim, sosyal yardım vb. konularda dezavantajlı gruplara yönelik hizmetlerin yapılmasında dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü bireylerin katılımına yönelik çeşitli programlar geliştirmekle sorumludur.

Yukarıda açıklanan her iki kanun da Türkiye sosyal belediyecilik anlayışının gelişimi açısından oldukça önemli girişimlerdir. Özellikle kadına duyarlı bir sosyal belediyecilik uygulaması olarak değerlendirilebilecek nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konuk evleri açma zorunluluğu, belediyelerin kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında koruma çalışmalarına örnek olmaktadır. Dolayısıyla bu kanunlar ile birlikte belediyeler, yerelde sosyal politika üretiminden sorumlu tutulmaya başlanmıştır. Belediyeler kadınlara, yaşlılara, gençlere, çocuklara, yoksullara ve engellilere yönelik güçlendirici ve destekleyici politikalar geliştirme, sosyo-kültürel faaliyetler kapsamında çalışmalar yürütme, farklı kurumlarla birlikte projeleri geliştirme ve yürütme ile sorumludurlar. Bu kapsamda kadınlar için psikolojik, hukuki, sosyal ve ekonomik destek mekanizmalarının oluşturulması; çocuklar ve gençler için eğitim birimlerinin, sosyal aktivite alanlarının oluşturulması; yaşlılar için bakım merkezlerinin ve hobi merkezlerinin oluşturulması; işsizlere yönelik meslek kurslarının düzenlenmesi ve istihdam alanlarının yaratılması, engelli bireylere yönelik ekonomik, eğitim, sağlık ve sosyalleşme araçları bakımından destek mekanizmalarının oluşturulması; sığınmacılara yönelik entegrasyon süreçlerine destek hizmetlerinin ve 5393 sayılı Belediye Kanunun 13. Maddesinde belirtilen "Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir*"* anlayışıyla hareket edilerek sağlık, eğitim ve ekonomik destek hizmetlerinin herkese yönelik düzenlenmesi sosyal belediyecilik uygulamalarına verilebilecek örnek uygulamalardır (Şengün ve Akman 2020).

Tez çalışmasının kapsamında kadına duyarlı belediyecilik anlayışı olması nedeniyle Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışının hukuki temellerini incelerken, kadına duyarlı belediyecilik anlayışının da hukuki ve siyasi gelişimini incelemek gerekmektedir. Bu kapsamda 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu ile birlikte 2006 tarihli 17 sayılı

Başbakanlık Genelgesi, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün kadına yönelik şiddetle mücadele amacıyla oluşturduğu eylem ve koordinasyon planları bu kapsamda değerlendirilebilecek önemli adımlardır.

Sosyal belediyecilik anlayışının yasal zeminini oluşturan 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu, belediyelere direkt kadınlara yönelik hizmet sunumunda oldukça sınırlı sorumluluklar yüklemektedir. Bu çerçevede yukarıda da belirtildiği üzere, nüfusu 50.000'i geçen belediyelerde kadınlar ve çocuklar için sığınma evi açılması zorunluluğu getirilmiştir. Ancak burada dikkat çekilmesi gereken iki nokta vardır. İlk olarak nüfusu 50.000'i geçen belediyelere kadınlar ve çocuklar için sığınma evi açma zorunluluğu getirilmesine rağmen bu süreç için herhangi bir denetim mekanizması ve bütçe düzenlemesi gerçekleştirilmemiştir (Sumbas 2013). İkinci önemli nokta ise, Kanun kadınların ihtiyaçlarının tespiti ve çözümü konusunda oldukça sınırlı olmasıyla birlikte belediyelerin sığınma evi açılmasına dair belirtilen zorunlulukta 50.000 nüfus sınırı koyulmaktadır. Sonrasında bu sayı, 2013 Konukevi Yönetmeliğinde 100.000 nüfusu aşan belediyeler olarak düzenlenmiştir. Türkiye'de kadına yönelik şiddet verilerinde artış gözlemlenmektedir. Bu nedenle sığınmaevi açma yükümlülüğünde alt nüfus sınırlamasının getirilmesi, şiddete maruz bırakılan birçok kadının başvuru mekanizmalarını kullanabilmesini zorlaştırabilmektedir. Dolayısıyla kontrol mekanizmasının oluşturulmaması, gerekli bütçe düzenlemelerinin yapılmaması ve sığınma evi hizmetine dair nüfus sınırının koyulması bu kapsamda karşılaşılan temel sorunlardır.

Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında belediyelere sorumluluk yükleyen bir diğer çalışma 2006 tarihli 17 sayılı Başbakanlık Genelgesi (2006)'dir. Genelge, çocuklara ve kadınlara yönelik şiddetin ve töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi amacıyla alınması gereken tedbirleri içermektedir. Bu kapsamda yerel yönetimlere, özelde belediyelere, verilen sorumluluklar 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanuna kıyasla daha ayrıntılı ve daha kapsamlı bir çalışmadır. Genelge kapsamında yerelde danışmanlık hizmetlerinin gerçekleştirilmesi, kreş, bakım evi, yuva gibi bakım merkezlerinin

yaygınlaştırılması, okur-yazarlık, insan hakları, toplumsal cinsiyet gibi farklı alanlarda eğitim çalışmalarının yürütülmesi, şiddetle mücadele kapsamında bilgilendirme faaliyetlerinin gerçekleşmesi, kent planlaması sürecinde kadınların ihtiyaçlarına da odaklanılması, bu alanda çalışan kurumlarla iş birliği içerisinde olunması, projelerin desteklenmesi ve komitelerin kurulması belediyelere verilen sorumluluklar arasındadır.

Genelge'de bir diğer vurgu ise çocuklara karşı şiddetin ve eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasına dair yapılması gereken çalışmalardır. Bu kapsamda yerel yönetimlere ve özelde belediyelere birçok sorumluluk verilmekte. Çocuğa karşı şiddetle mücadelede iş birliği ve kurumsal bilgilendirmelerin yapılması, her yaş grubunu kapsayan sosyal tesislerin kurulması, zorunlu eğitim çalışmaları sürecinde destek mekanizmalarının oluşturulması ve özellikle kız çocuklarının okullaşma oranlarının artırılmasına dair çalışmaların yürütülmesi, ebeveynlere ve çocuklara bakım hizmeti sağlayanlara dair farkındalık eğitim çalışmalarının düzenlenmesi bu noktada belediyelerin alması gereken sorumluluklar arasında ifade edilmiştir.

KSGM Eylem ve Koordinasyon Planları[3], kadına yönelik şiddetle mücadele ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması kapsamında kurumların alması gereken sorumlulukları açıklamaktadır. 2007-2010 Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı, 2012-2015 ve 2016-2020 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planları genel hatları itibariyle kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında yasal düzenlemeler, farkındalık ve zihinsel dönüşüm, kadınların sosyo-ekonomik konumunun güçlendirilmesi, koruyucu hizmetler, tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri ve sektörler arası iş birliği alanlarında iyileştirilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda yerel yönetimlere ve belediyelere sorumlu kurum ve iş birliği içerisinde olacak olan kurum sorumluluğu verilmektedir. Bu çerçevede karar vericilerine, sosyal politika yapıcılarına ve kamuya yönelik toplumsal cinsiyet eşitliğine dair bilgilendirme çalışmalarının yürütülmesi,

[3] 2007-2010 Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı, 2008-2013 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı, 2012-2015 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı, 2016-2020 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı, KSGM 2018-2023 Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2020-2021 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı.

evlenecek çiftlerin aile içi şiddet, üreme sağlığı gibi alanlarda bilgilendirilmesi, sosyo-ekonomik alanlarda kadınların güçlendirilmesi kapsamında mikro kredi desteklerinin yürütülmesinde iş birliği içinde olunması ve bakım evlerinin ve kreşlerinin artırılmasının sağlanması, kadın konukevlerinin şartlarının iyileştirilmesi ve sayılarının artırılmasında iş birliği çalışmalarının yürütülmesi, şiddet mağduru ya da risk altında olan kadınların tespiti, ihtiyaç tespit çalışmalarının yapılması ve denetim mekanizmalarının oluşturulması, kentlerin aydınlatılması ve acil telefon hatlarına erişilebilirliğinin sağlanması yerel yönetimlerin ve belediyelerin sorumluluk alanları olarak belirtilmektedir.

Burada belirtilmesi gereken önemli nokta 2016-2020 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı'nda ilk defa mülteci ve sığınmacı kadınların ve çocukların maruz bırakıldığı şiddet türlerine karşı da kurumlara sorumluluk verilmiş olmasıdır. Alınması gereken önlemlerin ve geliştirilmesi gereken faaliyetlerde mülteci ve sığınmacı kadın ve çocukların da sürece dahil edilmesi vurgulanmaktadır. Bununla birlikte koruyucu ve önleyici hizmetlerin gerçekleştirilmesi ve geliştirilmesi hedefiyle mülteci ve sığınmacı kadın ve çocukların koruyucu ve önleyici hizmetlerden faydalanabilmesinde yerel yönetimlere ve belediyelere verilen sorumluluk bu başlık altında ana hedeflerden biri olarak ifade edilmiştir. Dolayısıyla 2016-2020 adına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı'nda çizilen çerçevenin genişletildiği görülmektedir. Ancak yapılan bu çalışmaların bağlayıcı niteliğinin olmaması ve denetim mekanizmalarının bulunmaması, sorunların ve çözüm önerilerinin hayata geçirilmesinin önünde bir engel teşkil etmektedir.

2007-2010, 2012-2015 ve 2016-2020 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planları kadına yönelik şiddet temelinde şekillenirken 2008-2013 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı daha geniş ele alınarak her alanda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına dair çözüm önerileri sunmaktadır. Plan çerçevesinde yerel yönetimler ile birlikte birçok kuruma sunulan öneriler; kadınların ilerlemesini sağlayacak kurumsal mekanizmaların oluşturulması; toplumsal cinsiyet eşitliğine dair farkındalık

çalışmalarının yürütülmesi; kız çocuklarının okullulaşma oranlarının artırılması için çalışmaların yapılması; kadın okuryazarlığının artırılması; eğitimcilerin ve eğitim programlarının toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı hale getirilmesi; kırsal kesimlerdeki kadınların ekonomik konumlarının güçlendirilmesi için projelerin geliştirilmesi; iş gücü piyasasında karşılaşılan toplumsal cinsiyet temelli ücret farklılıklarının azaltılması; karar alma mekanizmalarında kadın temsiliyetinin desteklenmesi şeklindedir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için yapılan çalışmalar ile eş zamanlı olarak kadınların güçlendirilmesine yönelik çalışmaların da yürütülmesi oldukça önemlidir. Bu çerçevede KSGM 2018-2023 Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı oluşturulmuş ve kadınların eğitim, sağlık, ekonomi, karar alma mekanizmalarına katılım ve medya alanlarında kadınların güçlendirilmesi amacıyla kurum ve kuruluşlara öneri sunmaktadır. Belirtilen çalışmalarda yerel yönetimler ve belediyeler ilgili kurumlar kategorisine alınmıştır. Bu kapsamda kadınların eğitim alanında güçlendirilmesi için yerel yönetimlere ve belediyelere atfedilen sorumluluklar okur-yazar olmayan kadınların tespiti, kursların yaygınlaştırılması, finansal okuryazarlık eğitimlerinin düzenlenmesi, okul öncesi eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması, kurs merkezlerinin bulunduğu noktalarda çocuk oyun alanlarının bulundurulması, STEM alanında kadınların ve kız çocukların katılımının teşvik edilmesi, kız çocuklarının okullaşma sürecinde karşılaştığı sorunların tespiti ve çözümünün geliştirilmesi gibi alanlardır. Sağlık alanında yerel yönetimlere ve belediyelere verilen sorumluluklar ise kanser taramalarının artırılması ve bu alana dair farkındalık çalışmalarının yürütülmesi, sağlık okuryazarlığının geliştirilmesi, sağlıklı beslenme konusunda bilgilendirici çalışmaların yürütülmesi ve fiziksel aktivitelerin teşvik edilmesi şeklindedir.

Kadınların ekonomik alanlarda güçlendirilmesi amacıyla 2018-2023 Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nda yerel yönetimler ve Türkiye Belediyeler Birliği oldukça önemli alanlarda sorumluluk atfedilmiştir. Bu kapsamda yerel yönetimlere ve Türkiye Belediyeler Birliği'nin sorumluluğu olarak görülen alanlar belediyelerin kreş ve gündüz bakımevi açmasına yönelik mevzuat düzenlemelerinin yapılması, iş ve aile

yaşamının dengelenmesine dair çalışmalar yürütülmesi, kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi, İşyerlerinde Psikolojik Tacizin (Mobbing) Önlenmesi Genelgesi'nin hayata geçirilmesi, kariyer günlerinin düzenlenmesi, mevsimlik gezici kadın tarım işçilerine yönelik mesleki ve beceri eğitim programlarının düzenlenmesi, kadın girişimciliğinin desteklenmesi, engelli kadınların istihdamının desteklenmesi ve çalışma hayatında karşılaştıkları sorunların çözülmesi, şiddete maruz bırakılan kadınların iş gücü piyasasına girişinin kolaylaştırılması, geçici korunan ve uluslar arası koruma başvuru veya statü sahibi olan kadınlara verilecek eğitimlerin iş gücü piyasası ihtiyaç analizleri ile ilişkilendirilmesi gibi toplumda kadın olması nedeniyle yaşanılan ayrımcılığın yanında bu durumu daha da eşitsiz kılabilecek engelli, mülteci, sığınmacı ve şiddet mağduru kadınların ekonomik olarak güçlendirilme çalışmalarıdır.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede 2020 ve 2021 yıllarında atılacak somut adımların, tarafların rol ve sorumluluklarının yer aldığı yol haritası olarak tanımlanan 2020-2021 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı, kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında KSGM tarafından yapılan son çalışmadır. Koordinasyon Planı kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Diyanet İşleri Bakanlığı koordinasyonunda yürütülmesi gereken çalışmaları içermektedir. Koordinasyon Planı'nda belediyeler ilgili kurum olarak değerlendirilmiş ve önerilen faaliyetin sorumlu kurumu ile koordineli olması beklenmektedir. Bu kapsamda belediyelerin de sorumlu ve işbirliği içinde olması beklenen alanlar Diyanet İşleri Bakanlığı'nın sorumlu kurum olduğu şiddete karşı dini referanslar verilerek farkındalık çalışmaları gerçekleştirmek, Temel Aile Bilinci Eğitimi Projesi'nin yaygınlaştırılmasını sağlamak, Huzurlu Aile, Güçlü Toplum, Güvenli Gelecek Projesi kapsamında "Evliliğe İlk Adım" seminerlerinin verilmesi, Ailenin Korunması ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Toplumsal Farkındalığın Sağlanması projesi kapsamında çalışmalar yürütülmesi, "Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Dini Referanslar" eğitimlerinin verilmesi, Ailede Merhametin Sağlanması ve Aile Fertlerinin Şiddetten Korunması eğitimlerinin yaygınlaştırılmasıdır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye'de belediyelerin kadına duyarlı hizmet anlayışının gelişimine dair hukuki ve siyasi girişimler 2000'li yıllarda başlamıştır. Öne çıkan adımlardan biri olan 5293 sayılı Belediye Kanunu, kadına duyarlı belediyecilik anlayışının desteklenmesine dair sadece kadın sığınmaevlerinin açılmasına yönelik madde içermekle birlikte denetim mekanizmalarının geliştirilmemesi, bütçe planlamasına dahil edilmemesi ve nüfus kısıtlaması gibi sebepler doğrultusunda uygulamada sorunlarla karşılaşılmaktadır. 2006 tarihli 17 sayılı Başbakanlık Genelgesi ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün kadına yönelik şiddetle mücadele amacıyla oluşturduğu eylem ve koordinasyon planları da belediyelerin üstlenmesi gereken çeşitli sorumlulukların altını çizmektedir. Ancak kadına yönelik şiddetle mücadele ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına dair KSGM'nin günümüze yapmış olduğu çalışmaları incelediğimizde içerik olarak dönemsel farklılıklar dikkat çekmektedir. Burada 2020-2021 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı'nı incelediğimizde bir önceki çalışmalardan ayrıldığı nokta "toplumsal cinsiyet" kavramının yer almamasıdır. Daha çok kadının aile içindeki durumunun değerlendirildiği çalışmada, belediyelere de bu kapsamda sorumluluk atfedilmektedir. Diyanet İşleri Bakanlığı ile iş birliği yapması beklenen belediyelerin daha çok aile içindeki şiddete karşı dini referanslar verilerek çalışmalar yürütmesi beklenmektedir. Ancak burada kadına yönelik şiddetin aile içi olarak sınırlandırılmış olmasıyla, kadına yönelik şiddetin sadece aile içinde değil, hayatın her noktasında farklı boyutlarıyla yaşandığı gerçeği göz ardı edilmektedir. Bir diğer önemli nokta ise aile içinde kadına yönelik şiddetle mücadelede referans olarak "insan hakları" vurgusu yerine dini referans ve kaynakların ön plana çıkarılmış olmasıdır.

2. BÖLÜM: TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN DOSTU BELEDİYECİLİK

Erkekler ve kadınlar, konut varlıkları, ulaşım kullanımı, göreceli hareketlilik, istihdam alanları ve bir dizi ev içi ve bakım sorumluluğu açısından şehri farklı şekilde deneyimlemektedir (Jarvis, Kantor ve Cloke 2009). Ataerkil sistem öğretilerinin çıktıları nedeniyle kadınlara yüklenen sorumluluklar ve her alandaki eşitsizlikler, kadınların ve erkeklerin günlük hayatta karşılaştıkları sorunlarda farklılaşmaya neden olmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri nedeniyle kamusal alan ve özel alan kullanım amaçları farklılaşmakta ve dolayısıyla bu alanlarda doğan ihtiyaçlar ve karşılaşılan sorunlar da yine cinsiyetler arasında farklılık göstermektedir. Cinsiyetler arasında oluşan bu farklı sorunlar ve doğan farklı ihtiyaçlar kent yaşamında da kadınların karşı karşıya kaldığı gerçeklikler bütünüdür. Özellikle toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle kadınların kamusal alanda görünürlüğü oldukça kısıtlı olabilmektedir. Ataerkil sistemin kurumlarla bütünleşmiş olması, bu süreçte üretilecek politikaların da kadınların karşılaştığı sorunlara ve ihtiyaçlarına yönelik çözüm üretebilmesini engelleyebilmektedir.

Yerel yönetimler, özelinde belediyeler, kadınların günlük hayatta karşılaştığı sorunları çözümlemekle ve kadınların ihtiyaçlarını karşılamakla sorumlu kurumlardan biridir. İnsanlara en yakın yönetişim katmanı olan yerel yönetimler eşitsizliklerin devamlılığı ve çoğalmasına karşı mücadelede ve eşitlikçi bir toplumun geliştirilmesinde önemli bir yönetim düzeyini temsil etmektedir (Alkan 2009). Belirtilen toplumunun geliştirilmesi sürecinde ise belediyelerin şeffaflığı, katılımcılığı, eşitliği vb. alanları desteklemek amacıyla üretilen politikaları önemli bir araç olmaktadır. Bu noktada da kadınların günlük hayatlarında karşılaştıkları sorunların tespiti ve çözümü yerel yönetimlerce gerçekleştirilmesi hem yaşanılan soruna en hızlı müdahalenin yapılabilmesini hem de sorun tespit ve çözüm aşamasında ortak yaşam alanlarında ortak sorunlara odaklanabilmeyi mümkün kılmaktadır.

Bu bölümde toplumsal cinsiyet temelinde kadınların kent yaşamında farklılaşan ihtiyaçlarının olduğuna vurgu yapan teorik tartışmalar incelecek ve bu tartışmalar, pratik örnekleri ile birlikte değerlendirilecek. Bu düzlemde, öncelikle kadın dostu belediyecilik anlayışları açıklanacak ve bu anlayış temelinde kadın/toplumsal cinsiyete duyarlı yerel yönetimlerin dünyada gelişimi incelenecektir. Son olarak Türkiye özelinde belediyelerin toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile mücadele kapsamında geliştirdikleri uygulamalar incelenecek.

2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET TEMELLİ İHTİYAÇLAR

Toplumlardaki cinsiyet rolleri temelindeki eşitsizlikler kadınların ve erkeklerin kullandıkları alanların da farklılaşmasına neden olmaktadır. Örneğin toplumsal cinsiyet kalıpları nedeniyle kadınların özel alanda bakım hizmetlerinden sorumlu tutulması, erkeklerin ise daha çok kamusal alanda gelir getirici işlerde çalışma sorumluluğunun olması, birçok toplumda ortaklaşan toplumsal cinsiyet kalıplarındandır. Belirtilen iki farklı yaygın kullanım alanlarını değerlendirdiğimizde, kamusal alanların erkeklerin ihtiyaçlarını önceleyerek kadınların ihtiyaçlarının göz ardı edildiği bilinmektedir. Örneğin bakım emeği daha çok kadınlar tarafından sağlandığı için, toplu taşıma araçlarında bebek arabaları için yeterli, güvenli ve konforlu alanların oluşturulması da daha çok kadınları etkileyecek bir alandır. Bir başka örnek ise özellikle kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında değerlendirilebilecek acil durum butonları, yeterli aydınlatmalar gibi çalışmalar ile güvenli kentlerin oluşturulmasına yönelik ihtiyaçlardır. Ancak dünyada ve Türkiye'de belirtilen örneklere dair uygulamaların yaygın olmadığı gözlemlenmektedir. Dolayısıyla toplum tarafından kabul gören bu yargıların günlük pratiklerinde de cinsiyet temelinde farklı sorunlarla karşılaşılmaktadır. Bu noktada belediyeler hem bu sorunların tespit edilmesi hem de çözüm üretilmesi sürecinde birincil sorumlu kurumlar arasında yer almaktadır.

Bu çerçevede kadınların ihtiyaçlarını analiz edebilmek için kavramsal tartışmaların değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Kadınların toplumsal cinsiyet temelli ihtiyaçlarına

dair literatürde farklı tartışmalar yer almaktadır. Bu noktada ilk analizi gerçekleştiren Molyneux (1985), kadınların çıkarlarının konumlandıkları sınıf, etnik köken, cinsiyet gibi unsurlar nedeniyle de farklılaştığını belirtir. Kadınların çıkarları hakkında bir genelleme yapmak her ne kadar zor olsa da imkansız değildir. Kadınların ortak çıkarları üzerine odaklanılabileceğini söyleyen Molyneux, kadınların toplumsal cinsiyet temelli çıkarlarını stratejik ve pratik olmak üzere iki kategoride incelemektedir. Bu ayrımın birbirinden keskin bir şekilde ayrılması mümkün olmamakla birlikte burada Molyneux stratejik toplumsal cinsiyet çıkarları olarak, uzun vadede gerçekleşebilecek fakat dönüştürücü bir hedef taşıyan çıkarları ifade etmektedir. Örneğin cinsiyete dayalı iş bölümünün kaldırılması, ev içi iş yükünün hafifletilmesi, kurumsallaşmış ayrımcılık biçimlerinin kaldırılması gibi çeşitli dönüştürücü ihtiyaçları bu kategoride değerlendirmektedir. Pratik toplumsal cinsiyet çıkarları ise acil olarak algılanan ve karşılanmasıyla birlikte dönüşümü destekleyecek olan ihtiyaçlar bütünüdür. Moser (1989)'a göre ise stratejik toplumsal cinsiyet ihtiyaçları, kadınların erkeklere tabi kılınmasıyla birlikte oluşan durumun incelenmesi temelinde gerçekleşirken pratik toplumsal cinsiyet ihtiyaçları ise kadınların cinsiyet temelli iş bölümleri çerçevesinde deneyimlerin analizi sürecini ifade etmektedir.

Wieringa (1994), tek bir "kadınların ihtiyaçları ve çıkarları" kategorisinin olmadığını, çeşitli unsurlarla birlikte, örneğin kültür, din, dil, cinsiyet, vb. gibi, ihtiyaçların da farklılaşacağı için genel bir ihtiyaçlar listesinden bahsetmenin mümkün olmadığını savunur. Dolayısıyla Molyneux ve Moser'in önerdiği pratik ve stratejik toplumsal cinsiyet çıkarları arasındaki ayrımın yardımcı olmadığını savunur. Wieringa'nın kadınların ihtiyaçlarının analizine dair yorumu ise bu süreç yalnızca planlamacılarla veya danışmanlarla değil; aynı zamanda hedef grubun kadınlarını da içeren dikkatli ve hassas bir analiz sürecine dayanması gerektiği yönündedir.

Kadınların toplumsal cinsiyet temelli ihtiyaçlarını belirlerken, literatürde de yaygın olarak kullanılan yedi başlıktan faydalanmak mümkündür. Bu başlıklar; kadınların ve kız çocuklarının eğitim alanında desteklenmesi ve toplumda toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalık çalışmalarının desteklenmesi, Wieringa'nın vurguladığı ve sosyal

belediyecilik anlayışının da temel argümanı olan katılımcılık anlayışının kadınlar açısından güçlendirilmesi, ekonomik alanda kadınların güçlendirilmesi ve desteklenmesi, kurum ve kuruluşların kaynak dağılımındaki eşitliğin sağlanmadı amacıyla toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarının yapılması, kadın sağlığına yönelik çalışmaların yürütülmesi, kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında önleyici, destekleyici ve güçlendirici çalışmaların geliştirilmesi ve son olarak da kadına duyarlı kentlerin oluşturulması şeklindedir[4]. Bu noktada Molyneux'un toplumsal cinsiyet temelli stratejik ve pratik ihtiyaçlar kategorilendirmesini, belirtilen başlıklar altında analiz etmek, kadınların ihtiyaçlarını belirlerken önemli bir yol haritası olacağı düşünülmektedir.

Dolayısıyla her ne kadar evrensel anlamda kadınların ihtiyaçları kategorisi ifadesi gerçekçi olmasa da toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle kadınların toplumdaki ikincil konumları ve bu konumlarından ötürü oluşan bazı çıktılar için ortak bir süreçten bahsedilebilir. Bu alanlar değerlendirilirken ihtiyaçlara yönelik sorumlu kurum ve kuruluşların ayırt edilerek ilerlenmesi gerekmektedir. Bu çerçevede tez çalışmasının temel argümanı olan belediyelerin, kadına duyarlı hizmetler geliştirme süreçlerindeki hem belediye hizmetlerinin hem de kadınların ihtiyaçlarının birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu noktada hem uluslararası alanda hem de Türkiye'de kadına duyarlı yerel yönetim, özelinde belediye, anlayışı nedir ve tarihsel ve siyasal gelişimi nasıl olmuştur tanımlamak ve örneklerle açıklamak önemlidir.

2.2. KADIN DOSTU BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI

Zamanla değişen ve çeşitlenen ihtiyaçlar ile birlikte sosyal belediyecilik anlayışına yönelik argümanların kapsamında da genişlemeler olmaktadır. Dolayısıyla bu kapsamda kentlerin kadın dostu bir yapılanmaya gitmesine yönelik çalışmalar da yapılmaya başlanmıştır. Kent yaşamının kadına duyarlı şekillenmesine yönelik "kadın dostu kentler" kavramının literatürde kullanımı ise oldukça yaygındır. Kadın dostu kent kavramı ile birlikte; kadınların ve kız çocuklarının saldırıya uğramaktan korkmadan kamusal alanların ve kamusal yaşamın tadını çıkarabilecekleri, şiddetin ne evde ne de sokakta

[4] Belirtilen başlıklar 3. Bölümde detaylandırılmıştır.

uygulanmadığı, ayrımcılık yapılmayan, ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel haklarının güvence altına alındığı, kadınların ve kız çocuklarının içinde yaşadıkları toplumu etkileyen kararların alınmasına katıldığı, devletin kadınları ve kız çocuklarını dışlamadan tüm insanların insan haklarını güvence altına aldığı, şiddetin önlenmesi ve cezalandırılması, eyalet ve yerel yönetimin kadın ve kız çocuklarının adalete erişimini garanti ettiği bir kent yaşamı tahayyül edilmektedir (UN Women 2010). Dolayısıyla kadın dostu kent kavramı yönetimsel açıdan hem merkezi hem de yereli içine alarak daha geniş bir yönetim sistemini kapsamaktadır. Kadın dostu bir kent tasarımı için hem yerelin hem de merkezin alması gereken sorumluluklar bulunmakta. Bu sorumlulukların belediye çerçevesinde incelenebilmesi için yapılması gereken çalışmaların çerçevesini çizmek ve anlaşılmasını sağlamak oldukça önemlidir. Bu nedenle bahsedilecek olan sorumluluklar, "kadın dostu belediyecilik" kavramı üzerinden açıklanmaya çalışılacaktır.

Kadın dostu belediyecilik kavramı ile birlikte, belediye hizmetlerinin kadına duyarlı çalışmaları üzerine odaklanılması ve çalışmaların da bu minvalde incelenmesi gerekmektedir. Bu çalışmaların çerçevesi, belediyelerin görev kapsamları ve kadınların kent yaşamındaki stratejik/pratik ihtiyaçları kapsamında belirlenebilir. Bu çerçevede kadınların kent yaşamındaki ihtiyaçları üzerine değerlendirmede Molyneux (1985)'in pratik ve stratejik ihtiyaçlar gruplandırmasını temel almak mümkündür.

2.2.1. Beledi Hizmetler Kapsamında Kadınların Pratik İhtiyaçları

Kadınların pratik ihtiyaçları, toplumsal cinsiyet temelinde oluşan ihtiyaçlardan acil olarak karşılanması gereken ihtiyaçlar olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda belediye hizmetlerini kapsayan, kadınların pratik ihtiyaçları olarak tanımlayabileceğimiz çalışmaları kız çocuklarının okullaşmalarının sağlanması, kadınların ihtiyaçlarının belirlenmesi sürecinde kadın katılımcılığının desteklenmesi, kent yaşamında temiz su, güvenli ve aydınlatılmış sokakların yapılması, toplu taşıma araçlarının kadınlar için ulaşılabilir olması, bakım merkezlerinin ve kreş imkanlarının oluşturulması, parkların ve

kadınların sosyalleşebileceği alanların inşası gibi hizmetleri geliştirilmesi, kadına yönelik şiddetle mücadele çerçevesinde sığınma evlerinin kurulması şeklinde örneklendirebiliriz.

Bu çerçevede belediye hizmetleri kapsamında kadınların eğitim alanındaki pratik ihtiyaçlarının başında kız çocuklarının okullaşma oranlarının artırılması gelmektedir. Eğitime erişim, öncelikle bir insan hakkıdır. Dolayısıyla eğitim hakkına erişim noktasında da toplumdaki her bireyin bu haktan eşit yararlanabilmesi gerekmektedir. Ancak dünyada çeşitli ülkelerde ve Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitsizliği sebebiyle kız çocuklarının ve kadınların eğitim imkanlarına ulaşımı, oğlan çocuklarının ve erkeklerin eğitim imkanlarına ulaşımına göre daha sınırlı kalmaktadır. Dolayısıyla burada eğitimde fırsat eşitliğini destekleyecek politikaların geliştirilmesi gerekmektedir (Yaşar 2018). Belirtilen politikaların geliştirilmesi ve desteklenmesi noktasında belediyeler, özellikle okula gönderilmeyen kız çocuklarına daha hızlı ulaşabilme ve sorunu yerinde analiz edebilme imkanına sahip kurumlardır. Bu sorunun çözümü sürecinde belediyeler iki farklı yolu benimseyebilmektedir. Bunlardan ilki, eğitim hakkının bir insan hakkı olması ve bu hakkın bireyin elinden alınması durumunda sürecin anayasal bir suç olduğu bilgilendirmesi ile caydırma politikası geliştirebilmektedir. Diğer uygulama alanı ise, farkındalık çalışmaları kapsamında kız çocuklarının eğitim imkanına ulaşabilmelerini sağlamaya yöneliktir. Burada belirtilmesi gereken nokta, eğitim hakkına erişim birçok hakka erişimi kolaylaştırabilecek ve güçlendirebilecek bir alandır. Dolayısıyla kız çocuklarının eğitime ulaşabilmelerinin hızlı bir şekilde sağlanması gerektiği düşüncesinden pratik ihtiyaçlar kapsamında değerlendirilmektedir.

Bir diğer önemli konu ise toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle kadınların karşı karşıya kaldığı şiddet türleridir. Kadınlar günlük hayatlarında fiziksel ve cinsel şiddet türlerine maruz bırakılmakta ve dönem dönem bu şiddet türlerinde de artış gözlemlenmekte. Örneğin 2020 Ocak ayında Çin'de ortaya çıkan ve ardından tüm dünyaya yayılarak bir pandemiye dönüşen Covid-19 salgını beraberinde birçok sosyal izolasyon, karantina ve kısıtlamayı da getirdi. Alınan tedbirler salgınla mücadele ederken birçok ülkede kadına yönelik şiddettin artmasını istemeden tetikledi. Yapılan araştırmalar sonucunda Çin'in

Wuhan kentinde ev içi vakaların üç kat arttığı ve bu artışın %90'ının Covid-19 salgını ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Wanqing 2020). Bu artış Fransa'da %30-36, Brezilya'da %40-50, Arjantin'de %25, Singapur'da %33 ve Amerika Birleşik Devletleri'nin farklı eyaletlerinde %10-35 olarak kaydedilmiştir (Ergönen, Biçen ve Ersoy 2020). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Servisine 2020 Mart ve Nisan aylarında başvuran aile içi şiddet mağduru kadın sayısı 2019 yılının aynı dönemine göre 3 kat arttığı verisine ulaşılmıştır (Ergönen, Biçen ve Ersoy 2020)

Kadına yönelik şiddetle mücadelede kurumsal olarak geliştirilen çalışmalar önem kazanmaktadır. Belediyeler de şiddetle mücadele kapsamında sorumlu ve halka yakınlığı nedeniyle etkin analizin ve çözüm aşamasının hızlı bir şekilde gerçekleştirilebileceği kurumlardan biridir. Bu noktada belediyelerin kadınların hem özel alanda hem de kamusal alanda güvenliğini sağlayacak çalışmalar yürütmesi beklenmektedir. Bu noktada özellikle özel alanda gerçekleşen şiddet vakalarına yönelik hızlı müdahaleler şarttır. Burada belediyelerin şiddet hatlarının bulunması ve bu hat üzerinden ulaşabilen kadınlara gerekli yönlendirmeleri ivedilikle yapması örnek uygulamalar arasında yer almaktadır. Kamusal alanda kadına yönelik şiddete karşı mücadelede ise özellikle kentsel planlama süreçlerinin kadınların toplumsal cinsiyet temelli ihtiyaçları gözetilerek politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Örneğin, toplu taşıma araçlarının mekânsal dizaynı, güzergahları ve saatleri kadınlar için önemlidir ve toplu taşıma araçlarını daha sık kullananın kadınlar bu hizmeti kullanırken farklı sorunlarla karşılaşabilmektedir. Örneğin, Plan International (2018), Madrid, Lima, Kampala, Delhi ve Sydney'de yaşayan kız çocuğu ve kadınlarla yaptığı anketler sonucunda toplu taşıma araçlarının taciz ve takip süreçlerinde önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla kadınların toplu taşıma kullanımı esnasında kendilerini güvende hissedememesi toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelinde oluşmaktadır. Toplu taşımaların yolcu kapasitelerinin olması gerekenden daha fazla olduğu noktalarda kadınların fiziksel tacize uğrama ihtimalleri de artmaktadır. Bir başka örnek ise Kern'in (2019) "yayılmacı erkek" olarak tanımladığı, toplu taşımada erkeklerin bulundukları oturak sınırlarını aşarak bacaklarını açması, toplu taşıma kullanan kadınların sıkça gözlemlediği ve birebir yaşayıp sınırlarının ihlal edildiği bir gerçeğidir. Bir başka önemli mesele ise toplu taşıma planlamalarında belirlenen güzergahlar ve

saatlerdir. Özellikle akşam saatlerinde kadınların toplu taşımaları kullanmadaki güvenlik problemi daha da artmaktadır. Ülkelere ve bölgelere göre farklılık gösterse de toplum tarafından yazılı olmayarak belirlenen belli bir saatten sonra kadınların ve kız çocukların dışarıya çıkamama öğretisi ülkemizde de oldukça yaygındır. Hem Türkiye'de hem de uluslararası alanda gece dışarı çıkması gerekçe gösterilerek şiddet gören ve hatta öldürülen kadınların olması, kadınların yaşadıkları bölgede kendilerini güvende hissetmemelerine neden olmaktadır. Bu noktada hem şehirlerin aydınlatılma problemleri hem de toplu taşıma ve gidilecek mekanlar arasındaki mesafenin fazla olabilmesi, kadınların yaşadıkları önemli toplu taşıma ve güvenlik sorunlarından bazılarıdır. Bu noktada kadın dostu belediyecilik anlayışı, kadınların günlük yaşamlarında karşı karşıya kaldıkları güvenlik sorunlarına kadın bakış açısıyla yaklaşmanın önemini göstermektedir.

Üzerinde durulması gereken bir başka konu ise karar alma mekanizmalarında kadın katılımcılığının ve temsilinin önemidir. Toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde değerlendirildiğinde, karar alma mekanizmaları "erkek işi" olarak görülmektedir. Bu düşüncenin temel argümanı da kadınların kadın olmaları nedeniyle duygusal oldukları ve bu nedenle de rasyonel kararlar alamayacağı yönündeki ön kabullerdir. Bu bakış açısının dünyada yaygın bir anlayış olduğu ise karar alma mekanizmalarındaki cinsiyet dağılımlarına dair veriler ile anlaşılmaktadır. Elde edilen son verilere göre 156 ülkenin parlamentolarında bulunan kadınların oranı %26,1 olarak hesaplanmıştır. Dünyadaki bakanların ise yalnızca %22,6'sı kadınlardan oluşmaktadır. Bununla birlikte 81 ülkede hiçbir zaman kadın devlet başkanı olmadığı da tespit edilmiştir. Türkiye'ye dair verileri incelediğimizde ise parlamentoda yer alan kadınların oranı dünya ortalamasının da altında kalarak %17.3 olarak kaydedilmiştir. Kadın bakanların oranı ise yine dünya ortalamasının altında kalarak % 11.8 olarak kaydedilmiştir (World Economic Forum 2021). Belirtilen verilerden de anlaşıldığı üzere karar alma mekanizmalarında kadın katılımı dünyanın ortak problemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada belediyelerin kadın ve erkek temsillerinin arasında uçurumun dengelemesi yönünde hızlı bazı adımlar atması beklenmektedir. Bunlardan ilki belediye içerisinde cinsiyet kotası uygulamalarının hayata geçirilmesidir. Hem belediye personelleri arasında hem de belediye meclislerinde, kadın

meclislerinde cinsiyet kotasının uygulanması kamusal alanda kadının görünürlüğünü desteklemekte ve bununla birlikte alınan kararlarda da söz sahibi olabilmektedir. Örneğin kent planlaması üzerinden incelediğimizde Bondi (1992) kentsel planlama aşamasının erkek bakış açısına dayanmasını, karar alma ve planlama süreçlerinde erkeklerin yer almasına bağlamaktadır. Christine Murray (2018) ise bu çerçevede "Şehirleri anneler dizayn etseydi nasıl görünürlerdi?" sorusunu sorarak kadınların ulaşım araçlarında karşılaştığı sorunları kendi deneyimleriyle birlikte tartışmaktadır. Murray'ın da aktardığı üzere metro istasyonları inşasında asansörlerin koyulmaması bebek arabasını en çok kullanan ebeveynler, çoğunlukla kadınlar için oldukça büyük bir engeldir. Öyle ki metro istasyonlarında asansörlerin olması, kızını bebek arabasında taşırken merdivenlerden düşerek hayatını kaybeden Malaysia Goodson[5] örneğinde olduğu gibi hayati bir öneme de sahiptir. Benzer bir problem ise şehir planlamasında kaldırımların dizaynıdır. Bakım hizmetlerine daha fazla vakit ayıran kadınların, kentte bebek arabalarını daha sık kullanan cinsiyetler olması nedeniyle kaldırımların planlanmasında özellikle bu gerçeklik göz önünde tutularak planlanması oldukça önemlidir. Belirtilen çalışmaların uygulanması da yine problemi yaşayan öznenin çözüm aşamasına da dahil olabilmesini gerektirmektedir. Bu kapsamda kadın dostu belediyecilik anlayışı benimsenerek karar alma mekanizmaları için kadın kotalarının belirlenmesi oldukça önemlidir.

Sonuç olarak beledi hizmetler kapsamında kadınların pratik ihtiyaçlarını değerlendirdiğimizde eğitim, şiddet, kent güvenliği ve katılımcılık temelindeki ihtiyaçların öne çıktığı gözlemlenmektedir. Belirtilen ihtiyaçların tespiti ve çözümünün hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında merkezde "yaşam hakkının elinden alınması" ihtimali olması nedeniyle en hızlı müdahalenin gerekli olduğu ihtiyaç kategorisi olduğu düşünülmektedir. Son olarak, belirtilen pratik ihtiyaç alanlarının, bir sonraki başlıkta da değerlendirilecek olan stratejik ihtiyaçları destekleyici ve güçlendirici yönünün olduğu

[5] Erin Durkin, "New York Subway: Woman Dies While Carrying Baby Stroller on Stairs", The Guardian, 29 Ocak 2019, https://www.theguardian.com/us-news/2019/jan/29/new-york-subway-woman-dies-baby-stroller-stairs.

ve her iki ihtiyaç kategorisinin de birbirini destekleyen nitelikte olduğunu hatırlatmak gerekmektedir.

2.2.2. Beledi Hizmetler Kapsamında Kadınların Stratejik İhtiyaçları

Toplumsal cinsiyete dayalı stratejik ihtiyaçlar, pratik ihtiyaçlara kıyasla belirli bir süreç gerektiren ve dönüşüm/farkındalık sağlayan uygulamaları kapsamaktadır. Kent yaşamında, özellikle belediye hizmetlerini kapsayan, stratejik ihtiyaçlar olarak adlandırabileceğimiz ihtiyaçlar ise kadınları ekonomik olarak güçlendirici faaliyetlerin geliştirilmesi, farkındalık artıcı eğitimlerin düzenlenmesi, karar alma mekanizmalarında kadın katılımcılığının desteklenmesi, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarının gerçekleştirilmesi şeklinde örneklendirebiliriz. Bu örnekler çerçevesinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliği sebebiyle birçok alanda ikincil bir konumda yer alan kadınların belirli hizmetler ile birlikte desteklenmesi ve dönüşümün sağlanması gerekmektedir. Dolayısıyla kadın dostu belediyecilik anlayışının benimsenmesi oldukça önemlidir.

Belediye hizmetleri kapsamında değerlendirdiğimizde, özellikle kadınlara ve kız çocuklarına yönelik farkındalık eğitimlerinin düzenlenmesi gerekmektedir. Eğitim içeriklerinin de toplumsal cinsiyet bakış açısı ile planlaması ve doğru kanallar ile kadınlara ve kız çocuklarına ulaştırılması gerekmektedir.

Bu dönüşüm sürecinde belediyelerin kadın danışma merkezleri, kadınların toplumda ikincil konumlandırılmalarına karşı mücadelede kadınları destekleyici ve güçlendirici çalışmaları yürütmesi açısından oldukça önemlidir. Merkezlerin özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretimine karşı çeşitli sorumlulukları ve çalışmaları bulunmaktadır. Bu kapsamda kadın danışma merkezlerinde yürütülen (yürütülmesi gereken) faaliyetler; başvuru alma, bilgilendirme, yönlendirme; sığınma evine yönlendirme/yerleştirme; psikolojik destek; güçlendirici grup çalışmaları; hukuki

danışmanlık; sağlık desteği; ekonomik destek alabileceği mekanizmalara ulaşmasına destek olma; iş bulmasına destek olma; nüfus kayıtları; tercüme; gerekli durumlarda kadına eşlik etmek; kadınları, yararlanabilecekleri sosyal-kültürel sportif etkinlikler ve eğitimler hakkında bilgilendirmek; sığınma evinden ayrılan kadınlara yönelik izleme ve destek çalışmalarını sürdürmek; bilgilendirici materyaller; kadına yönelik şiddet ve şiddetle mücadele konusunda bilgilendirici, farkındalık geliştirici faaliyetler yürütmek; şiddetle mücadele araçlarının ihtiyaca uygun biçimde işleyip işlemediğini izlemek; şiddetle mücadele konusunda edinilen deneyimleri bilgiye dönüştürmek; şiddetle mücadele faaliyetlerine gönüllü destek vermeyi isteyen kadınları bilgilendirmek; konuyla ilgili araştırma yapmak; mahalle çalışmalarını yürütmektir (Tosun ve Erseçen 2015). Bu noktada kadın dostu belediyecilik anlayışının bir diğer gerekliliklerinden biri özellikle sadece kadınların ihtiyaçlarına yönelik çalışmaların yürütüldüğü birimlerin varlığıdır. Dolayısıyla kadın danışma merkezleri de bu kapsamda değerlendirilebilecek birimler arasındadır.

Belediye hizmetleri kapsamında kadınların stratejik ihtiyaçları değerlendirilirken odaklanılması gereken bir diğer alan ise sosyalleşme alanlarının sınırlı olması, var olan imkanların kısıtlı olması ve çeşitli etkenlerin sosyalleşme sürecine dair olumsuz etkileridir. Bu kapsamda kadınların sosyalleşme süreçlerine olumsuz etkisi olan etkenlerin başında bakım hizmetlerine dair yeterli kurumsal desteklerin olmaması gelmektedir. Bununla birlikte kadınların daha sık kullandığı su, kanalizasyon, yol vb. gibi altyapı çalışmaların olumsuz koşulları, sokak aydınlatmalarının yetersizliği ve karşılaşılan güvenlik sorunları, var olan sosyalleşme alanlarının erkek odaklı tasarımı, spor alanlarının kısıtlılığı ve var olan alanların yetersizliği[6], erkek şiddeti gibi kadınların kent yaşamında sosyalleşme sürecini etkileyen önemli nedenlere örneklerdir (Ateş, Yavuz ve Dağlı 2018). Dolayısıyla kent yaşamında kadınlar hem güvenli sosyalleşme mekanlarının kısıtlılığı nedeniyle hem de özellikle bakım hizmetleri kapsamında yüklenen sorumluluklara karşı kurumsal desteklerin yetersizliği nedeniyle kent

[6] İlgili çalışmalar için bknz: Yılmaz ve Ulaş, 2016: 101–117, Çelik ve Ay, 2021: 204-220.

kaynaklarından erkekler ile eşit bir şekilde faydalanamamakta ve çeşitli etkenlerle birlikte sosyalleşme alanları daraltılmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin dönüştürülmesi için yerelde çalışmaların yürütülmesi oldukça önemlidir. Şehirlerin kadınların ihtiyaçlarını da karşılayacak şekilde planlanmasının yanında yerelde kadınlar için sosyo-kültürel, ekonomik, psikolojik ve aktif vatandaşlık çalışmalarının desteklenmesi, var olan eşitsizliğin dönüştürülebilmesi için oldukça önemlidir. Sosyal belediyecilik anlayışında da vurgulandığı üzere bireylerin kendi hayatları ile ilgili kararların alınmasında söz sahibi olabilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla belediyelerin ihtiyaçların tespiti ve çözüm aşamasında, sorunları yaşayan bireylerle birlikte bu süreci katılımcılık ilkesi ile yürütmesi oldukça önemlidir. Ancak birçok alanda olduğu gibi karar alma mekanizmalarında da kadınların görünür olamaması, belirtilen katılımcılık ilkesinin önüne geçmektedir. Bu nedenle belediyelerin, kadınların stratejik ihtiyaçlarına odaklanarak siyasal katılım, ekonomik güçlendirme, farkındalık çalışmaları vb. alanlarda toplumsal cinsiyet bakış açısını benimseyerek hizmet geliştirmesi gerekmektedir.

2.3. DÜNYADA KADIN DOSTU BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI

Uluslararası alanda toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya dair çalışmalar 1970'li yıllarda başlamış ve ilerleyen yıllarda görünürlük kazanmıştır. Her ne kadar BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde belirtilen "Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar", "Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir", "Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır", " Hiç kimse kölelik veya kulluk altında bulundurulamaz, kölelik ve köle ticareti her türlü biçimde yasaktır" ve "Hiç kimseye işkence yapılamaz, zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı

davranışlarda bulunulamaz ve ceza verilemez”[7] maddeleriyle insan hakları çerçevesinde bir eşitlik vurgusu yapılsa da tüm bu aşamalar erkek odaklı kurgulanmış ve kadınların ihtiyaçlarına cevap verme donanımına sahip olamamıştır (Cook 1994). Bu durum devletlerin, uluslararası örgütlerin ve ulus üstü kuruluşların da bu noktada sorumluluk almasını ve çalışmalar yürütmesini gerektirmiştir. Bu kapsamda BM’nin 1975-1985 yılları arasını “Kadın On Yılı” ilan etmesiyle birlikte dünyada, öncelikle kadına yönelik şiddet çerçevesinde uluslararası düzenlemeler ve bu kapsamda politikalar geliştirilmeye başlanmıştır. 1979 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi” (CEDAW) ve 1995 yılında Pekin’de gerçekleşen ve Dördüncü Dünya Kadın Konferansı’nda kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı, kadına yönelik şiddetin önüne geçilmesi için devletlerin alması gereken sorumlulukların anlatıldığı uluslararası alanda yapılmış çalışmalardır. Bu çerçevede atılan bir diğer önemli adım ise Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu tarafından 2011 yılında kabul edilen “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”dir.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede Pekin Konferansından başlayarak yerel yönetim-belediye hizmetlerinin önemine vurgu artmıştır. Ancak uygulamada yerel yönetimlerin bu meseleyi gündemlerine almaları oldukça yenidir. Bu kapsamda Avrupa Kentsel Şartı ve Yerel Gündem, hem kadın duyarlı belediye hizmetlerinin vurgulanması hem de sosyal belediyecilik anlayışının da temeli olan katılımcılık ilkesinin kadın katılımcılığı çerçevesinde vurgulanması daha önceki bölümlerden incelenmişti. Bu çalışmalar ile birlikte öne çıkan bir başka metin ise CEMR (Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi) tarafından geliştirilen Avrupa’da Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı’dır. Şart, Avrupa'daki yerel ve bölgesel yönetimlerin yetkilerini kullanmak ve ortaklıklar oluşturmak suretiyle vatandaşları için daha fazla eşitliği hayata geçirme görevini edinmeleri amacıyla hazırlanmıştır. Şart’ta vurgulanan ilkeler; “Kadın-erkek eşitliği temel bir haktır; kadın-erkek eşitliği, çoklu ayrımcılık ve dezavantajlar hususlarının gerektiği biçimde ele alınmasını temin etmek; kadınların ve erkeklerin karar alma

[7] BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi maddeleri için bknz: https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf

süreçlerine dengeli katılımları demokratik bir toplum için ön koşuldur; toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının tasfiyesi kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasında temel önem taşımaktadır; yerel ve bölgesel yönetimlerin tüm faaliyetlerine toplumsal cinsiyet bakış açısının yerleştirilmesi kadın-erkek eşitliğinin ilerletilmesi için gereklidir; eylem planları ve programları için gerekli kaynağın tahsisi kadın-erkek eşitliğinin ilerletilmesi için gereklidir." şeklinde ifade edilmektedir (CEMR 2006).

Şart'ta belirtilen çeşitli somut taahhütler imzacı devletlerin sorumluluğuna sunulmuştur. Genel hatları itibariyle belirtilen taahhütler siyasi temsil, siyasi ve medeni hayata katılım, kalıp yargılarla mücadele etme; toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve çoklu ayrımcılıkla mücadele, kadınların çalışma yaşamına eşit katılımı, eşit haklara sahip olması, iş yerinde cinsel tacize karşı mücadele, iş ve özel yaşamın dengelenmesi; kamu ihalelerine ilişkin görevlerin ve yükümlülüklerin yerine getirilmesinde kadın-erkek eşitliğinin sağlanması; eğitim ve yaşam boyu öğrenme, sağlık, sosyal bakım ve hizmetler, çocuk bakımı, bakmakla yükümlü olunan diğer bireyler için bakım hizmetleri, sosyal içerme, barınma/konut, kültür/spor ve rekreasyon, emniyet ve güvenlik, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve insan kaçakçılığı konularına karşı çalışmalar geliştirilmesi; kentsel ve yerel planlama, mobilite ve ulaşım, ekonomik kalkınma ve çevre alanlarındaki düzenlemelerin yapılması; düzenleme görevlerinin yürütülmesinde, kadınların ve erkeklerin özel ihtiyaçlarını ve koşullarını dikkate alınması; yerel ve bölgesel yönetimlerin yürüttüğü eşleştirme faaliyetlerini ve Avrupa ve diğer uluslararası işbirliği çalışmaları taahhütlerini içermektedir (CEMR 2006). Dolayısıyla Şart, kadın dostu belediyecilik anlayışının kapsamına ve içeriğine dair atılmış önemli adımlardan biridir. Ayrıca Şart dünyada, yerelde kadın erkek eşitliğine dair çalışmalar yürütülmesi konusunda belediyelere rehber olma niteliğindedir.

CEMR'nin yerelde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik atmış olduğu bölgesel adımları, farklı ülkelerin ve bölgelerin örnek alarak çalışmalar geliştirilmesini de zemin oluşturmuştur. Bu çerçevede 2018 yılında düzenlenen 8. Afrika Şehirleri Zirvesi'nde "Afrika'nın adil bir geçişi için toplumsal cinsiyet eşitliği ve sosyal içerme

stratejisi" konulu özel bir oturum düzenlenmiş ve "Afrika-Avrupa Yerel Eşitlik Marakeş Paktı" imzalanmıştır. Pakt, yerel Afrika ve yerel Avrupa'nın toplumsal cinsiyet eşitliğini ilerletmek ve kadınları ve kızlarını güçlendirmek için birlikte çalışmayı taahhüdüt etmektedir. Bu noktada ilgili tüm taraflar, cinsiyet eşitliğini teşvik etmeyi ve kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesi süreçlerine aktif katılmayı kabul etmektedir (Ceciarini 2021).

Bu çerçevede hayata geçirilmiş önemli projelerden biri ise 2011 yılında UNICEF, UN Women, UN Habitat ve UNICEF ortaklığında gerçekleştirilen "Safe and Friendly Cities for All" programıdır. Programın temel amacı kent yaşamını kadınlar, gençler ve çocuklar için daha güvenli ve kaliteli yaşamların sürdürülebileceği kentlere dönüştürmektir. Beş yıllık bir süreci kapsayan Programın çıktıları 2017 yılında incelenmiş ve bu süreçte atölye çalışmalarının düzenlenmesi, yerelde paydaşlara ulaşılması ve ilişkilerin geliştirilmesi, kadınların, gençlerin ve çocukların karar alma mekanizmalarında yer almaları, kadın danışma merkezleri / komitelerinin kurulması, yerel yönetimlerin, özellikle belediyelerin, planlama süreçlerinde yer almaları vb. gibi çıktıların önemi vurgulanmaktadır (UNICEF, UN Women ve UN Habitat 2011).

Küresel veya bölgesel olarak atılan adımlar, belediyeler özelinde de rehber niteliği taşımaktadır. Bu noktada dünyada kadın dostu belediyecilik uygulamalarını incelediğimizde, kadınların ihtiyaçlarına yönelik planlama girişimşileri ön plana çıkmaktadır. Örneğin Berlin Eyaleti, 2001 yılında, toplumsal cinsiyet ana akımlaştırma planları geliştirmiştir ve çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Yerel ulaşımın planlamasında toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılmasında karar verilmesi, bu girişimlerden biridir. Kadınların kent yaşamında karşılaştıkları sorunların tespiti için çeşitli anket ve analiz süreçleri yürütülmüştür. Elde edilen veriler, mevcut sistemin kadınların ihtiyaçlarını karşılamadığı göstermiştir. Bu veriler ışığında, sistemin iyileştirilmesi için kadınların istasyonlara ve araçlara erişimin kolaylaştırılması, araçların iç tasarımlarının tekerlekli sandalye, bebek arabası vb araçlar için uygun hale getirilmesi, toplu taşımaların güvenliklerinin artırılması gibi bazı kriterler belirlenmiştir. Bir başka önemli çalışma ise

Heinrich Böll Vakfı'nın Berlin Eğitim Enstitüsü'nün Kadın Danışma Komitesi ve "Kadın Hakları Eğitimi" araştırma grubu ile birlikte 2006 yılında başlatılanlar sempozyumlardır. Bu sempozyumlarda uzmanlar ile birlikte toplumsal cinsiyet çerçevesinde analizlerin yapılması, sosyal bütünleştirici olanşehirlerde toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılmasına dair tartışmaların yürütülmesi, yerel ulaşımın planlamasında toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması gibi kent yaşamında kadınların ihtiyaçlarını karşılayan sistemin yeniden inşaası için çalışmalar yürütülmektedir (Office of the Women's Advisory Committee 2011)

Viyana Belediyesi, kentsel planlanma süreçlerinde toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılarak çalışmalar yürüten bir başka örnek belediyedir. 1995 yılından bu yana toplumsal cinsiyete dayalı kent tasarımı ve ulaşımını merkezine almış ve kent tasarımları, toplu taşıma araçları, sosyalleşme alanları gibi konular çerçevesinde pilot uygulamalarla[8] çeşitli projelere imza atmıştır. Örneğin, Viyana'da parklarda en çok tercih edilen "oyun kafesleri" oyunu için tasarlanmış oyun sahaları bulunmaktadır. Fakat bu sahalar çoğunlukla kendine güvenen ve daha büyük çocuklar tarafından kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu sahaları kullanılma oranlarına bakıldığında özellikle kız çocuklarının bu alanları kullanım oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Burada dönüşümü hedefleyen proje ile birlikte Einsiedler Parkı pilot uygulama alanı seçilmiş ve park kız çocuklarının da güvenli ve verimli bir şekilde kullanımını destekleyecek şekilde tasarlanmıştır (Urban Development Vienna 2013).

Kanada'nın Montreal kenti de toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik çalışmalar yürüten örnek kentler arasında yer almaktadır. Montreal yerel yönetimleri Kanada Belediyeler Federasyonu (FCM) ile işbirliği yaparak "Femmes et Villes" (Şehirdeki Kadınlar) programını geliştirmiş ve bu çerçevede bir şehrin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik çalışmalarını değerlendiren bir rapor kartı oluşturmuştur. Bu kapsamda kadınların eşitliğini sağlamak için siyasi yapılanma ve mekanizmalar kapsamında mevcut olması

[8] Örnek uygulamalar için bknz: 1060 Vienna, ChristianBroda-Platz, 1230 Vienna, Liesinger Platz, 1022 Vienna, Women's housing project [ro*sa], • 1110 Vienna, Simmeringer Markt education centre,

gereken temel boyutlar; kadın hakları ve cinsiyet eşitliğine ilişkin ulusal yasalar, belediye düzeyinde cinsiyet kotaları veya cinsiyet eşitliğine ilişkin ulusal yasalar, belediye partilerinde olumlu eylem politikaları, komitelerde, komisyonlarda ve belediyeler arası işletmelerde eşitlik, seçilmiş kadın temsilciler ağı, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin Konsey tarafından kabul edilen politika, kadın vatandaşların katılımı için mekanizmalar sağlayan kamu danışma politikaları, kadına yönelik şiddetle mücadele ve güvenliklerini artırmaya yönelik politika ve taahhütler, tüm programlarda toplumsal cinsiyet perspektifi, ulusal ve uluslararası belediye birliklerinin desteklenmesi şeklinde belirlenmiştir. İdari Yapılar, Mekanizmalar ve Kaynaklar kapsamında ise Toplumsal Cinsiyet Eşitliği / Kadın Ofisinin kurulması, yıllık toplumsal cinsiyet eşitliği eylem planının oluşturulması, cinsiyet eşitliği konusunda eğitim çalışmaların yürütülmesi, kentsel konularda ayrıştırılmış verilere erişimin sağlanması, işe alım için fırsat eşitliği programlarınn oluşturulması, yerelde bilgi hizmetlerinin sağlanması şeklindedir (Greckol 2005).

Dünya belediye örneklerini incelerken özellikle Covid 19 pandemisi ile birlikte artan ev içi şiddet vakalarını ve bununla birlikte ihtiyacın daha da arttığı barınma/sığınma evlerini temel alan çalışmaları incelemek gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik uygulamalarda dünya genelinde ilk sıralarda olan Norveç, belediyeler özelinde de başarılı çalışmaları yürütmektedir. Bu kapsamda 2010 yılında, Norveç'te belediyeleri ilgilendiren Belediye Yasası yürürlüğe girmiş ve tüm belediyelere, vatandaşlara yönelik barınma hizmeti sunma sorumluluğu yüklenmiştir. Çıkarılan Barınma Yasası'nın amacı ise, aile içi şiddete veya bu tür şiddet tehditlerine maruz kalan kadın, erkek ve çocuklar için iyi ve kapsamlı barınma hizmetleri sunulmasını sağlamaktır. Özellikle son yıllarda, hem Norveç'te hem de diğer İskandinav ülkelerinde barınma hizmetlerine yönelik çalışmalarda, çocuklara yönelik hizmetlerin geliştirilmesine odaklanılmıştır. Bu kapsamda belediyeler, bir sığınma evinde yeterli ve uygun konaklamanın yanı sıra tavsiye, destek ve rehberlik gibi hizmetleri de sunmakla yükümlüdür. Sığınma evlerine yönelik hizmetlerde Norveç belediyeleri oldukça önemli bir yere sahiptir. Günümüzde Norveç'teki sığınma evlerinin yaklaşık olarak yarısı belediyelere aittir. Buralarda çalışan personelin büyük çoğunluğu da gönüllü personel olmanın aksine tam veya yarı zamanlı olarak çalışmaktadır. Buralarda çalışan personelin yaklaşık %60'ı ise kolej veya

üniversite düzeyinde eğitime sahiptir. Ancak tüm bu çalışmalara rağmen, araştırmalar sonucunda, özellikle pandemi gibi kriz zamanlarında barınma/sığınma evlerinin yetersiz kaynaklarının hizmete ulaşmada sorun olduğu verisine de ulaşılmıştır (Bergman, Bjørnholt ve Helseth 2021).

Bu noktada özellikle kriz dönemlerinde sürecin yönetilebilmesi oldukça önemli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada Covid 19 salgını ile birlikte oluşan kriz ortamlarının yönetilebilmesi ve özellikle sağlık alanında çalışmaların yürütülmesi de bir diğer önemli konudur. Karar alma mekanizmalarında, hem yerelde hem de merkezde, erkek egemen bir yapılanmanın olması birçok ülkenin karşılaştığı sorunlar arasındadır. Belediye özelinde incelediğimizde dünyada kadın belediye başkanlarının varlıklarının da sayıca oldukça az olduğu bilinmektedir. Bu kapsamda Brezilya'daki kadın belediye başkanları üzerinden, kriz zamanlarında kadınların kamu liderliğinin etkisini inceleyen Bruce, Cavgias, Meloni ve Remígio (2021)'nun çalışması özellikle yerelde kadın liderliğinin önemini vurgulamaktadır. Araştırma, küresel bir politika sorunuyla uğraşırken kadın liderlerin erkeklerden daha iyi performans gösterdiğine dair güvenilir kanıtlar sunmaktadır. Ayrıca yerelde kadın liderlerin ulusal düzeyde popülist liderler tarafından uygulanan politikalara karşı koyabileceğini de göstermektedir.

Dünyadaki örnek uygulamalar kapsamında incelendiği üzere, yerelde kadına duyarlı belediyecilik anlayışını benimseyen belediyeler ve bunun önemini vurgulayan çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Bu örnek çalışmaların, birçok belediyeye rehber niteliğinde olması da oldukça önemlidir. Ancak belirli yerlerde kadın dostu belediyecilik üzerine olumlu örnekler bulunsa da dünya geneline baktığımızda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadınlar ve kız çocukları özelinde ciddi sonuçları olduğu da bilinmektedir. Bu noktada hem yerel yönetimler hem de merkezi yönetimin alması gereken çeşitli sorumluluklar bulunmaktadır. Dünya Ekonomik Foruma 2020 Cinsiyet Eşitliği Raporu'na göre kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olabilmesi için en az 100 yıl geçmesi gerekmektedir[9]. Dolayısıyla yerel yönetimlerin, özelinde belediyelerin, ve merkezin

[9] Raporun tamamı için: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf

koordineli bir şekilde toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik çalışmalar yürütmesi elzemdir.

2.4. TÜRKİYE'DE KADIN DOSTU BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI

Türkiye'de belediyelerin, toplumsal cinsiyet perspektifinden sosyal politika ve imar çalışmalarını yürütmesine dair tartışmalar 2000'li yıllarda başlamıştır. Bu konuda 2005 yılında kabul edilen 5393 sayılı Belediye Kanunu dışında herhangi bir yasal çerçeve sunulmamakla birlikte 2006 tarihli 17 sayılı Başbakanlık Genelgesi ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün eylem ve koordinasyon planları da kadına yönelik şiddetle mücadele belediyelerin sorumluluklarının çerçevesini çizmektedir. Belediyelerin uygulanmakla yükümlü oldukları Belediye Kanunu, kent yaşamındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dair çalışmaların geliştirilmesi açısından zayıf kalan bir çalışmadır. Ancak her ne kadar Belediye Kanunu, toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle ortaya çıkan ihtiyaçların giderilmesi konusunda yeterli maddeler içermese de belediyelerin, siyasi duruşlarına göre farklılık göstermekle birlikte, kadınların sorunlarına eğilmeleri yönünde farkındalık kazandırarak çeşitli hizmetlerin geliştirilmesinde de bir basamak olabilmektedir.

Bahsedilen çalışmalar ile birlikte, Kadın Dostu Kentler Birleşmiş Milletler Ortak Programı, Türkiye'de kadın dostu belediyecilik anlayışı için öncü bir adım olarak değerlendirilmektedir. Kadın Dostu Kentler Birleşmiş Milletler Ortak Programı, yerel yönetimlerin planlama ve programlama süreçlerine toplumsal cinsiyet eşitliği prensibini yerleştirme ve bu sürece paralel olarak yerel yönetimler ile kadın örgütlerinin güçlendirilmesi ve aralarındaki iş birliği fırsatlarının arttırılması amacıyla 2006 yılında başlatılmıştır. 2010 yılında tamamlanan 1. aşamanın ardından, 2011 yılı Nisan ayında Kadın Dostu Kentler Birleşmiş Milletler Ortak Programının 2. aşaması başlatılmıştır. Türkiye'de Birleşmiş Milletler'in kadın güvenliği ve kadınların erkeklerle eşit koşullardan yararlanmalarını sağlamak için hayata geçirdiği "Kadın Dostu Kentler

Projesi" kapsamında 2006 yılında İzmir, Kars, Nevşehir, Şanlıurfa, Trabzon, Van, 2011 yılında ise Antalya, Bursa, Gaziantep, Malatya, Mardin ve Samsun olmak üzere 12 il "kadın dostu kent" olmak taahhütte bulunmuştur. Kadın Dostu Kentler Projesi, yerel yönetimleri kapsayan toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda ilk proje olması ve insan hakları alanında yürütülen en iyi altı projeden biri olduğu ifade edilmektedir (Polat ve Ağduk 2019).

Projenin genel hedefi; kadın sivil toplum kuruluşları, taban örgütleri, ulusal ve yerel düzeydeki devlet kurumları ile yapılacak yerel çalışmalar neticesinde, yerel yönetim planlama süreçlerine cinsiyet eşitliğinin dahil edilmesiyle, kadın dostu kentlerin oluşabileceği bir ortamın geliştirilmesidir (Birleşmiş Milletler 2014). On iki ilde sürdürülen Kadın Dostu Kentler Programı, kadının sosyo-ekonomik ve kültürel alanda güçlenmesi, kentin sunduğu tüm olanaklardan erkeklerle eşit biçimde yararlanabilmesi ve bu bakış açısının ana akım haline getirilmesi için çeşitli yerel düzenlemeler ve uygulamalar ile birlikte yaşanılan fiziksel mekanın kadınların ve kız çocuklarının ihtiyaçlarını dikkate alacak şekilde daha düzenli, kolay ve sağlıklı hale getirilmesi de projenin önemli hedeflerinden biridir (Baykan 2015).

2006-2010 yılları arasında uygulanan ve proje uygulama alanında ilk aşama olarak tanımlan İzmir, Kars, Nevşehir, Şanlıurfa, Trabzon, Van örneklerinin ardından İçişleri Bakanlığı tarafından 2010/10 sayılı Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları Genelgesi ile birlikte proje çıktılarının tüm illerde uygulanması yönünde çağrı yapılmıştır. Genelge ile vurgulanan uygulamalar ise Yerel Eşitlik Eylem Planlarının yapılması, İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurullarının, Eşitlik Birimlerinin ve Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonlarının oluşturulması, kentsel hizmetlerinde kadınların ve kız çocuklarının ihtiyaçlarına yönelik çalışmaların yürütülmesi şeklinde belirtilmektedir. Bu gelişmeler özellikle Türkiye'de kadına duyarlı hizmetleri temel alan sivil toplum kuruluşlarının çalışma alanlarını da güçlendirmektedir. Belediyeler ile iş birlikleri gerçekleştirilerek kadın dostu belediyecilik anlayışının desteklenmesi için çeşitli çalışmalar geliştirilmektedir. Örneğin Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği (CEİD), Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA-DER), Kadın Emeğini Değerlendirme Derneği

(KEDV) gibi kuruluşlar çalışmalarında belediyeler ile birlikte projeler geliştirerek kadın duyarlı belediyecilik anlayışının gelişimine destek olmaktadır. Ancak Türkiye'de kadın dostu belediyecilik uygulamaları belirli alanlarla sınırlı kalmakta ve yürütülen çalışmaların da geliştirilmesi gerekmektedir. Bu noktada önceki bölümlerde de belirtildiği gibi, ilk olarak odaklanılması gereken konu güvenlik meselesidir. Özellikle kadına yönelik şiddetle mücadelede belirli kurum ve kuruluşların geliştirilmesi ve kentsel planlamaların kadınların ihtiyaçları gözetilerek düzenlenmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda kadına yönelik şiddet üzerine verileri incelediğimizde Türkiye'de kadına yönelik şiddet vakaları her geçen gün artış göstermekte. Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu'nun raporuna göre, bir önceki yıla kıyasla 2020 Mart ayında kadına yönelik fiziksel şiddet %80 ve sığınmaevi talebi de %78 oranında artış göstermiştir (Güllü 2020). Dolayısıyla pratik ihtiyaçlar kategorisinde incelenebilecek kadın sığınma evleri, kadına yönelik şiddetle mücadelede koruyucu önlem olarak değerlendirilen ve belediyeler de dahil olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından desteklenen sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Türkiye'de kadın sığınma evlerinde sunulan/sunulması gereken hizmetler ise güvenlik, danışmanlık, yönlendirme, psikolojik destek, hukuki destek, tıbbi destek, geçici maddi yardım, iş bulma konusunda destek, kreş, mesleki eğitim kursu, grup çalışmaları, çocuklar için burs ve sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetlerdir (Resmi Gazete 2013). Ancak ilk etapta can güvenliğinin sağlanması sebebiyle kadın sığınma evlerinin varlığı hayati bir öneme sahiptir.

Yasal zeminde incelediğimizde de Türkiye'de 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda da belirtildiği üzere büyükşehir belediyelerinin ve nüfusu 100.000'i geçen belediyelerin kadın sığınmaevi açma yükümlülüğü bulunmaktadır. Fakat Türkiye'de belediyelere bağlı sadece 33 kadın sığınmaevi bulunmaktadır. Burada tek problem belediyelere bağlı kadın sığınmaevlerinin sayısal olarak yetersizliği değildir. Yapılan araştırmalar sonucunda kadınların kadın sığınmaevlerinin varlığına dair bilgisinin olmadığı, toplumsal çevrenin kadın sığınmaevlerine dair olumsuz yargısının kadınlara bu süreçteki olumsuz etkileri ve sığınmaevlerinin koşullarının hem kadınlar hem de çocuklar için yeterli olmaması,

kadınların sığınmaevlerine başvuru sürecinde karşılaştıkları sorunlar arasında olduğu görülmüştür (Demirbilek, Öktem-Özgür ve Çoban 2020).

Kadın dostu belediyecilik anlayışı kapsamında kadınların güvenliğine yönelik hizmetler arasında bir diğer önemli nokta kentsel planlama çalışmalarıdır. Türkiye'de kentsel planlama çalışmalarının kadınların ihtiyaçları gözetilerek yapılmasına dair örnekler oldukça sınırlıdır. Bu çerçevede Mirioğlu (2019), Balıkesir kenti merkezi iş alanı örneğinde feminist bir mekan okuması yapmış ve caddelerin, genişlik, ışıklandırma, işlevsellik ve fonksiyon çeşitliliği bakımından kadınlar için nispeten güvenli olmasına rağmen sokaklar çoğunlukla dar, tenha ve ışıksız olması bakımından cinsiyet temelinde kadınlar için dezavantajlı mekânsal oluşumlar olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu noktada kadın dostu olma taahhüdünde bulunan belediyeleri dahi incelediğimizde özellikle kent yaşamında kadınların güvenliğine dair uygulamaların sınırlı kaldığı gözlemlenmektedir. Örneğin Özsoy ve Sipahi (2016), gece saatlerinde dışarı çıkmak için Gaziantep'in güvenliliğine dair yöneltilen soruya kadınların %57,3'ü güvensiz, %15,1'i ise oldukça güvensiz olduğunu belirtmiştir. Gece saatlerinde toplu taşıma kullanmaya yönelik ifadelerinde ise %48'i gece/akşam toplu taşıma araçlarını kullanmadığını, gece toplu taşıma araçlarını kullanan kadınların da %66'sı bu süreçte tedirgin olduğunu belirtmiştir. Kadın dostu kent olma taahhüdünde bulunan Gaziantep'in kadınların ihtiyaçlarına yönelik politika üretmede ve hizmet sunmada yetersiz olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Kadınların kent yaşamlarında güvenliğini sağlayacak bir diğer uygulama ise acil durum butonlarıdır. Acil durum butonları, herhangi bir tehlike ile karşı karşıya kalan kadınların hem o an için korunma taleplerini iletebilecekleri bir araç olmakla birlikte hem de butonların varlığı da şiddete yeltenecek birey için caydırıcı da olabilmektedir. Ancak bu uygulama Türkiye'de henüz yaygın bir uygulama değildir. Acil durum butonlarını hayata geçiren belediyelerden biri Ataşehir Belediyesidir. Ataşehir Belediyesi "Güvenli Park Projesi" kapsamında Ataşehir'de bulunan beş parka kamera ve acil durum butonları yerleştirmiştir. Bu sistemle birlikte parklar 24 saat Ataşehir Belediye Hizmet Binasında bulunan merkez tarafından izlenmekte ve bir sorun ile karşılaşılması durumunda ilgili

konuma polis, ambulans, zabıta veya itfaiye ekipleri yönlendirilmektedir (Ataşehir Belediyesi 2020). Ancak bu tarz uygulamalar, Türkiye'de oldukça sınırlı sayıdadır. Hayata geçirilen projelerin de daha da geliştirilmesi gerekmektedir.

Kadın dostu belediyecilik uygulamaları arasında stratejik ihtiyaçlar çerçevesinde değerlendirebileceğimiz destekleyici ve güçlendirici faaliyetler, toplumda dezavantajlı konumları nedeniyle çeşitli ekonomik, sosyal, kültürel, psikolojik ve siyasi sorunlarla karşı karşıya kalan kadınların bulundukları ikincil konumlarının iyileştirilmesi için gerekli tüm faaliyetleri kapsamaktadır. Bu kapsamda hukuki danışmanlık, psikolojik danışmanlık, sosyo-kültürel etkinlikler, karar alma mekanizmalarında yer almalarını desteklemek ve ekonomik güçlendirme çalışmaları gibi çeşitli çalışmalar kadınların içinde bulundukları ikincil konumlarının dönüşümü destekleyici ve güçlendirici çalışmalardır.

Bu noktada Türkiye'de belediyelerin toplumsal cinsiyet, kadın hakları, şiddet vb. temel ve önemli konulara dair farkındalık çalışmaları oldukça kısıtlıdır. Bu çerçevede sunulan hizmetler nedeniyle Nilüfer Belediyesi ve Çankaya Belediyesi "iyi örnekler" olarak değerlendirilmektedir (Polat ve Ağduk 2019). Nilüfer Belediyesi, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddetle mücadele konularında farkındalık kazandırmak amacıyla eğitimler düzenlemektedir. 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü kapsamında "Feminizm Herkes İçindir" söyleşisi gerçekleştirilmiş ve Kadına Yönelik Şiddet Çalıştayı ve Paneli organize edilmiştir (Nilüfer Belediyesi 2017). 2020 yılında ise 514 kişiye Toplumsal Cinsiyet Eğitimi verilmiş ve çeşitli kurumlarla iş birliği yaparak bu eğitimler yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır (Nilüfer Belediyesi 2020). Bununla birlikte Bağlar Belediyesi, Konak Belediyesi, Urla Belediyesi, Avcılar Belediyesi de cinsiyet eşitliğini destekleyen farkındalık çalışmaları yürüten belediyeler olarak örneklendirilebilir (Gençkaya ve Yanar 2021).

Kadına yönelik şiddetle mücadelede belediyelerin önleyici ve caydırıcı uygulamalar çerçevesinde değerlendirilebilecek önemli çalışmalarından biri toplumsal cinsiyete duyarlı iş sözleşmelerinin hayata geçirilmesidir. Lorasdağı ve Sumbas (2015) yapmış olduğu çalışmada, araştırmaya dahil edilen BDP'li belediyelerin toplu iş sözleşmelerine "a) Kadına yönelik şiddet kapsamında aile içi şiddet, çoklu evlilik gibi uygulamalarının tespiti halinde, üye çalışan disipline sevk edilir, toplu iş sözleşmesinden doğan sendikal kazançlar elinden alınarak çalışanın (ilk) eşine ödenir. b) Eşine şiddet uygulayan personelin maaşının % 50'si eşine ödenir. c) kız çocuğunu okula göndermeyenler toplu iş sözleşmesindeki tüm haklardan men edilir ya da erkek çocuğundan aldığı tüm ücretler kesilir" şeklinde maddeler ekleyerek kadına yönelik şiddetle mücadele ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına dair caydırıcı ve önleyici uygulamalarının hayata geçirildiği tespit edilmiştir.

Bu noktada, başta kadına yönelik şiddetle mücadelede aşamasında önemli olmakla birlikte, kadınların dezavantajlı konumlarına yönelik çeşitli hizmetlerin uygulanmasında belediyelerde kadın danışma merkezleri ön plana çıkmaktadır. Türkiye'de belediyelerin kadın danışma merkezi açmalarına dair herhangi bir hukuki sorumluluk olmasa da sosyal belediyecilik ve kadın dostu belediyecilik anlayışı bu merkezlerin kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir yer olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla belediyelerin kadın danışma merkezleri açması ve toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyici planları ve uygulamaları gerçekleştirmesi oldukça önemlidir. Ancak Türkiye'de belediyelerin kadın danışma merkezlerinde hem nicelik hem de nitelik olarak çeşitli sorunlarla karşılaşılmaktadır. Nicelik olarak bakıldığında, Türkiye'de 30 Büyükşehir Belediyesinin sadece 10'unda Kadın Danışma Merkezi bulunurken Aile Danışma Merkezi, Aile Destek ve Eğitim, Kadın Yaşam Merkezi gibi isimlendirmelerle faaliyet gösteren belediye sayısı da 9'dur (Şener ve İnanç 2021).

Burada nicel kısıtlılıkla birlikte üzerinde durulması gereken bir diğer nokta kadın odaklı olması gereken merkezlerin, aile ve çocuk ile birlikte değerlendirilerek oluşturulması ve faaliyetlerin de bu çerçevede şekillenmesidir. Kadına yönelik politikalarda geçmişe

oranla olumlu yönde bir artış gözlemlense de bu tür politikaların temelinde kadın, aile içi sorumlulukları ile değerlendirilerek çocuk, engelli, yaşlı bireylerin ihtiyaçlarına yönelik sosyal yardım politikaları kadına yönelikmiş gibi kurgulanmaktadır (Bayraktar 2017). Şüphesiz bakım hizmetlerini kapsayan çalışmalar, kadınların pratik ihtiyaçlarının karşılanması açısından oldukça önemlidir. Ancak bu çalışmaların sistemsel dönüşümü destekleyen ve güçlendiren stratejik hizmetlerle birlikte sunulması gerekmektedir. Bu kapsamda Türkiye'de sınırlı fakat etkili örnekler de bulunmaktadır. Örneğin Tunceli Belediyesi'nin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Birimi'nin öne çıkan faaliyetleri arasında ayın belirlenen bir günü kadınlara regl iznin verilmesidir. Belediye'nin bir diğer öne çıkan çalışması ise Belediye bünyesinde bulunan Kadın Meclisleri ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu çalışmaları belediyenin karar alma mekanizmalarında etkin olmasıdır (Yücel ve Kutlar 2020). Bir başka örnek ise Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezleri'dir. Belediye bu merkezler bünyesinde farklı kurslar düzenlemektedir. Burada belirtilmesi gereken ayrıntı Sanat Merkezi'nde düzenlenen kursların kadınlara atfedilen roller çerçevesinde gerçekleşen kurslardan ziyade fotoğrafçılık, badminton, piyano, ud, etkili iletişim gibi kadınları sosyal ve kültürel alanlarda destekleyecek kurslar olmasıdır (Kahraman 2016). Kadınların ekonomik güçlenmelerini destekleyen ve pozitif ayrımcılık uygulamaları ile teşvik eden bir diğer örnek uygulama Gümüşhane Özkürtün Belde Belediyesi'nin kurmuş olduğu ve sadece kadınların istihdam edildiği Çanta ve Köme fabrikalarıdır (Yanar 2013).

Yukarıda verilen örnekler çerçevesinde, Türkiye'de belediyelerin kadınlara yönelik güçlendirici ve destekleyici hizmetleri belediyeler arasında da farklılık göstermektedir. Oluşan farklılıkların en temel sebebi politika üreticilerinin toplumsal cinsiyet öğretilerilerine karşı farkındalık seviyesidir. Belirtilen farkındalık seviyesinin de en önemli etkenlerinden birisi ise belediye yönetimlerinde hakim olan siyasi partilerin etkisidir. Bu kapsamda kadını, sadece aile içinde konumlandırarak pratik ihtiyaçlarının karşılanmasını yeterli gören uygulamalar olduğu gibi nadir de olsa katılımcılığı artıran, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren meslek edindirme kurslarının aksine sanat ve spor aktiviteleri ile sosyalleşmeyi destekleyen, pozitif ayrımcılık uygulamalarını benimseyen belediyeler de bulunmaktadır.

Genel hatları itibariyle Türkiye'de kadına duyarlı belediyecilik anlayışının gelişimine dair çalışmalar 2000'li yılların başında başlamış ve bu çerçevede hem hukuki hem de siyasi gelişmeler doğrultusunda günümüze kadar devam etmektedir. Ancak uygulama örnekleri çerçevesinde değerlendirdiğimizde, belediyelerin kadına duyarlı politika ve hizmet geliştirme süreçlerinde çeşitli sorunlarla karşılaşıldığı görülmektedir. Burada karşılaşılan sorunların bir nedeni, bu süreçte atılan hukuki adımların, toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde kadınların ihtiyaçlarını karşılayacak maddeleri içermediğidir. Bu kapsamda beledi hizmetler kapsamında kadınların stratejik ve pratik ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik yasal bir zeminin olması gerekmektedir. Bununla birlikte hem yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerin bütçe planlamaları ve tüm bu süreçlerin işlerliğinin kontrolü açısından denetim mekanizmalarının geliştirilmesi önemlidir. Dolayısıyla tekil projeler ve uygulamalardan oluşan bu çalışmaların, ülke düzeyinde her belediyeyi kapsayacak şekilde planlanması ve hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Vurgulanması gereken bir diğer konu ise özellikle karar alma mekanizmalarında kadın görünürlüğünün kısıtlılığı ve buralarda yer alan kişilerin toplumsal cinsiyete dair farkındalığının yeterli olmamasıdır. Yapılan araştırmalar sonucunda belediyelerin karar alma mekanizmalarında kadın oranlarının artmasıyla birlikte sosyal yardım destekleri için ayrılan bütçelerin de arttığı gözlemlenmiştir (Lien ve Pettersen 2004). Ancak hem Türkiye'de hem de birçok ülkede yerel yönetimlerde karar alma mekanizmalarında kadın görünürlüğü oldukça azdır. Bu nedenle özellikle kadınlara yönelik çalışmalar geliştirilmek istendiğinde kadını güçlendirici ve destekleyici çalışmalardan ziyade kadınların ikincil konumlarını pekiştirerek eşitsizliğin yeniden üretilmesine neden olan hizmetler karşımıza çıkmıştır. Bu kapsamda karar alma mekanizmalarında kadınların görünürlüğünün artırılmasına yönelik desteklerle birlikte belediyeler, kadınların hem pratik hem de stratejik ihtiyaçlarının karşılanması için ihtiyaç tespit çalışmalarında kadın katılımcılığını destekleyerek kadına duyarlı hizmet sunmalı ve politikalar geliştirilmelidir.

3. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE BELEDİYELERİN KADINLARA YÖNELİK HİZMETLERİNİN ANALİZİ: ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

3.1 ARAŞTIRMA BİLGİLERİ

Tezin bu bölümünde ilk olarak saha araştırmasının amacı ve kapsamı açıklanacaktır. Devamında araştırmanın soruları ve metodu aktarılacaktır. Ardından elde edilen verilerin toplanma tekniklerine ve analizine değinilecektir. Son olarak araştırmanın sınırlılıkları ve bulgular açıklanacaktır.

3.1.1 Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Tez çalışmasının amacı, kadına duyarlı belediyecilik ve sosyal belediyecilik anlayışlarını, kavramsal ve tarihsel açıdan değerlendirerek Türkiye özelinde bu süreçlerin gelişimini incelemek ve Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi örnekleri üzerinden bir değerlendirme sunmaktır. Bu bağlamda, saha çalışmasının amacı, Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin 2019-2022 dönemi arasındaki kadına yönelik hizmetlerinin bu kavramsal çerçevede analiz edilmesidir.

Çalışmanın ilk iki başlığında sosyal belediyecilik ve kadına duyarlı belediyecilik tarihi, kavramları ve uygulamaları açıklanmıştır. Bu kapsamda 2019 Türkiye yerel seçimleri sonrasında Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin kadına duyarlı belediyecilik ve sosyal belediyecilik uygulamaları toplumsal cinsiyet bakış açısıyla değerlendirilecektir. Türkiye yerel yönetimler yapısında 30 tane büyükşehir belediyesi bulunmaktadır. 2019 Türkiye Yerel Seçimlerinde bu belediyelerin Adalet ve

Kalkınma Partisi (AKP) ve Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) bünyesinde dağıldığı görülmektedir. 2019 Türkiye Yerel Seçim sonuçlarına göre 30 büyükşehir belediyesinin 15'i AKP, 11'İ ise CHP yönetimindedir (Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü 2019). Türkiye yerel siyaset sürecinde ve belediyelerin hizmet kapasiteleri ve kararlarında siyasal partiler önemli birer aktör olduğundan bunları temsil eden birer büyükşehir belediyesi seçilmiştir. Farklı partileri temsilen belirlenen Gaziantep ve Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin seçilmesinin bir diğer sebebi de 2019 Türkiye Yerel Seçimleri sonucunda, bu iki belediyenin kadınlara yönelik belediye hizmetleri konusunda sıklıkla gündeme gelmesidir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Başkanı hem bir kadın belediye başkanıdır hem de 61. hükümette Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı olarak görev yapmış bir siyasetçi olarak kadın meselesiyle ilgili bir siyasi deneyimi vardır. Mansur Yavaş'ın seçilmesinden sonra Ankara Büyükşehir Belediyesinde kadınlara yönelik hem kurumsal düzenlemelerin hem de hizmet odaklı politikaların hız kazandığı görülmektedir. Bu iki belediyenin de farklı isimlerde olsa dahi Kadın ve Aile Hizmetleri Birimi olduğu görülmektedir. Ankara Büyükşehir Belediyesinde Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesinde Kadın Aile Eğitim ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı mevcuttur.

3.1.2 Araştırmanın Soruları

Bu tez çalışmasının amacı, Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin 2019-2022 dönemi arasındaki kadına yönelik hizmetlerini kadın duyarlı belediyecilik yaklaşımı çerçevesinde inceleyerek değerlendirmektir. Bu bağlamda tezin temel araştırma sorusu;

"Sosyal belediyecilik anlayışının, kadına duyarlı belediyecilik uygulamalarını kapsadığı ve bu uygulamaları toplumsal cinsiyet bakış açısı ile geliştirildiği söylenebilir mi?" olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın alt soruları ise;

- Belediyelerin kadınlara yönelik çalışmaları nelerdir? Bu faaliyetler toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden nasıl değerlendirilebilir?
- Belediyeler toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmaları yapıyor mu? Belediyelerde çalışan bireylerin cinsiyet dağılımları nedir?
- Belediyelerde çalışan bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliğine bakış açısı nedir? Bu bakış açılarının verilecek hizmete etkisi nedir?
- Kadına duyarlı belediyecilik faaliyetlerinde siyasi parti faktörü etkili midir? Nasıl?
- Kadınlara yönelik politikalar geliştirirken karşılaşılan engeller ve sorunlar nelerdir? Belediyelerin bu sorunlara çözümleri nelerdir?

3.1.3 Araştırmanın Yöntemi

Tez, doküman analizine ve derinlemesine mülakat üzerine kurulu nitel bir araştırmadır. Bu tez çalışmasında Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin 2019-2022 dönemi arasındaki kadına yönelik hizmetleri nitel içerik analizi yöntemi ile incelenecektir. Belediyelerin çalışmaları, Tablo 1'de detaylandırılan içerikler üzerinden analiz edilecektir.

Tablo 1: İçerik Analizi Yapılan Belgeler

Ankara Büyükşehir Belediyesi	Gaziantep Büyükşehir Belediyesi
Kadın ve Çocuk Bültenleri	2019 Mali Yılı Performans Raporu
Sosyal Hizmetler Bültenleri	2019 Mali Yılı Performans Programı
Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019-2020 / Tamamlanmış Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019-2020	Stratejik Plan 2020-2024
Yerel Eşitlik Eylem Planı 2021-2024	2020 Faaliyet Raporu
Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü Yıllık Rapor 2020	2020 Mali Yılı Performans Programı

Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü Yıllık Rapor 2021	2021 Mali Yılı Performans Programı
Sığınma Evlerinin Kuruluşu (Yasal Çerçeve)	2022 Mali Yılı Performans Programı
2019 Yılı Bütçe Giderlerinin Kurumsal Sınıflandırılması Tablosu	Kadın Girişimci Destek Merkezi Projesi https://kagidem.com/
2020 Yılı Bütçe Giderlerinin Kurumsal Sınıflandırılması Tablosu	Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitim Kursları https://www.gasmek.org.tr/
2021 Yılı Bütçe Giderlerinin Kurumsal Sınıflandırılması Tablosu	Belediye Basını
2022 Mali Yılı Bütçesi	
2019-2022 Kadın Çalışmaları Raporu	
Mor Haritam Projesi (https://morharitam.ankara.bel.tr/)	
Belediye Basını	

Destekleyici veriler olarak da Tablo 2'de belirtilen İnsanca Yaşam ve Demokratik Toplum Derneği Deneyim Paylaşım Toplantısı üzerinden bir analiz yapılmış ve belediyelerde ilgili birimlerde çalışan kişilerle derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Ankara Büyükşehir Belediyesi'nden 3 katılımcı ile, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nden ise 1 katılımcı ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Ankara Büyükşehir Belediyesi katılımcılarının talebi üzerine isimleri paylaşılmamış ve katılımcılar K1, K2 ve K3 olarak kodlandırılmıştır. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Kadın Girişimci Destek Merkezi Genel Koordinatörü Nihal Sabak'ın onayı alınarak bir kodlama yapılmamıştır.

Tablo 2: Destekleyici Veri Çalışmaları

Ankara Büyükşehir Belediyesi	Gaziantep Büyükşehir Belediyesi

İnsanca Yaşam ve Demokratik Toplum Derneği "Deneyim Paylaşım Toplantısı" – Kadın Sığınmaevleri ve Danışma Merkezleri Şefi Şenay Yılmaz "Mor Haritam" Projesi sunumu	İnsanca Yaşam ve Demokratik Toplum Derneği "Deneyim Paylaşım Toplantısı" Kadın Şube Müdürü Kübra Çinkılıç "Gelin Etmeyin Okula Gönderin" Projesi sunumu
Ankara Büyükşehir Belediyesi Kadın Danışma Merkezi personelleri K1, K2 ve K3 ile derinlemesine mülakat	Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Kadın Girişimci Destek Merkezi Genel Koordinatörü Nihal Sabak ile derinlemesine mülakat

3.1.4 Veri Toplama Teknikleri ve Analizi

Nitel içerik analizi için ilgili belgelere, ilgili belediyelerin web siteleri üzerinden ulaşılmıştır. Ulaşılamayan kaynaklar için ilgili belediye ile iletişime geçilmiştir. Derinlemesine görüşme yapmak için ise belediyelerin doğrudan kadınlara hizmet götürmekle sorumlu birimleri ile iletişime geçilerek bu birimlerde çalışan yetkililer ile mülakat randevusu talep edilmiştir. Ankara Büyükşehir Belediyesi'nden 3 katılımcı ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nden ise 1 katılımcı olmak üzere toplamda 4 belediye personeli ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, Covid 19 salgını sebebiyle hem araştırmacının hem de katılımcıların sağlığını korumak amacıyla Zoom uygulaması üzerinden gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 30 dakika ile 1 saat arasında sürmüştür. Görüşme linki daha öncesinden görüşme yapılacak kişilerle paylaşılmıştır. Mülakat öncesinde gönüllü katılım formu paylaşılmış ve ıslak imzalanan form araştırmacıya iletilmiştir. Ek olarak katılımcıların onayı alınarak görüşme kaydı alınmıştır.

Toplanan veriler tematik kodlama yöntemi ile gruplandırılmıştır. Gruplandırma aşamasında, literatürde "Kadınlara Yönelik Eğitim ve Farkındalık Faaliyetleri", "Karar Alma Mekanizmalarında Kadınların Katılımı", "Kadınlara Yönelik Kentsel Hizmetler", "Kadın Sağlığına Yönelik Faaliyetler", "Kadın İstihdamı" ve "Kadına Yönelik Şiddet" olmak üzere altı başlığın öne çıktığı gözlemlenmiştir. Her geçen gün daha da yaygınlaşan ve önemi anlaşılan Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme konusunun ise genellikle "Karar Alma Mekanizmalarında Kadınların Katılımı" başlığı altında incelendiği gözlemlenmiştir. Belediyeler özelinde değerlendirdiğimizde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin teorik zeminini, pratikteki örneklerini ve araştırmaya dahil edilen belediyelerin bütçe dağılımlarını detaylı incelemek için "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme" başlığı da dahil edilerek alan çalışması;

1- Kadınlara Yönelik Eğitim ve Farkındalık Faaliyetleri
2- Karar Alma Mekanizmalarında Kadınların Katılımı
3- Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçe
4- Kadınlara Yönelik Kentsel Hizmetler
5- Kadın Sağlığına Yönelik Faaliyetler
6- Kadın İstihdamı
7- Kadına Yönelik Şiddet

olmak üzere yedi başlık altında gerçekleştirilmiştir.

İlk olarak "Kadınlara Yönelik Eğitim ve Farkındalık Faaliyetleri" başlığında araştırma kapsamındaki iki belediyenin hem kız çocuklarına hem de kadınlara yönelik eğitim çalışmaları analiz edilecektir. Ardından belediyelerin farkındalık çalışmaları değerlendirilecektir. İkinci başlık, "Karar Alma Mekanizmalarında Kadınların Katılımı" kapsamında karar alma mekanizmalarında kadın katılımcılığının desteklenmesi ve güçlendirilmesi çerçevesinde hem belediyelerdeki kurumsal yapılanmalar incelenecek hem de belediye dışındaki kadınlara yönelik çalışmalar değerlendirilecektir. "Kentsel Hizmetlerin Analizi" başlığında ise kentin kadınlar için daha güvenli ve kullanılabilir olması için araştırma kapsamındaki belediyelerin faaliyetleri analiz edilecektir. "Kadın Sağlığına Yönelik Faaliyetlerin Analizi" başlığı altında kadın sağlığına yönelik faaliyetler

hem kadınlarda daha sık görülen hastalıklar üzerinden hem de toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin kadın sağlığına etkisi temelinde analiz edilecektir. “Kadın İstihdamının Desteklenmesi” başlığı altında, iki belediyenin de meslek edindirme kursları, içerikleri ve bu kursların kadın istihdamına etkileri incelenmiştir. Devamında ise her iki belediyenin kadın kooperatiflerine ve kadın girişimcilere yönelik çalışmaları analiz edilecektir. Son olarak “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele” başlığı altında, belediyelerin kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele politikalarında motivasyon kaynakları neler olduğu ve bunun belediye politikalarına ve faaliyetlerine yansıması değerlendirilecektir.

3.1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma 2019 Türkiye Yerel Seçimlerinin ardından Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesinin kadına yönelik faaliyetlerinin incelenmesi şeklinde sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla bu tez çalışmasında dört temel sınırlanmadan bahsedilebileceği düşünülmektedir. İlk olarak çalışmada 2019 yerel seçimleri sonrasını alındığı için genel bir değerlendirme yapılamamaktadır. Bu nedenle ilgili belediyelerin 2019 yılı öncesinde kadına yönelik çalışmalarına dair bir bilgi toplanmamış ve değerlendirilmemiştir. İkinci sınırlılık ise araştırma iki büyükşehir belediyesi ile sınırlandırılmış ve diğer belediyelerin faaliyet raporları, web üzerindeki kaynakları incelenmemiş ve ilgili birimlerinde çalışan müdürler ile yarı yapılandırılmış mülakat yapılmamıştır. Üçüncü sınırlılık, beledi hizmetlerin kadına yönelik hizmetler şeklinde sınırlandırılarak incelenmesidir. Dolayısıyla araştırmaya dahil edilen belediyelerin sadece kadına yönelik hizmetler incelenmiştir. Dördüncü sınırlılık ise Covid 19 salgını nedeniyle hem araştırmacının hem de araştırmaya katılanların sağlıklarını riske atmamak için derinlemesine görüşmeler online olarak yapılmıştır. Dolayısıyla yaşanabilecek teknik aksaklıklar da bu araştırmanın yine sınırlılıkları arasında yer almaktadır.

3.2. BULGULAR

Yukarıda ifade edildiği üzere alan araştırmasına dair bulgular; "Kadınlara Yönelik Eğitim ve Farkındalık Faaliyetleri", "Karar Alma Mekanizmalarında Kadın Katılımı ve Kadın Bakış Açısı", "Kentsel Hizmetlerin Analizi", "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçe Uygulaması", "Kadın Sağlığına Yönelik Faaliyetlerin Analizi", "Kadın İstihdamının Desteklenmesi" ve "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele" olmak üzere yedi temel başlıkta analiz edilecektir. Bu çerçevede iki belediyenin faaliyetleri bir taraftan kendi içinde incelenirken diğer taraftan karşılaştırmalı bir çerçevede sunulması planlanmıştır. Farklılıkların nedenleri ve başarılı uygulamaların bu yolla ortaya konulabileceği düşünülmektedir.

3.2.1. Kadınlara Yönelik Eğitim ve Farkındalık Faaliyetleri

Eğitim ve farkındalık faaliyetleri, belediyelerin kadınlara yönelik çalışmaları arasında öne çıkan alanlardan ilkidir. Bu amaç doğrultusunda özellikle kız çocuklarının okullaşma oranlarının artırılması, okuma-yazma eğitim çalışmalarının düzenlenmesi, eğitim materyallerinin desteklenmesi gibi çalışmalar belediyeler arasında oldukça yaygın uygulamalardır. Ancak toplumsal cinsiyet bakış açısı ile incelediğimizde yapılan çalışmaların motivasyon kaynaklarında farklılık olduğu ve bu farklılık doğrultusunda da faaliyetlerin de farklı şekillenebileceği gözlemlenmektedir.

Araştırma kapsamındaki her iki belediyenin bu minvaldeki çalışmalarını incelerken üç temel soru üzerinden hareket edilmiştir. Bunlardan ilki, belediyelerin kadınlara yönelik eğitim ve farkındalık faaliyetleri kapsayıcı mıdır? Bu soru temelinde hizmetlerin mülteci-sığınmacı kadınları ve kız çocukları ve kırsal alanda yaşayan kadınları ve kız çocuklarını ne kadar kapsadığı tartışılacaktır. İkinci soru, belediyelerin eğitim ve farkındalık faaliyetlerini geliştirirken motivasyon kaynakları nelerdir? Bu soruya, özellikle toplumsal cinsiyet bakış açısı ile cevap aranacaktır. Üçüncü soru ise Covid 19 salgınının, bu faaliyetleri nasıl etkilediğidir.

İlk olarak, kadınlara yönelik eğitim ve farkındalık çalışmalarının kapsayıcılığını tartışırken her iki şehrin de özellikle Suriyeli mülteci nüfusunun yoğun olduğu bilinmektedir. 2022 verilerine bakıldığında Gaziantep'te geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı 462.697 kişi olarak kaydedilmiştir. Ankara'ya baktığımızda ise bu sayı 100.577 kişi olarak kaydedilmiştir. Türkiye genelinde değerlendirildiğinde ise Gaziantep en çok Suriyeli nüfusuna sahip 2. şehir, Ankara ise 11. şehir olarak belirlenmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı 2022). Dolayısıyla her iki şehirde de önemli oranda Suriyeli nüfusunun bulunması, bu nüfusun belediye faaliyetlerinin kapsamına alınmasının önemini göstermektedir. Bu faaliyetleri kadınlara ve kız çocuklarına yönelik eğitim çalışmaları kapsamında incelediğimizde özellikle kız çocuklarının okullaşma oranlarının artırılması ve kadınların da eğitim imkanlarının desteklenmesi temel çalışmalar arasında yer almaktadır. Bu kapsamda ilk olarak Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin çalışmalarına bakıldığında, 2017 yılında başlayan Mülteci Kadın ve Kız Çocuklarının Desteklenmesi Projesi öne çıkmaktadır. Proje kapsamında 2019 yılında 383 mülteci kız çocuğu okullaştırılmış, annelerine yönelik de meslek edindirme kursları organize edilmiştir. Okula kayıt süreçlerinde de 40 mülteci kız çocuğuna kırtasiye desteği yapılmıştır (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019 - 2020). Devamında ise Mülteci Kız Çocuklarının Okullaşması Projesi, 2021 yılında "Mültecilerin Güçlendirilmesi Projesi" olarak devam etmiştir. Bu proje kapsamında günümüze kadar toplam 521 kız çocuğunun okullaşması sağlanmış ve projeye dahil olan kız çocuklarının anneleri arasından 347 kadın da projeden yararlanarak dil ve meslek eğitimleri almıştır (Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü 2022). Mülteci kız çocuklarının okullaşmalarının desteklenmesiyle birlikte annelerine de ulaşılabilmesi ve destekleyici çalışmaların sunulabilmesi oldukça kıymetlidir. Bu noktada kadınlara yönelik mesleki eğitimler "Kadın İstihdamının Desteklenmesi" başlığı altında detaylandırılacaktır. Dil eğitimleri üzerinden değerlendirildiğinde, özellikle Türkçe eğitimlerin ve okuma-yazma eğitimlerinin verilmesinin, kadınların günlük hayatta hem kendilerini ifade edebilmeleri hem de istihdama katılabilmeleri açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin bu yöndeki çalışmaları da ağırlık göstermektedir. Belediye, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitim Kursları (GASMEK) aracılığı ile eğitim çalışmalarını yürütmektedir. Burada verilen eğitimler merkezde ve

ilçelerde olmak üzere toplamda 29[10] kurs merkezi ile hizmet vermektedir (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Basın 2016). Verilen eğitim çalışmalarında öne çıkan alan ise kadınlar için okuma-yazma kurslarının düzenlenmesi olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle okuma yazma seferberliği çerçevesinde GASMEK aracılığı ile okuma yazma kursları düzenlemektedir. Bu amaç doğrultusunda 2021 yılında Gaziantep Valiliği ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü iş birliğinde Gaziantep'te okuma yazma oranlarının artırılması için bir protokol imzalanmıştır. Bu protokol ile birlikte özellikle kadınların bu kurslardan faydalanmalarını önceleyen Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin;

> "…Annelerimiz, bu sistemin içine girer ve ödül almaya hak kazanırsa onların aile ekonomisine vereceğimiz çeyrek altınlarla destek olacağız…"

ifadelerini kullanarak kadınlara hitap etmiştir (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Basın 2021). Belediye'nin GASMEK aracılığı ile yabancılar için de hem çocuk hem de yetişkin seviyesinde Türkçe kursları düzenlediği görülmüştür. Organize edilen kurslarda mülteci katılımcı sayılarına ve cinsiyet dağılımlarına yönelik nicel bir veri bulunamamıştır. Ancak Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin, Göç Yönetimi Çalıştayı bünyesinde;

> "…Suriyelilerin entegrasyonu konusunda özel çalışmalarımız oldu. GASMEK'te açtığımız kurslarla binlerce kadın ve çocuğu sistemimize adapte ettik…"

ifadesi ile süreci desteklediği görülmüştür (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 2020).

Kadına ve kız çocuklarına yönelik eğitim ve farkındalık çalışmalarında öne çıkan bir diğer uygulama alanı kırsal alanda yaşayan kadınlara ve kız çocuklarına ulaşılabilmesidir.

---

[10] Bu kurs merkezleri şu şekildedir: Ahmet Yesevi Kurs Merkezi, Altınüzüm Kurs Merkezi, Araban Kurs Merkezi, Atakent Kurs Merkezi, Cumhuriyet Kurs Merkezi, Elif Mahallesi Sanat ve Mesleki Eğitim Merkezi, Eyüp Sultan Kurs Merkezi, Fatih Sultan Mehmet Eğitim Akademisi, Fatih Sultan Mehmet Eğitim Akademisi, Gazikent Amaç Yapı Kurs Merkezi, Gazikent Kurs Merkezi, Güvenevler Halil Karaduman Sanat ve Eğitim Merkezi, Hacıbaba Kurs Merkezi, Helvacıkara-Kıymık Geleneksel El Sanatları Merkezi, İslahiye Kurs Merkezi, Karkamış Kurs Merkezi, Kurbanbaba Kurs Merkezi, Mehmet Akif Ersoy Eğitim Akademisi, Necip Fazıl Kısakürek Eğitim Akademisi, Nizip Kurs Merkezi, Nurdağı Kurs Merkezi, Oğuzeli Kurs Merkezi, Perilikaya Kurs Merkezi, Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca Eğitim ve Sanat Merkezi (Karataş), Selahaddini Eyyubi Eğitim Merkezi, Taşlıça İncilikaya Kurs Merkezi, Ünaldı Kurs Merkezi, Yavuz Sultan Selim Kültür Merkezi, Yavuzeli Kurs Merkezi, Yunus Emre Kurs Merkezi

Bu çerçevede kırsal alanda yaşayan kadın ve kız çocuklarına yönelik eğitim çalışmalarını incelediğimizde araştırma kapsamındaki her iki belediyenin de önemli çalışmaları olduğu gözlemlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin öne çıkan projelerinden bir diğeri "Gelin Etmeyin Okula Gönderin Projesi"dir. Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği Hibe Programı ile desteklenen ve İnsanca Yaşam ve Demokratik Toplum Derneği tarafından uygulanan "Yerel Eşitlik Eylem Planlarını Dijital İzleme Platformu" projesi kapsamında düzenlenen "Deneyim Paylaşım Toplantısı"nda Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Kadın Şube Müdürü Kübra Çinkılıç projenin detaylarını şu şekilde açıklamıştır (2022);

> "…Birbiriyle fikren ya da siyasi anlamda da uyuşmayan bir sürü sivil toplum kuruluşunun bir araya geldiği, aynı masada oturduğu ve çocuk evlilikleri adına ne yapabiliriz dediği bir proje olması açısından da bence oldukça kıymetli…"
>
> "…Bu projede 19 sivil toplum kuruluşu bir araya geldi ve biz İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün yaptığı çalışmayla iki büyük ilçemizde, Şahinbey ve Şehitkamil, 75'er tane okul belirlendi. En riskli olarak belirlenen okullar. Riskin temel kriterini de okula devam etmeyen çocuklar olarak koymuştuk. Bu kritere bağlı olarak en riskli 150 okul sivil toplum kuruluşları ile eşleştirildi. Sivil Toplum Kuruluşlarının, ilgilenen ve gönüllü olan bireylerine bir eğitici eğitimi verildi ve bu eğitici eğitiminde aldıkları farkındalık eğitimlerini okullarda öğrencilere ve velilere uygulamaları istendi…"
>
> "Çok güzel çalışmalar yapıldı. Bazı sivil toplum kuruluşları eşleştiği okula gitti, eğitimini yaptı ama orada bir eksik gördü mesela, o eksiği tamamladı. Bazı sivil toplum kuruluşları o okulla olan iletişimini sürdürdü. Biz böylece 19 sivil toplum kuruluşu ve üyeleri aracılığıyla 45.000 kişiye farkındalık eğitimi vermiş olduk. Bunun içerisinde okullarda veliler olmak üzere şehirdeki tüm imamlara bu eğitim verildi, şehirdeki tüm muhtarlara bu eğitim verildi, şehirdeki tüm kuran kursu öğreticilerine bu eğitim verildi.
>
> Bizim aslında bu eğitimde amacımız kulaklara su kaçırmaktı. Takdir edersiniz ki çocuk evliliği ile ilgili çok temel ve sosyokültürel dinamikleri çok kuvvetli bir konuda (kuvvetliyi olumsuz bir anlamda kullanıyorum), bir projede, yapacağınız bir

> eğitimle çok ciddi bir değişiklik beklemiyorsunuz. Ama farkındalık, kulağa su kaçırma anlamında bizce oldukça kıymetliydi..."

Çinkılıç'ın proje detaylarına yönelik söylemlerinde iki konu öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki yerel yönetimlerde ve sivil toplum kuruluşları arasında geliştirilen iş birliğidir. Bu noktada her ne kadar 19 sivil toplum kuruluşu hakkında detaylı bilgi verilmese de Çinkılıç'ın da belirttiği üzere farklı politik görüşlere sahip olunması rağmen, kız çocuklarının zorla evlendirilmelerinin önüne geçilmesi ve okullaşmalarının sağlanması noktasında ortak bir masada oturulabilmiştir. Bu noktada Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal belediyecilik anlamında iş birliklerine yatkın, açık ve ortak paydada buluşulabilmesini sağlayan bir anlayışı olduğu gözlemlenmiştir.

İkinci önemli nokta ise projenin 45.000 kişiye dokunmuş olmasıdır. Bu veri aslında oldukça kapsayıcı ve yerelde yaşayan birçok vatandaşa ulaşılmış olduğunun göstergesidir. Ancak yine Çinkılıç'ın da belirttiği üzere farkındalık çalışmaları ile birlikte kısa sürede fark edilebilen çıktılar yaşanmaya da bilir. Burada dikkat çekilmesi gereken nokta, kız çocuklarının zorla evlendirilmesi ve eğitim haklarının ellerinden alınması bir anayasal suçtur. Dolayısıyla bu konuda sadece farkındalık çalışmalarının yeterli olmayacağı, bununla birlikte sürecin yasal zemine oturtulmasının da önemli olduğu bilinmektedir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi de bu noktada "Çocuk Gelin Çağrı Merkezi"ni kurarak alınan ihbarlara doğrudan müdahale edilebilmesi için de adım atmıştır. Çinkılıç, kurulan hat ile ilgili şu detayları aktarmıştır (2022);

> "…Bir başka önemli çıktısı da bu projede 444 27 00 numaralı bir hat kuruldu. Ve bu hat ile birlikte doğrudan çocuk evlilikleri alanında biz çağrı almaya başladık. 2015 yılında kurduk bu hattı ve o dönemler Aile Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün çocuk evlilikleri ile çalışan özel bir ekibi yoktu. O anlamda o zaman bu hat kıymetliydi. Çünkü o zaman biz bu hatta bir çağrı geldiğinde İl Emniyet Müdürlüğü'nden bir temsilci, Gaziantep Üniversitesi'nden bir temsilci, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'nden bir temsilci ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nden bir temsilci ile oluşan bir heyet ile vakaya çözüm üretme, ya da heyet kararıyla vakaya yönelik müdahale geliştirmeyi uyguluyorduk. Sonrasında 2017 yılında İl Sosyal Hizmet Müdürlüğü, yalnızca çocuk evlilikleri özelinde çalışan bir ekip kurdu

> ve bunu da 183'e bağladı. Dolayısıyla 7/24 çocuk evlilikleri alanında çağrı alındığında doğrudan müdahale edebilen bir ekip oluşturuldu.
>
> Dolayısıyla artık bu hattı yoğun kullandığımız söylenemez. Ama o zamanlar oldukça sık çağrı alıyorduk bu hattan. Şu anda gelse dahi biz o çağrıları il sosyal hizmetler müdürlüğünün 183 kapsamında kurduğu özel ekibe yönlendiriyoruz…"

"Gelin Etmeyin Okula Gönderin Projesi"'nin bir diğer önemli çıktısı ise devamında UNİCEF ile gerçekleşen iş birliği olduğu gözlemlenmiştir. Nitekim Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği Hibe Programı ile desteklenen ve İnsanca Yaşam ve Demokratik Toplum Derneği tarafından uygulanan "Yerel Eşitlik Eylem Planlarını Dijital İzleme Platformu" projesi kapsamında 2022 yılında düzenlenen "Deneyim Paylaşım Toplantısı"nda Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Kadın Şube Müdürü Kübra Çinkılıç bu projenin UNİCEF'in Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ile çocuk evlilikleri ve çeşitli çocuk hizmetleri alanında bir iş birliği geliştirmesine katkı sunduğunu paylaşmıştır (2022). Belediye bünyesinde çocuk evlilikleri meselesini önemsediklerini ve ilgili eğitimler yoluyla bu konuyu bir üst boyuta taşıdıklarını ifade ederek 3 bin hizmet sağlayıcıya 3 günlük, içerisinde toplumsal cinsiyet, çocuk koruma, kadına yönelik şiddet konularının da olduğu bir eğitim verdiklerini de anlatmıştır. Bu noktada sivil toplum kuruluşlarının desteğinin kıymetli olduğunu çünkü bu örgütlerin eğitici eğitimlerini alarak eğitimleri devam ettirdiklerini eklemiştir.

> "…Ve şu anda geldiğimiz noktada da biz UNICEF ile çocuk evlilikleri ile mücadele başta olmak üzere toplumsal cinsiyete duyarlı ve kapsayıcı örgün ve yaygın eğitim olanaklarının artırılması, çocuk işçiliği, erken çocukluk eğitimi ve gençlik çalışmaları, ergen gelişimi gibi bir sürü farklı alanda çalışmaya devam ediyoruz."

Çinkılıç (2022)'ın, Proje'nin devamı olarak UNICEF ile geliştirdikleri iş birliği vurgusu oldukça önemlidir. Belirtilen işbirliği 2016 yılında başlamış ve günümüze kadar devam etmektedir. Bu işbirliği kapsamında belediye personellerine çocuk hizmetleri, çocuk koruma ve çocuk güvenliği alanlarında eğitimler verilmiştir. Bununla birlikte, ilçe zabıtalarına çocuk işçiliği, belediye öğretmenlerine de aile katılımı alanında eğitim çalışmaları düzenlenmiştir. Belirtilmesi gereken bir diğer önemli çalışma ise Belediye, 2

mahalle kreşinin[11] yapılması için fon desteği alınmış olmasıdır (2021 Mali Yılı Performans Programı). Yerelde geliştirilen iş birliğinin, uluslararası alanda da geliştirilmesi ve bunun UNICEF gibi kurumsal bir yapı ile sağlanması oldukça önemlidir. Bir diğer önemli nokta ise verilen eğitimlerin temaları arasında toplumsal cinsiyetin de olmasıdır. Ancak eğitim temaları arasında toplumsal cinsiyetin bulunmasının yanında diğer tüm eğitim ve farkındalık çalışmaların da toplumsal cinsiyet bakış açısının benimsenmesi önemlidir. Dolayısıyla bu davranışlar, karar vericilerin motivasyonları ile ilgili de bizlere önemli ipuçları vermektedir. Örneğin Çinkılıç'ın sunumu esnasında kullanmış olduğu slayt görselinde "Gelin Etmeyin, Okula Gönderin, Evlilik çocuk oyunu değildir. Kızlarımız önce zorunlu eğitimlerini tamamlayıp sonra mutlu yuvalarını kursunlar" ifadeleri yer almaktadır. Ancak bu ifadelerde aile kurumunun merkeze alındığı gözlemlenmektedir. Oysa "çocuk yaşta zorla evlendirilme" hak ihlali kapsamında incelenmesi ve insan hakları kavramının öne çıkarılması gereken bir eylemdir. Ancak slayt üzerindeki ifadeleri analiz ettiğimizde "evlilik çocuk oyunu değildir" söylemi çocuk yaşta zorla evlendirilme eyleminin bir insan hakkı ihlali olduğu vurgusundan ziyade "aile" kurumunun ağırlığı ve bu ağırlığın "çocuk oyunu" olamayacak kadar önemli olduğu vurgulanmaktadır. Bununla birlikte "Kızlarımız önce zorunlu eğitimlerini tamamlayıp sonra mutlu yuvalarını kursunlar" ifadesiyle de yine aile kurumunun öne çıkarıldığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla Belediye'nin, kız çocuklarının zorla evlendirilmelerinin önüne geçerek eğitim haklarına kavuşmaları için geliştirmiş olduğu proje oldukça önemlidir. Özellikle toplumda birçok kişiye proje aracılığı ile eğitim ve farkındalık çalışmalarının gerçekleştirilmiş olması, bir ihbar hattının oluşmuş olması ve projenin de uluslararası kuruluşlar tarafından da dikkat çekmesi projenin başarıları arasında yer almaktadır. Ancak projenin her aşamasının toplumsal cinsiyet bakış açısı ile planlanması ve hayata geçirilmesi, bu bakış açısının toplumda da yaygın hale gelmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin çalışmalarını incelediğimizde ise kırsal alanda yaşayan kadın ve kız çocuklarına yönelik eğitim ve farkındalık çalışmalarının

[11] 2020 Faaliyet Raporuna göre belediyenin Merkez Gündüz Bakımevi ve İbrahimli Gündüz Bakımevi bulunmaktadır. Ek olarak Fatih Sultan Mehmet Eğitim Akademisi ve Selahattin Eyyubi Eğitim Akademisi binalarında da Mahalle Kreş'i uygulamasına başlanmıştır.

yürütülmesi, Belediye'nin hedefleri arasında yer almaktadır. Bu amaç doğrultusunda "gezici araç" uygulaması ile kırsal alanda yaşayan kadınlara ve kız çocuklarına ulaşılarak onların beledi hizmetlerinden yararlanmaları sağlanmaktadır. Eğitim çalışmaları çerçevesinde incelediğimizde Belediye 2019 yılında Akyurt, Elmadağ, Kızılcahamam ilçelerinde 158 kadına ücretsiz etüt desteği sağlamış ve ailelere kırtasiye ve gıda yardımlarında bulunmuştur. Bununla birlikte Ayaş ve Çubuk ilçelerinde 15 kadın okuma-yazma kursundan faydalanmasını sağlamış ve Polatlı, Akyurt, Kazan ve Gölbaşı ilçelerinde okuma yazma kursu başlatmıştır (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019 - 2020). Ancak Covid 19 salgını sebebiyle kursların ikinci dönemi açılamamıştır.

Yukarıdaki örnekte verildiği üzere Covid 19 salgını bazı noktalarda beledi hizmetlerin kısıtlanmasına da sebep olmuştur. Bunun önüne geçilebilmesi ve dönemin şartlarına uygun bir şekilde hizmetlerin geliştirilmesi gerekmiştir. Özellikle Covid 19 salgını ile mücadele döneminde online eğitim sürecine geçilmesi kırsal alanda yaşayan çocukların eğitim imkanlarına ulaşımı daha da zorlaşmıştır. Bu noktada Ankara Büyükşehir Belediyesi 2019 yılında hem 914 köye internet imkanı sunmuş hem de 21 Aile Yaşam Merkezi, Çocuk Kulübü ve Gençlik Merkezi ve 21 Kadın Lokalinde ücretsiz bilgisayar ve internet erişimini desteklemiştir. Belediye bu doğrultuda hem kız çocukların online eğitim materyalleri ile ilgili sorun yaşayan kız çocuklarını tespit etmeyi hem de tespit edilen kız çocuklarına tablet ve internet desteğinin sağlanmasını da hedeflemektedir (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2021 - 2024).

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin farkındalık çalışmalarını incelediğimizde ise Belediye'nin motivasyonunun kadın ve toplumsal cinsiyet olduğu görülmektedir. Katılımcılardan K2, gerçekleşen çalışmalara dair motivasyonlarını şu şekilde ifade etmiştir:

> "…Tabii ki kadınların bütün ihtiyaçlarını karşılayamıyoruz, ancak kadınların ihtiyaçlarının onda birini karşılayabiliyorsak bile motivasyon kaynağımız bu oluyor…"

K1 ise motivasyon kaynaklarını aşağıdaki cümleler ile açıklamıştır:

> "…Devlet kurumlarında kadın çalışmaları zor ve tüketici. Bazen sömürüye de dayanabiliyor. Başa sarabiliyor kadın. Sığınma evinde de yine aynı şekilde sona geliyor vaka, tam diyorsun ki kadını güçlendiriyorum. Ama kadın kök ailesine ya da eşine döndüğü zaman oradaki yaşanan geliştirme ve güçlendirme süreci başa döndüğü için sen uzman olarak tükeniyorsun. Veya şöyle durumlar olabiliyor. Bazen kadına çok destek vermek istiyorsun, elinden gelen her şeyi yapmak istiyorsun ama bürokratik süreçler buna engel olabiliyor. Bütün devlet kurumlarında geçerli bu. Yazışma süreci kadınların işlerini aksatabiliyor, işte o yazışma sürecini halledeceğim derken kadının aslında acil çözülmesi gereken olayını zamana yaydığın için de bir yandan da hayıflanıyorsun. Bu süreçler zor süreçler. Ama K2'nin de dediği gibi biz kendi içerimizde şöyle bir mekanizma oluşturduk. Biz uzman olarak kime dokunursak bunu kar olarak görüyoruz. Yani biz kendimiz elimizden ne geliyorsa yapıp, kadına gerçekten dokunduğumuzu düşünüyorsak, bu bizi motive ediyor. Kadın yararını gözeterek bu çalışmaları yapıyoruz…"

K1 ve K2'nin ifadelerine paralel olarak Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin 2020 yılında çıkarılmaya başlanan Kadın ve Çocuk Bültenleri de Belediye'nin motivasyon kaynağına yönelik bizlere ipuçları vermektedir. Çıkarılan bültenler kadın ve çocuk olmak üzere iki bölüm üzerinden şekillenmektedir. İçerik olarak değerlendirdiğimizde toplumsal cinsiyet eşitliği, toplumsal cinsiyet açısından kadın, kız çocuklarının okullaştırılması, kadın dernekleri, yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet eşitliği, edebiyatımızda başarılı kadınlar üzerine çeşitli röportaj ve makale çalışmaları yapılmıştır. Örneğin Balcı (Kadın ve Çocuk Bülteni 2021), "Çizgi Filmlerdeki Kadın Karakter Rollerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı yazısında çizgi filmlerdeki toplumsal cinsiyet rollerinin pekiştirilmesini eleştirmiş ve yazısını şu cümleler ile sonlandırmıştır;

> "…Kız çocuklarının kendi kendilerini koruyabilen, özgür, güçlü, başarılı, azimli karakterleri kendilerine örnek almaları farkındalık ve toplumsal cinsiyet kalıplarının yıkılması açısından çok önemlidir. Unutmayalım ki, neyi örnek alırsak ona dönüşürüz."

Erol (Kadın ve Çocuk Bülteni 2021) ise "Erkeklik, Babalık ve Cinsiyetçiliğin Değerlendirilmesi" başlıklı yazısında erkeklik ve toplumsal cinsiyet rollerini anlatmıştır. Belirtilen örnek çalışmalara ek olarak Bülten içerisinde farkındalık yaratacak film ve

kitap önerileri de yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet bakış açısını temel alarak üretilen bu içerikler, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalık kazandırması açısından oldukça önemlidir. Bununla birlikte Bültenlerin kadınlara ulaşımının sağlanması, içeriklerin üretilmesi kadar önemlidir. Bu kapsamda 2021 yılına kadar yaklaşık olarak 20.000 dergi Ankara'nın farklı noktalarında dağıtılmıştır (Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü 2022). Bültenlerin Belediye'nin web sitesinde de yer alması, kadınların daha kolay ulaşabilmelerini sağlayan bir diğer seçenektir. Dolayısıyla Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin farkındalık ve eğitim çalışmalarını Kadın ve Çocuk Bültenleri özelinde incelediğimizde Bültenlerin toplumsal cinsiyet bakış açısını merkeze alarak oluşturulduğu gözlemlenmiştir. Aynı zamanda ulaşılabilir olması da daha çok kadına ulaşabilmesi anlamına geldiği için de oldukça kıymetlidir.

Belediyelerin toplumsal cinsiyete yönelik eğitim ve farkındalık çalışmaları, kendi içinde de desteklenmesi ve geliştirilmesi gereken önemli bir alandır. Bu noktada belediye personellerine yönelik gerçekleşen farkındalık çalışmaları da diğer bir çalışma alanıdır. Bu kapsamda Ankara Büyükşehir Belediyesi personellerine yönelik de toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalık çalışmaları geliştirdiği gözlemlenmiştir. Örneğin Belediye 2021 yılında personellerine kriz yönetimi, toplumsal cinsiyet eşitliği, Kadın Danışma Merkezi İşleyişi, dijital güvenlik ve dijital şiddet, kadına yönelik şiddetle mücadele vb. alanlarda belediye çalışanlarına yönelik eğitim verilmesini desteklemiştir (Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü 2022). Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin bu yöndeki çalışmalarına baktığımızda ise 2019 yılı ve sonrası için toplumsal cinsiyet temelinde değerlendirilebilecek bir eğitim ve farkındalık çalışmasına ulaşılamamıştır. Ancak örneğin 2015 yılında belediye personellerine yönelik toplumsal cinsiyete dayalı bütçeleme semineri düzenlendiği gözlemlenmiştir. Bir başka örnek ise 2016 yılında geliştirilen "Adam Akıllı" projesi kapsamında belediye bünyesinde çalışan 1000 erkek personele kadına yönelik şiddet üzerine eğitim çalışması düzenlenmiştir.

Her iki belediyenin hedeflerini değerlendirdiğimizde ise Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin hedeflediği çalışmaların detaylarına ulaşılabilmiştir. Örneğin Belediye'nin 2021-2024 (Yerel Eşitlik Eylem Planı) hedeflerini incelediğimizde iki temel hedef olarak kız çocuklarının okullaşma oranlarının artırılması ve kadınların eğitim

imkanlarına erişimlerinin artırılması olarak belirtilmiştir. Bu çerçevede gerçekleştirilmesi planlanan çalışmalar liseye giden kız çocuklarının etüt imkanlarının yaygınlaştırılması, ailesi tarafından eğitimine devam edemeyen kız çocuklarının üniversite eğitimlerine devam edebilmeleri için ikna toplantılarının yapılması, kız çocuklarının eğitimleri için burs kampanyalarının başlatılması ve yaygınlaştırılması, liselerde eşitlik eğitimlerinin verilmesi ve yaygınlaştırılması, verilen kursların nitelik olarak analiz edilmesi ve daha verimli hale getirilmesi, eğitim araçlarına ulaşımın kolaylaştırılması, kadınlara e-ticaret, kooperatifçilik, bilgisayar okur-yazarlık, seracılık ve sulama ve üreme sağlığı eğitimlerinin verilmesi ve yaygınlaştırılması, üniversitelerin Kadın Çalışmaları bölümleri ile koordineli çalışarak Kadın ve Çocuk Bültenleri içinde "eğitim" bölümünün oluşturulması şeklindedir.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin 2019 yılı ve sonrası dönem için Yerel Eşitlik Eylem Planı olmadığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle Belediye'nin kadınları da içine alan planlamaları Stratejik Plan 2020-2024 üzerinden değerlendirilmiştir. Bu çerçevede incelenen Plan içerisinde yapılması hedeflenen projelerin isimlerine ulaşılabilmiştir. Örneğin Plan içerisinde daire başkanlıklarına ait hedef kartları ve performans göstergeleri bulunmaktadır. Ancak belirtilen performans gösterilerinin[12] detayları paylaşılmamıştır. Eğitim ve farkındalık çalışmaları kapsamında incelediğimizde örneğin "Okuyan Bir Çocuk Dünyayı Değiştirebilir" projesinin 2024 yılında %100 tamamlanmış olması planlanmaktadır. Ancak "Okuyan Bir Çocuk Dünyayı Değiştirebilir" projesinin detayları paylaşılmamıştır. Bu nedenle projenin amacı, hedef kitlesi ve özellikle kız çocuklarının bu projeden ne kadar faydalanabileceğime yönelik herhangi bir değerlendirme yapılamamıştır. Eğitim ve farkındalık kapsamında incelenebilecek bir başka hedef ise Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan 2020-2024'na göre toplumsal cinsiyete dayalı bütçeleme kapsamında kadınların korunması, kişisel ve toplumsal gelişmelerinin sağlanması ve bu konularda toplumsal bilincin artırılmasına yönelik eğitim ve programların yapılmasıdır (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan 2020-2024).

[12] Belirtilen ve kadınları ilgilendiren faaliyetler ve projeler: "Kadın Emeği Projesinin hayata geçirilmesi", "Kentli Kadın (Üreten Kadın) Projesinin hayata geçirilmesi", "Kadınların korunması, kişisel ve toplumsal gelişimlerinin sağlanması ve bu konularda toplumsal bilincin artırılmasına yönelik eğitim ve programların yapılması"

Araştırma kapsamındaki iki belediyenin kadınlara yönelik eğitim ve farkındalık çalışmalarını incelemediğimizde öncelikle Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin kadını ve toplumsal cinsiyet kavramını merkeze koyarak eğitim ve farkındalık çalışmalarını yürüttüğü gözlemlenmektedir. Özellikle Kadın ve Çocuk Bültenleri aracılığı ile birçok konuda toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen, farkındalık yaratan ve bilgilendiren içerikler üretilmiş ve Bültenlerin de kadınlara ulaştırılabilmesi noktasında önemli çalışmalar yürütülmüştür. Dolayısıyla Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin kadınlara yönelik eğitim ve farkındalık çalışmalarının geliştirilmesi sürecinde motivasyon kaynağının toplumsal cinsiyet eşitliği olduğu gözlemlenmiştir.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin çalışmalarını incelediğimizde ise kız çocuklarının okullaşma oranlarının artırılmasına yönelik çalışmaları öne çıkmaktadır. Özellikle "Gelin Etmeyin, Okula Gönderin" projesi kapsamında kırsal alandaki kadınlara ve kız çocuklarına yönelik çalışmaları oldukça önemlidir. Ancak genel olarak eğitim ve farkındalık çalışmalarını incelediğimizde "aile" kurumunun temel alınarak geliştirildiği gözlemlenmiştir. Dolayısıyla Belediye özellikle kız çocuklarının okullaşmalarına yönelik eğitim çalışmalarını geliştirmekle birlikte çalışmalarında aile kurumunun önemi ve ağırlığı da yansıtılmaktadır.

3.2.2. Karar Alma Mekanizmalarında Kadın Katılımı ve Kadın Bakış Açısı

Kadın dostu sosyal belediyecilik anlayışının geliştirilebilmesi için, karar alma mekanizmalarında kadınların katılımlarının artırılması ve alınacak kararlarda kadına duyarlı bakış açısının geliştirilmesi oldukça önemlidir. Dolayısıyla belediyelerin bu süreci hem vatandaşlara yönelik çalışmalar ile hem de kurum içerisinde kadın katılımcılığını destekleyen çalışmalar ile yürütmesi gerekmektedir. Bu çerçevede bu başlık altında iki temel nokta üzerinden tartışma yürütülecektir. Bunlardan ilki belediyelerin kurumsal yapılanma süreçlerinde kadın katılımcılığının yeri, önemi ve etkenleridir. Üzerinde durulacak ikinci nokta ise belediyelerin karar alma mekanizmalarında kadın katılımcılığını ve bakış açısını destekleyecek çalışmaları analiz edilecektir.

Bu çerçevede ilk olarak kurumsal yapılanma süreçlerinde kadın katılımcılığının yeri, önemi ve etkenlerini incelerken belediyelerin personelleri üzerinden cinsiyet dağılımları incelenecektir. Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin teşkilat şemasını incelediğimizde isimlerin ve unvanların şeffaf bir şekilde paylaşıldığı gözlemlenmiştir. Tablo 3'te de görüleceği üzere, inceleme yapılırken personellerin belediye başkanına kaçıncı dereceden bağlı olduğu temel alınarak cinsiyet dağılımları incelenmiştir.

Tablo 3 Ankara Büyükşehir Belediyesi Teşkilat Şeması Cinsiyet Dağılımı

Belediye Başkanına;	Kadın	Erkek
Birinci dereceden bağlı	1	6
İkinci dereceden bağlı	4	8
Üçüncü dereceden bağlı	3	34
Dördüncü dereceden	22	108
Toplam	30	156

Belediye'nin teşkilat şeması incelendiğinde, daire başkanları ve şube müdürleri arasında kadınların oranı %16,12 olarak hesaplanmıştır. Belediye Meclisinde cinsiyet dağılımı ise Tablo 4'te aktarılmaktadır.

Tablo 4 Ankara Büyükşehir Belediyesi Belediye Meclisi Siyasi Parti / Cinsiyet Dağılımı

	Kadın	Erkek
AKP	12	76
CHP	1	26
MHP	1	18
İP	0	11
Bağımsız	1	1
Toplam	15	132

Tablo 4'te aktarıldığı üzere, kadın meclis üyelerinin toplam meclis üyelerine oranının %10,20 olduğu gözlemlenmektedir. Siyasi partiler özelinde incelediğimizde AKP üyeleri arasında kadınların oranı %13,63, CHP üyeleri arasında kadınların oranı %3,84, MHP üyeleri arasında kadınların oranı %5,26 ve bağımsız üyeler arasındaki cinsiyet

dağılımının eşit olduğu gözlemlenmiştir. İP üyelerinin ise tamamının erkek olduğu gözlemlenmektedir.

K1, Ankara Büyükşehir Belediyesi personellerinin cinsiyet dağılımını şu şekilde değerlendirmiştir:

> "…Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin teşkilat şemasına baktığımız zaman tabii ki erkek ağırlıklı. Ancak şöyle teşkilat şemasında üste doğru gittikçe erkek sayısının arttığını görebiliyoruz. Ama kadın danışma merkezi, düz memurluk veya diğer şirket çalışanları olarak düşündüğümüzde kadın sayıları da oldukça fazla diyebiliriz. Ama biz isteriz ki yönetici kadrosuna da kadın bakış açısı gelsin. İsteriz ki daire başkanlarında, özel kalemlerde de kadın bulunsun. Mesela kadın meclis üyeleri bize de köprü oluşturuyorlar. Her konu da yardımcı oluyorlar. Yine kadın daire başkanlarımız bizlere yardımcı oluyorlar. Her yerde bir kadın bakış açısının olmasını elbette ki isteriz. Şu anda da sayı fena değil ama elbette ki neden daha fazla olmasın…"

K1'in ifadelerinde öne çıkan iki nokta gözlemlenmiştir. Bunlardan ilki belediyenin teşkilat şemasında yukarı doğru gittikçe kadınların sayılarının azaldığı meselesidir. Bu örnekle birlikte, belediyede kadın personellerin yönetici kadrolarında yer almadığı/alamadığı, ancak yönetici kadrolarına nispeten, daha alt kademelerde ya da doğrudan kadınlara hizmet götürmekle sorumlu birimlerde, örneğin kadın danışma merkezi gibi, kadın personel sayıların daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. İkinci önemli nokta ise K1'in vurgulamış olduğu kadın belediye meclis üyelerinin, kadınlara yönelik faaliyet geliştirilmesi noktasında yoğun desteklerinin bulunmasıdır. Dolayısıyla karar alma mekanizmalarında kadın temsilinin sağlanması hizmet geliştirme ve hizmeti götürme noktasında bir diğer önemli konudur.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin personelleri arasındaki cinsiyet dağılımını incelediğimizde, Ankara Büyükşehir Belediyesi örneğinde olduğu gibi, personel bilgileri resmî web sitesinde paylaşılmamıştır. Bu nedenle net bir sayı üzerinden değerlendirme yapılamamaktadır. Ancak bu konu ile ilgili yapılan haberlerde Şahin'in, Türkiye'de ilk kez Fen İşleri Daire Başkanlığı görevine kadın bir başkan getirildiğini vurguladığı,

bununla birlikte Genel Sekreter Yardımcısı, Makine İkmal ve Bakım ve Onarımı Daire Başkanlığı, İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı, Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, Mali Hizmetler Daire Başkanlığı, Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı görevlerini yine kadınlar tarafından yürütüldüğünü belirtilmektedir. Ayrıca 19 şube müdürlüğünde yine kadın yöneticiler tarafından yürütüldüğü de ifade edilmektedir (Pusula 2019).

Belediye meclis üyelerini incelediğimizde ise, Tablo 5'te belirtildiği üzere üyeler ile ilgili 4 bilgi paylaşılmıştır. Bunlardan ilki ilçe belediye başkanları olup belediye meclis üyesi olan başkanlar[13] ve diğer üyelerin de isimlerinin altında "Büyükşehir Belediyesi Meclis Üyesi" ifadesi yer almaktadır. Bu nedenle cinsiyet dağılımına yönelik değerlendirme, siyasi partilerine göre belediye başkanlarının ve meclis üyelerinin sayıları ve diğer belediye meclis üyeleri üzerinden yapılacaktır.

Tablo 5 Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Belediye Meclisi Cinsiyet Dağılımı

	Kadın	Erkek
AKP (Belediye Başkanları)	0	7
CHP (Belediye Başkanları)	0	1
MHP (Belediye Başkanları)	0	1
Belediye Meclis Üyeleri	5	38
Toplam	5	47

Tablo 5'te aktarıldığı üzere, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nde toplam 52 meclis üyesi bulunmaktadır. Öncelikle Tabloda belirtilen hem ilçe belediye başkanı hem de büyükşehir belediye meclis üyesi olan 9 kişi bulunmaktadır. Belirtilen 9 kişinin tamamı da erkektir. Diğer belediye meclis üyelerine baktığımızda 38'i erkek, 5'i ise kadındır. Toplamda değerlendirdiğimizde ise kadın belediye meclis üyelerinin toplam üyelere oranının %10,63 olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla her iki belediyedeki cinsiyet

[13] Burada belediye başkanların hangi siyasi partide mensup olduklarına dair bilgi paylaşılmamıştır. Bu nedenle ilgili isimler Google aracılığı ile araştırılmış ve siyasi parti bilgilerine ulaşılmıştır.

dağılımlarını incelediğimizde kadınların oranlarının, kritik eşik olarak belirlenen %30 alt limitinin oldukça altında kaldığı gözlemlenmiştir.

Karar alma mekanizmalarında kadın katılımının ve toplumsal cinsiyet bakış açısının desteklenmesi ve geliştirmesi amacıyla farkındalık ve eğitim çalışmaları, kota uygulamaları ve gerçekleştirilen iş birlikleri diğer bir uygulama örnekleridir. Bu çerçevede belediyelerin karar alma mekanizmalarında kadın katılımcılığını destekleyen ve geliştiren çalışmalarını inlediğimizde ilk olarak Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin "Haydi Kızlar Yönetime" projesi dikkat çekmektedir. Proje 2017 yılında başlamış ve kız öğrencilerinin karar alma mekanizmalarında yer almaları için onları desteklemeyi ve cesaretlendirmeyi hedeflemiştir. Proje kapsamında İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından belirlenen okullardan 11'inci ve 12'nci sınıf kız öğrencileri Meclis Salonu'nda Fatma Şahin ile bir araya gelmiştir. Bu projede Şahin, 2019 yılına kadar yaklaşık olarak iki bin kız çocuğuna ulaşmış ve bakanlık, vekillik ve belediye başkanlık süreçlerindeki deneyimlerini paylaşmıştır (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Basın 2020). Proje'nin geliştirilmesinde Şahin'in kadın belediye başkanı olmasının önemli rolü olduğu düşünülmektedir. Bu analizin çıkış noktası Şahin'in, CNN TÜRK 40 programında Sunucu Buket Aydın'ın sorularına vermiş olduğu yanıtlardır. Burada Şahin, "Bir kadın olarak Gaziantep Büyükşehir Başkanı olmak avantaj mı dezavantaj mı?" sorusuna;

> "Artık milletvekili kadın olmayı, toplumsal olarak, zihinsel olarak kabullenmiş durumdalar. Ama hala belediye başkanı erkek işi olarak görülüyor. Yok kardeşim. Bu ehil ve liyakat meselesi, cinsiyet meselesi değil. Bu işi kim daha iyi yapıyorsa o yapacak. Ben bu mücadeleyi veriyorum. Halkla ilgili bir sorun yok. Sorun erkeklerin içerisinde zaten bir rekabet var. Belediye başkanı olmak istiyorlar. Eşit şartlarda yarışalım. Kim daha ehil ise o olsun. Ben buna hazırım. Bunun üzerinden mücadele ediyorum ve Allah'ın izniyle benden sonraki kadınların belediye başkanlığı için devam etmesi için mücadele edeceğim. Avrupa'ya bakıyorsunuz yerelde kadınlar çok güçlü. Paris Belediye Başkanı'nın diliyle konuşuyorum ben bugün memleketimi yönetmek için. Bu alanda dünya nereye gidiyor, biz ne yapacağız? Bu iş kadınların işi. Bizim işimiz ve biz bu işi başaracağız. Bu işi kadınların yaptığını da bütün dünyaya göstereceğiz."

ifadelerini kullanarak cevap vermiştir. Devamında ise "Aile ve Sosyal Politikalar eski Bakanı, Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin, feminist bir kadın mıdır?" sorusuna;

> "Ben bir insan hakları savunucusuyum. Kadınıyla, erkeğiyle bir insan hakları savunucusuyum ve kim ehilse, cinsiyetine bakmadan onu o koltuğa oturtmanın mücadelesini yapıyorum. Nasıl bir belediye kurdum biliyor musunuz? Belediye deyince aklınıza ne gelir? İmar, Maliye, Fen İşleri hepsinin başında kadın var. Kadın olduğu için de koymadım. Ehliyet ve liyakat. Birinci sınıf okulları bitirmişler. İşlerini çok iyi yapıyorlar, çok disiplinliler. Hepsi ile birlikte beraber çalışmaktan çok mutluyum. Çünkü hep konuştuğumuz şeyi kim uygulayacak? Ben uyguluyorum. Göreceksiniz, bunun sonucunda toplum bu uygulama modelini sahiplenecek ve Gaziantep bütün Türkiye'ye model olacak. İstanbul'dan Ankara'dan çok daha önemli bir çalışmayı, uygulamayı başarmış durumdayız. Bir taraftan da 'Haydi Kızlar Yönetime' diyoruz. Okuyan kızları yönetici olacaksın. Tek başına diploma yetmez, karar mekanizmasında olacaksın. Bunu başarmak için de çok büyük projeler yapıyoruz."

ifadelerini kullanmıştır. Şahin'in her iki soruya cevabında öne çıkan iki nokta bulunmaktadır. İlk olarak, Şahin belediye içerisinde benimsenmesi gereken bakış açısının "liyakat" olduğunu vurgulamaktadır. Belediye başkanlığı statüsünün, özellikle aday erkekler tarafından "erkek" işi olarak görüldüğünü ifade ederken bu rekabetin eşit şartlarda yapılmasının gerektiğini vurgulamıştır. Bu noktada Şahin'in kadın belediye başkanı olması ve bu eşitsiz rekabet ortamından doğrudan etkilenmiş olması gözlemlenmektedir. Cevaplarında ikinci olarak öne çıkan nokta, karar alma mekanizmalarında kadın katılımcılığına yönelik destekleridir. Şahin, karar alma mekanizmalarında kadınların bulunmasının önemini vurgularken Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin de bu yöndeki faaliyetlerinin Türkiye'ye örnek bir model olacağını belirtmektedir. Bununla birlikte dönüşümün sağlanması için de bir örgütlenme ifadesi olarak değerlendirilebilecek *"...Bizim işimiz ve biz bu işi başaracağız. Bu işi kadınların yaptığını da bütün dünyaya göstereceğiz..."* ifadeleridir. Bu noktada "Haydi Kızlar Yönetime" projesinin geliştirilmesinde Şahin'in kariyer hayatında toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerden doğrudan etkilenmesinin önemli bir rolü olduğu düşünülmektedir.

Karar alma mekanizmalarında kadınların desteklenmesi ve güçlenmesi noktasında Belediye olarak sağlanacak iş birlikleri oldukça önemlidir. Bu noktada 2019 yerel seçimlerinde sayısal olarak artış gösteren kadın muhtarlara yönelik geliştirilecek çalışmalar bu iş birliklerinden biridir. Örneğin 2014-2019 döneminde kadın muhtarların oranı %1,3 iken bu oran %45 oranında artış göstererek 2019 yerel seçimlerinde %2,14 olarak güncellenmiştir (Akdemir ve Cengiz 2021). Genel olarak bakıldığında kadın ve muhtar sayılarında ciddi bir eşitsiz dağılım söz konusudur. Ancak belediyelerin, kadına duyarlı bir sosyal belediyecilik anlayışında katılımcılık ilkesini geliştirmek amacıyla kadın muhtarlar ile geliştirecekleri iş birliklerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bunun iki temel sebebi bulunmaktadır. Bunlardan ilki muhtarlar özellikle kırsal alanda yaşayan bireylere en yakın olan yönetim kademesidir. En yakın yönetim kademesi olması sebebiyle de ulaşılabilirliği daha kolaydır. İkinci nokta ise özellikle kadın muhtarların varlığı hem kadınların ve çocukların ihtiyaç analizlerinin yapılmasını sağlıyor hem de birçok kadına ve kız çocuğuna karar alma mekanizmalarında kadın varlığına dair ilham kaynağı olmaktadırlar. Dolayısıyla belediyelerin kadın muhtarlar ile geliştirecekleri iş birlikleri hem ihtiyaç analizlerinin daha verimli yapılmasında hem de karar alma mekanizmalarında kadınların güçlendirilmesi kapsamında oldukça önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu kapsamda araştırma kapsamındaki belediyelerin kadın muhtarlar ile veya onlara yönelik çalışma ve projeleri incelediğimizde Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin faaliyetleri öne çıkmaktadır. Örneğin Belediye 4 Kasım 2019 tarihinde ise 41 kadın muhtarın katılımıyla birlikte toplantı yapılmış ve toplantıda kadın katılımcılığının artırılması ve Yerel Eşitlik Eylem Planı hakkında bilgi verilmiş ve afiş ve el broşürü dağıtılmıştır. Bununla birlikte İlçe Kadın Danışma Birimleri ile birlikte ilçelerde kadın meclis üyelerine ve kadın muhtarlara yerel yönetimin işleyişi, karar alma mekanizmaları ve sürece dahil olma süreçlerine dair planlanan eğitimlerin tanıtılması hedeflenmiştir. Ancak Pandemi nedeniyle bu hedef gerçekleştirilememiştir (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019 - 2020). Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin önemli projelerinden biri de belediye ve sivil toplum kuruluşları arasındaki bağı güçlendirmek amacıyla hayata geçirilen MATRA Projesi'dir. K1 projeyi:

> "…Bizim haftalık, aylık koordinasyon toplantılarımız oluyor. Bu toplantılarda şöyle bir çıktı ile buluştuk. Bizim STK bağlantılarımız biraz zayıftı. Toplantılarda, otellerde bir araya geliyorduk. Ağımız var ama bunu bir resmiyete dökemedik. Yani çok aktif bir araya gelemedik bu kuruluşlar ile. Buradan da çıkan bir proje oldu. Böylece MATRA projesini başlattık. Bu projede çeşitli sivil toplum kuruluşları ile birlikte bir veri tabanı oluşturma, onlarla bir araya gelme ve zayıflıklarımızı onlarla tamamlamayı hedefledik. Örnek veriyorum Ankara Barosu ile hukuki süreci, CEİD ile veri tabanı sürecini, Kız Başına Platformu ile sosyal medya ağlarını… Bu şekilde zayıf yönlerimizi tamamlama projesi diyebilirim..."

ifadeleri ile açıklamıştır.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin her ne kadar kadın muhtarlara yönelik spesifik bir çalışması ve iş birliği olmasa da Belediye'nin kadın örgütleriyle iş birlikleri öne çıkmaktadır. Bu çerçevede Belediye'nin Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (Kedv)[14] ile yapmış olduğu çalışmalar, kadın katılımcılığının geliştirilmesini destekleyen iş birliği örneği olarak değerlendirilebilir. Örneğin Belediye ve Kedv arasında, 2020 Ocak ayında iş birliği protokolü imzalanmış ve sahada yapılan ihtiyaç tespit çalışları doğrultusunda kadına duyarlı çalışmalar yürütülmesi kararlaştırılmıştır. Belirtilen çalışmalar örneğin sahada yapılan ihtiyaç analizleri doğrultusunda belirli bölgelerde aydınlatma ve yol çalışmalarının yürütülmesi, mahallelerde kadınların ihtiyaçlarını aktarabileceği irtibat ofislerinin yaygınlaştırılması gibi örnek uygulamalar hayata geçirilmiştir (Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı 2021). Dolayısıyla Belediye'nin geliştirmiş olduğu bu iş birliği özellikle yerinde ihtiyaç tespit çalışmalarının yürütülmesi ve bu doğrultuda faaliyetlerin planlanması oldukça önemlidir. Örneğin Fatma Şahin, iş birliği kapsamında KEDV sorumluları ile birlikte mahalle ziyaretleri yapmış ve kadınların yaşadıkları problemleri

[14] 1986 yılından bu yana, yoksulluk ve eşitsizliklerin var olmadığı güçlü bir toplum oluşturmaya katkıda bulunmak amacıyla, kadınların yaşamlarını iyileştirme çabalarına destek olmak ve yerel kalkınmadaki liderliklerini güçlendirmek için çalışmaktadır. Bu doğrultuda bireysel ve kolektif kapasite geliştirme, kooperatifleşme, ekonomik güçlenme ve afet/göç alanlarında programlar yürütmektedir. Kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşu olan KEDV, dar gelirli kadınların yoksullukla mücadeledeki uzmanlıklarına, ailelerini ve toplumu geliştirme, dönüştürme güçlerine inancıyla, onlarla ilkeli bir ortaklık anlayışıyla çalışmakta, tüm projelerini onların ve çevrelerinin sinerjisiyle geliştirmekte, yerel yönetimler ve toplumdaki diğer aktörlerle iş birliği yapmaktadır.
https://www.kedv.org.tr/kedv-hakkinda

dinleyerek çözüm aşamasında bir yol haritası belirlenmesi amaçlanmaktadır (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Basın 2021).

3.2.3. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulaması (TCDB)

TCDB kavramı, kamu bütçelerinin faydalanıcıları arasındaki cinsiyet eşitsizliğinin analizi üzerine şekillenmiş bir kavramdır. Daha önce de ifade edildiği üzere toplumsal cinsiyet temelli ihtiyaçlar farklılaşabilmekte ve bu farklılıklar politika tasarımı ve uygulanması sürecinde dikkate alınmadığında ise bütçe çalışmaları da bu eşitsizliği üreten bir araç haline gelmektedir. Dolayısıyla bu ihtiyaçlar, doğru analiz edildiğinde ve politikalar da bu çerçevede şekillendiğinde bütçe, cinsiyet eşitliğini destekleyen bir araç olmaktadır (Şenesen, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçe 2017). Buradaki farklılıklar üzerine odaklanırken "dirlik" (well-being) kavramının feminist bakış açısı ile değerlendirilerek bunun da bütçeleme sürecine etkisinin de belirtilmesi gerekmektedir.

Dirlik kavramı "yaşayış, hayat, sağlık, varlık, geçim, huzur, erinç ve (Osmanlı Devleti'nde) bir hizmete karşılık olmak üzere bir kimseye devletçe verilen aylık veya bir yere bağlı gelir" anlamına gelmektedir. Kavram, çok boyutlu bir durum olarak değerlendirilmesiyle birlikte kadınların ve erkeklerin yaşam pratiklerinde de farklı dinamikleri barındırmaktadır (Şenesen ve Yücel 2018). Şenesen, Ergüneş ve Önal (2015) dirliği feminist bakış açısı ile değerlendirirken Amartya Sen, Martha Nussbaum ve Ingrid Robeyns'in "yapabilirlikler" (capabilities) yaklaşımının dört temel ilkesi çerçevesinde incelemişlerdir. Bu ilkeler; eğitimli, sağlıklı olma, sokağa çıkabilme, sosyal ilişkiler içinde yer alma gibi kişinin yapabildiği ve olabildiği durumları anlatan "işlevsellikler*" (functionings),* kadınların akşam hava karardıktan sonra sokağa çıkabilme fırsatı olması, sokakların aydınlık olması bu işlevselliklerin fırsatları olarak tanımlanan "yapabilirlikler" *(capabilities),* kişinin erişim sağlayabildiği bileşenleri anlatan "yapabilirlikler kümesi" *(capability set)* ve yapabilirlikler kümesini etkileyen ve oluşumuna katkıda bulunan faktörler olarak tanımlanan *"*dönüştürme faktörleri" *(conversion factors)* olarak belirtilmiştir. TCDB çalışmaları da bir noktada farklılaşabilen toplumsal cinsiyet temelli ihtiyaç giderilmesi ve kamu bütçesinin adil dağılımı temelinde şekillenmektedir.

Bu çerçevede TCDB; kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının ihtiyaçlarının ve çıkarlarının planlama ve bütçeleme süreçlerinde eşit olarak ele alınmasını sağlayan bir uygulama olarak tanımlanmakta. Genel olarak temel hedefler ise; planlama ve bütçelemede toplumsal cinsiyet konularına yönelik farkındalık yaratmak, bütçe ve politikalarda toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak değişiklikler yapmak, yönetimlerin hesap verebilirliğini artırmak olarak belirtilmektedir. Belediyeler özelinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarını incelediğimizde ise şeffaflık, toplumsal cinsiyete duyarlı katılım, ekonomik büyüme, demokratik yönetim, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi, refah seviyesinin desteklenmesi gibi olumlu çıktılarının bulunduğu gözlemlenmektedir (Klatzer, Akduran ve Gültaşlı 2015).

Belediyelerin bütçelerinin toplumsal cinsiyet bakış açısı ile analiz edilmesi sürecinde iki önemli nokta bulunmaktadır. Bunlardan ilki, belediyelerde spesifik olarak kadınlara yönelik çalışmaların geliştirildiği ve yürütüldüğü birimlerin bütçelerinin gözlemlenmesidir. İkincisi ise belediyelerin diğer birimlerinde de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarının yapılıp yapılmadığına dair yapılacak analizdir.

Tablo 6: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Kadın, Aile, Eğitim ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'na Ait Teşkilat Şeması

Bu çerçevede Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin bütçe planlama çalışmalarını incelediğimizde öncelikle bütçe dağılımlarını Daire Başkanlıkları üzerinden gerçekleştirdiği gözlemlenmiştir. Örneğin Tablo 1'de görüldüğü üzere Belediye'nin

Kadın Şube Müdürlüğü, Kadın, Aile, Eğitim ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'na bağlı olarak çalışmalarını yürütmektedir. Belediye'de Kadın Şube Müdürlüğü 2020 yılında faaliyetlerine başlamıştır. Bu nedenle 2020, 2021 ve 2022 bütçe planlamaları analiz edilecektir. Ancak 2019 yılında da Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'nca yapılması planlanan ve toplumsal cinsiyete duyarlı planlama olduğu düşünülen çalışmalar da bulunmaktadır. Dolayısıyla bu planların da değerlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Belediye'nin yıllara göre bütçe planlamaları analiz edilirken dikkat edilen bazı noktalar bulunmaktadır. İlk olarak, bütçe planları Daire Başkanlıkları üzerinden gerçekleştirildiği için Belediye'nin "Kadın Şube Müdürlüğü"ne ayrılan bütçenin bilgisine ulaşılamamıştır. Ancak Belediye'nin performans programları incelenerek belirtilen daire başkanlığı altında kadınlara yönelik gerçekleştirilmesi planlanan faaliyetlerin bütçelerine ulaşılabilmiştir. Bu nedenle değerlendirme de belirtilen faaliyetlere ayrılan bütçenin toplamı üzerinden analiz edilecektir.

Bu kapsamda Gaziantep Büyükşehir Belediyesi doğrudan kadınlara yönelik geliştirmiş olduğu projelerin, Belediye'nin toplam bütçesine oranı 2019 yılında %0,01, 2020 yılında %0,03, 2021 yılında %0,05 ve 2022 yılında %0,04 olarak gerçekleştirilmiştir. Tablo 2'de detaylandırıldığı üzere belirtilen çalışmalar doğrudan "kadın" veya "toplumsal cinsiyet" ifadelerinin olduğu projelerdir. Ancak Belediye'nin tüm birimlerinde kadına veya toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmaları gözlemlenememiştir.

Tablo 7: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Kadına Yönelik Faaliyet Örnekleri ve Bütçe Planlamaları

Yıl	Daire Başkanlığı	Kadına duyarlı projeler	Ayrılan Bütçe	Toplam Bütçe
2019	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı	• TCDB kapsamında kadının sosyal hayata adaptasyonunu sağlayacak her türlü proje, faaliyetin ve	180.000,00 TL	918.167.409,00 TL

		etkinliğin devam ettirilmesi		
2020	Kadın, Aile, Eğitim ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı	• "Anne Yarısı" Projesinin hayata geçirilmesi. • "Kentli Kadın (Üreten Kadın)" Projesinin hayata geçirilmesi • Kadın Konuk Evinden duyulan memnuniyet düzeyinin yükseltilmesi • Kadınların korunması, kişisel ve toplumsal gelişimlerinin sağlanması ve bu konularda toplumsal bilincin artırılmasına yönelik eğitim ve programların yapılması • Belediye tarafından işletilen kreş ve gündüz bakımevlerinden duyulan memnuniyet düzeyinin yükseltilmesi	520.000,00 TL	1.706.000.000,00 TL
2021	Kadın, Aile, Eğitim ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı	• Girişimci Kadınlara Destek ve İş Kurma Projesinin Hayata Geçirilmesi • "Anne Yarısı" Projesinin Hayata Geçirilmesi • "Kentli Kadın Üreten Kadın" Projesinin hayata geçirilmesi • Kadın Konuk Evinden duyulan	1.010.000,00 TL	1.976.000.000,00 TL

		memnuniyet düzeyinin yükseltilmesi • Kadınların korunması, kişisel ve toplumsal gelişimlerinin sağlanması ve bu konularda toplumsal bilincin artırılmasına yönelik eğitim ve programların yapılması • Belediye tarafından işletilen kreş ve gündüz bakımevlerinden duyulan memnuniyet düzeyinin yükseltilmesi		
2022	Kadın, Aile, Eğitim ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı	• Girişimci Kadınlara Destek ve İş Kurma Projesinin Hayata Geçirilmesi • "Anne Yarısı" Projesinin Hayata Geçirilmesi • "Kentli Kadın Üreten Kadın" Projesinin hayata geçirilmesi • Kadın Konuk Evinden duyulan memnuniyet düzeyinin yükseltilmesi • Kadınların korunması, kişisel ve toplumsal gelişimlerinin sağlanması ve bu konularda toplumsal bilincin artırılmasına	1.460.000,00 TL	3.153.835.200,00 TL

		yönelik eğitim ve programların yapılması		

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin bütçe çalışmalarını incelediğimizde de Gaziantep Büyükşehir Belediyesi örneğinde olduğu gibi bütçe dağılımı daire başkanlıkları üzerinden gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda kadınlara yönelik faaliyetler Tablo 8'de detaylandırıldığı üzere Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'na bağlı "Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü" üzerinden gerçekleştirilmektedir. Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi Başkanlığı Eylül 2021 tarihinde kurulmuştur. Ancak Belediye kadına yönelik planlamalarını "Yerel Eşitlik Eylem Planları" üzerinden gerçekleştirdiği için 2019-2021 yılları arasında da önemli çalışmaları bulunmaktadır.

Tablo 8: Ankara Büyükşehir Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'na Ait Teşkilat Şeması

Belediye'nin bütçe planlamalarını incelediğimizde ise 2022 yılında Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'na ayrılan bütçenin, toplam bütçeye oranının %1,21'i olduğu gözlemlenmiştir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmaları Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin temel hedefleri arasında yer almaktadır. Örneğin bu hedef doğrultusunda UN Women tarafından 13 Eylül 2019 tarihinde Ankara Büyükşehir Belediyesi bünyesinde bulunan Meclis üyesi ve Daire Başkanlarına ilk defa Toplumsal Cinsiyete Dayalı Bütçeleme eğitimi verilmiştir. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Bütçeleme eğitimlerinin yaygınlaştırılması kapsamında, Mali Hizmetler Dairesi Personeli ile Sosyal Hizmetler Dairesi personeline 15-16 Aralık 2020'de Toplumsal Cinsiyete Dayalı Bütçeleme eğitimi verilmiştir (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019 - 2020). Dolayısıyla

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin personellerine yönelik Toplumsal Cinsiyete Dayalı Bütçeleme eğitimleri, aslında mali bütçenin toplumsal cinsiyet bakış açısı ile geliştirilme hedefinin zemin çalışmaları olarak değerlendirilebilir. Çünkü Belediyenin hedefi Toplumsal Cinsiyete Dayalı Bütçeleme eğitimlerinin kurum içinde daha da yaygınlaştırılması ve 2022-2023 yılları için mali bütçenin toplumsal cinsiyete dayalı oluşturulmasıdır. Devamında da İzleme komisyonu tarafından bütçe kullanımının takibinin yapılması planlanmaktadır (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2021 - 2024).

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin Yerel Eşitlik Eylem Planlarını incelediğimizde ise yapılan planlarda Belediye'nin birçok biriminin sorumlu birim olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin Tablo 9'da 2019-2020 ve 2021-2024 Yerel Eşitlik Eylem Planları üzerinden sorumlu birim ve faaliyet örnekleri derlenmiştir.

Tablo 9: Ankara Büyükşehir Belediyesi Yerel Eşitlik Eylem Planı Örnek Faaliyetler

Dönem	Sorumlu Birim	Örnek Faaliyetler
2019-2020	• Kent Estetiği Dairesi • Başkanlığı Fen İşleri Dairesi Başkanlığı • İnsan Kaynakları Dairesi Başkanlığı • Sağlık Hizmetleri Dairesi Başkanlığı • Kadın Danışma Merkezi • Projeler Şube Müdürlüğü	• Kadınların kentsel hizmetlere yönelik ihtiyaçlarını belirlemek • Ankara Büyükşehir Belediyesi personelinin cinsiyete duyarlı kadın dostu alanlar ile ilgili farkındalığını artırmak • Kentsel altyapı ve hizmet sunumunun kadınların kullanımına uygun olarak güçlendirilmesi • Kadınların sağlıklı yaşam hakkından eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak • Evlilik öncesi ve sırasında cinsel sağlık ve gebelik konularında danışmanlık hizmeti vermek • Mülteci kadınlara aile planlaması ve üreme sağlığı konusunda eğitim verilmesi
2021-2024	• Sağlık Hizmetleri Dairesi Başkanlığı • Projeler Şube Müdürlüğü • Engelliler	• Kadınların Sağlıklı Yaşam Hakkından Eşit Biçimde Yararlanmalarını Sağlamak • Belediye bünyesindeki Spor Merkezlerinin ve havuzların sayısını arttırmak • Kadınlara Sağlık Taraması Yapılması • Engelli Bakımı Üstlenen Kadınlara Ücretsiz Psikolojik Destek Verilmesi

	Şube Müdürlüğü • Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı • Kent Estetiği Dairesi Başkanlığı • Ulaşım Dairesi Başkanlığı	• Kadın Kooperatiflerinin Ürün Satışlarının Arttırılması • Güvenli Kent Haritası analizine göre kenti güvenli hale getirmek • Park ve bahçelerde, otobüslerde güvenlik butonları • Kadın Danışma merkezlerinin yapılandırılmasının güçlendirilmesi (Kadın Danışma Birimlerinin arttırılması)

Tablo 9'da görüldüğü üzere Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin "Yerel Eşitlik Eylem Planları" ile birlikte, kadına ve toplumsal cinsiyete duyarlı belediyecilik hizmetlerinde birçok birimini sorumlu olarak belirlediği gözlemlenmiştir. Dolayısıyla Ankara Büyükşehir Belediyesi'ni bütçe planlamasını değerlendirirken toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme faaliyetlerinin analizinde Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'na ayrılan bütçe ve bununla birlikte "Yerel Eşitlik Eylem Planları" aracılığıyla sorumlu olan birimlere ayrılan bütçenin birlikte değerlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle de Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme bakış açısı geliştirmek ve desteklemek için önemli çalışmalar yürüttüğü düşünülmektedir. Nitekim bu alandaki çeşitli sivil toplum örgütleri ve UN Women gibi uluslararası örgütlere iş birliği içinde çalışması toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifini geliştirmesinde belediyeye katkı sunmaktadır.

K1, belediyenin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarına yönelik şu ifadeleri kullanmıştır;

> "(Bütçede) yüzdelik dilime vurursam çok artığını söyleyemem. Tamamen bütçeyle doğru orantılı değil. Biz isteriz ki tabii çeşitli eğitimler olsun, buraya bütçe daha çok ayrılsın. Ama bu zamanla olacak da bir şey aslında. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yeni yeni popüler oldu. Aslında evvelden de olması gereken bir şey ama farkındalık çalışmaları ile görünürlüğü daha da arttı…"

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin 2019 yılı ve sonrası dönemde Yerel Eşitlik Eylem Planı bulunmadığı için Ankara Büyükşehir Belediyesi örneğinde olduğu gibi bir tablo oluşturulamamış ve değerlendirme yapılamamıştır. Ancak Tablo 2'de verilen proje ve bütçe detaylarını değerlendirdiğimizde, kadınlara yönelik çalışmalara kısıtlı bir bütçe ayrıldığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin hem Yerel Eşitlik Eylem Planını oluşturması hem de TCDB çalışmalarını gerçekleştirmesinin önemli olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte belediyelerin, öz gelir yaratma kapasitelerinin geliştirilmesi de TCDB çalışmalarını güçlendirecek bir uygulama olduğu düşünülmektedir. Ancak burada vurgulanması gereken nokta belediye gelirlerinin yerel topluluğun ihtiyaçları doğrultusunda doğru yerlere harcanabilmesidir. Bu noktada katılımcılık anlayışının desteklenmesi ve geliştirilmesi önemlidir (Çetinkaya ve Demirbaş 2010).

3.2.4. Kadınlara Duyarlı Kentsel Hizmet Yaklaşımı

Tez çalışmasının ikinci bölümünde detaylandırıldığı üzere kentlerin kadınlar için yaşanabilir ve eşit kullanılabilir hale gelmesi sosyal belediyecilik anlayışının temel ilkelerinden biridir. Kent kullanımını kadınlar açısından incelediğimizde iki temel noktanın öne çıktığı görülmektedir. Bunlardan ilki kadınlar için güvenli bir kentin oluşturulmasıdır. İkinci önemli nokta ise kadınların stratejik ve pratik ihtiyaçları çerçevesinde sosyalleşme alanlarının oluşturulması ve bu alanlara erişimin mümkün hale getirilmesidir.

Öncelikle kentin kadınlar için güvenli hale gelmesine dair örnek çalışmalara baktığımızda sokakların aydınlatılması, acil durum butonlarının oluşturulması, kentte kameraların artırılması gibi uygulamalar karşımıza çıkmaktadır[15]. Ancak bu uygulamaların kadınların

[15] Ataşehir Belediyesi "Güvenli Park Projesi": Proje kapsamında Ataşehir'de bulunan beş parkta kamera ve acil durum butonları bulunmaktadır. Bu sistemle parklar 24 saat izlenmektedir (Ataşehir Belediyesi 2020).
İzmir Büyükşehir Belediyesi "Dr. Behçet Uz Rekreasyon Alanı "acil durum butonu" ile daha güvenli" (İzmir Büyükşehir Belediyesi Haberler 2021).

kent yaşamında güvenliğini sağlayacak noktalarda gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için de risk haritaları oluşturarak kentte güvenli olmayan noktaların belirlenmesinde kadın vatandaşların da birer paydaş olarak kabul edilmeleri önemlidir. Bu çerçevede incelediğimizde Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin 2019 yılından günümüze kadar risk haritalarının oluşturulmasına dair bir veriye ulaşılamamıştır. Ancak Belediye'nin "Büyükşehir, Gaziantep'in Sosyal Risk Haritasını Çıkartıyor" başlıklı haberinde, "Sosyal risk haritasının çıkarılması" amacıyla, içerisinde kadın ve şiddet temasının da bulunduğu bir anket çalışmasını gerçekleştirerek yaklaşık olarak 405 bin kişiye ulaşıldığı belirtilmiştir (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 2016). Fakat haberin devamında çıkan sonuçların rapor haline getirildiği belirtilmiş olsa da ilgili rapora ulaşılamamıştır. Bu nedenle Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin kent yaşamında risk haritasının çıkarılmasına yönelik bu çalışmasının detaylarına ulaşılamamıştır. Ancak bu tür bir çalışmanın varlığı ve kadınları ve kadına yönelik şiddeti bir risk faktörü olarak ele alması önemli bir veridir.

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin bu kapsamdaki çalışmalarını incelediğimizde kadınların kent yaşamını güvenli, etkin ve eşit kullanabilmesi için geliştirilen Mor Haritam projesinin önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Mor Haritam projesi, İsveç Uluslararası Kalkınma İş Birliği Ajansı (SIDA) aracılığıyla fonlanan ve Birleşmiş Milletler Kadın Birimi Türkiye tarafından yürütülen "Türkiye'de Siyasi Liderlikte ve Siyasi Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi" kapsamında tasarlanmış, kadınların Ankara'da bulunan Kadın Merkezileri, Gündüz Bakım Evleri ve Toplanma Alanlarına ulaşmasını sağlayan, aynı zamanda kadın muhtarlara ve kadın meclis üyelerine ulaşımı kolaylaştıran bir projedir. Mor Harita Projesi belediyelerin veriye dayalı toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları geliştirmelerini ve kentte yaşayanların paylaşacağı verilerle katılımcılığın geliştirilmesini amaçlamaktadır. Bu haritalamanın belediye sınırlarındaki kadın merkezleri, sosyal yardımlar, gündüz bakım evleri gibi toplumsal cinsiyete duyarlı kurumsal hizmetleri gösteren bir yapısı vardır. Bu açıdan kentlerde yaşayan kadınlara bir başvuru rehberi olması beklenmektedir (https://www.tesev.org.tr/tr/research/mor-haritam-2/). Mor Haritam Projesinin çıkış noktasını Kadın Sığınmaevleri ve Danışma Merkezleri Şefi Şenay Yılmaz (İnsanca Yaşam ve Demokratik Toplum Derneği 2022) aşağıdaki ifadeler ile açıklamaktadır;

> "…Biz Ankara'da kadınlar için anket yaptığımızda, kadınlar en çok kendilerini güvende hissetmediklerini söylüyorlardı. Kentin kadınlar için daha güvenli olmasını söylüyorlardı. Bizler hepimiz "kadın dostu kent" adaylığı sürecindeyiz. Ve kentin aslında kentsel hizmetler kısmında, o kenti güvenli hale getirme sürecini çok yoğun olarak yaşıyoruz hayatımızda. Bu haritada da böyle bir soruna çözüm oluşturmak için var oldu. Ve Ağustos 2020 tarihinde de çalışmalara başlandı. Biz yerel eşitlik eylem planının ana maddelerinden biri olan kentin kadınlar için daha güvenli hale getirilmesi hedefini dayanak göstererek bu haritayı hayata geçirdik…"

Mor Haritam projesinin ilk çalışmasının güvenli durak ve duraksız indirme uygulamaları olduğunu belirten Yılmaz, ilk uygulamanın da aşamalarını aktarmaktadır;

> "…Mor haritam için önce durak ve duraksız indirme uygulaması ile başladık. Akşam yediden sonra Ankara'da herhangi bir durakta inme şartı olmadan kadınların istediği durakta inebilmeleri. İkincisi de bu durakların kadınlar içi daha güvenli hale gelecek şekilde aydınlatılması meselesiydi. Bunu yapabilmek için de ego genel müdürlüğü ile çalıştık ve 2500 otobüs şoförüne eğitim verdik. Arkasından da güvenli durak ve duraksız indirme uygulamalarını aktif olarak uygulamaya başladık…"

Kentsel hizmetlerde belediyelerin sorumluluk alanlarından olan toplu taşımanın kadınlar açısından hem kentteki hareketlilikleri hem de kentte güvenli dolaşımları için önemli olduğu ilgili alan yazımında sıklıkla belirtilmektedir[16].Toplu taşımaya dair hizmetlerde son dönemde dünya genelinde uygulanmaya başlayan ve Türkiye'de de kabul görmeye başlayan yaygın bir uygulama "duraksız indirme stratejisi"dir. İzmir, Mersin, İstanbul/Beylikdüzü gibi çeşitli belediyelerin bu uygulamaları peşi sıra hayata geçirdiği görülmektedir. Ankara Büyükşehir Belediyesi de bu kabul görmüş uygulamayı benimsemesi belediye hizmetlerinde kadınlara duyarlı kentsel hizmet anlayışına doğru

[16] Örnek çalışmalar: Asuman Özgür Keysan, Pınar Kaygan, Harun Kaygan, "Ankara'da Ev İşçisi Kadınların Toplu Taşıma Deneyimleri: Zorluklar ve Stratejiler" Fe Dergi 14, no. 1 (2022), 107- 120. URL: http://cins.ankara.edu.tr/27_9.pdf
Önder, H. G. (2020). Kadın Duyarlı Ulaşım Önceliklerinin Belirlenmesi ve Politika Üretimi: Ankara Örneği. OPUS International Journal of Society Researches , 15 (23) , 1993-2010 . DOI: 10.26466/opus.632122
Güney, M.E., ÜSTÜNDAĞ, B. (2020). Kadın Dostu Kent Yaklaşımı Kapsamında Kentsel Açık Yeşil Alanların Değerlendirilmesi: Bornova Örneği, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (36), 38-65.

atılmış bir adım olarak değerlendirilebilir. Bu uygulama toplu taşımayı erkeklerden daha çok kullanma ihtiyacı olan kadınların hem daha konforlu kentsel dolaşımını desteklemekte hem de şiddet/suç kaygılarını ve risklerini azaltmaktadır. Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin bu tür bir uygulamayı henüz benimsemediği görülmektedir.

Mor Haritam uygulamasında bir diğer önemli özellik ise harita üzerinden riskli bölgeyi Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne bildirilebilmesidir. Riskli bölge bildirilmesi sürecinde karşımıza "Yetersiz ışıklandırma – Karanlık sokak/cadde/mahalle/parklar", "Sözlü ve fiziksel taciz, Güvensiz ve ıssız alanlar", "Takip edilme ve/veya fiziksel şiddet", "Dar sokak ve caddeler", "Çocukların güvenliği için uygun olmayan kamusal alanlar", "Yetersiz güvenlik önlemleri" ve "Diğer" seçenekleri bulunmaktadır. Dolayısıyla Mor Haritam uygulaması ile riskli bölge belediyeye ivedilikle bildirilebilmektedir.

Ek olarak uygulamada kadınların mahalle bazında yaş, eğitim, gelir seviyesi, kreşlerin adres ve telefonları, şiddet başvurusunun yoğun olduğu mahalleler, tüm Kadın Danışma Merkezleri, BELMEK'ler, Kadın lokalleri, ŞÖNİM ve Aile İçi Şiddet Bürolarının mahalle bilgileri, mahalle bazında ilçe belediyelerinin kadın lokalleri, meslek kurslarının adresleri, kadın muhtarlar ve meclis üyelerinin mahalle ve iletişim bilgileri, güvensiz hissedilen alanlar, afet salgın toplanma alanları bilgileri de Mor Haritam üzerinden paylaşılmaktadır.

Ankara Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Mustafa Kemal Çokakoğlu Mor Haritam projesi ile ilgili;

> "Kadın temelli verilerin alındığı MOR Haritam ile kentte kadınlara verilecek hizmetlerin bölgesel analizlerini yapıyoruz. Bu harita sayesinde kadınlar riskli buldukları bölgeyi bize bildiriyorlar. Kendi mahallelerindeki tüm şiddet merkezlerini, hizmet birimlerini görüp buralardan hizmet talep edebiliyorlar. Yine harita sayesinde belediyemizin kadınlar için etkin hizmet modellerinin oluşturulmasını sağlayacak eylemler hayata geçiriliyor. Kentteki tüm kadınların ihtiyaçlarını belirleyen ve bu ihtiyaçlar ışığında çalışan birimlerimize güç katan bu haritanın Türkiye'de ilk olması da bizi ayrıca gururlandırmaktadır. Umarım tüm illere yaygınlaştırılır."

ifadelerini kullanmıştır (Ankara Büyükşehir Belediyesi 2021). Çokakoğlu'un da vurguladığı üzere Mor Haritam üzerinden hem ihtiyaç analizlerinin verimli bir şekilde yapılması sağlanmakta hem de risklere karşı çözümler daha hızlı bir şekilde geliştirilebilmektedir. Dolayısıyla geliştirilmiş olan bu harita kadına duyarlı bir sosyal belediyecilik anlayışı olarak değerlendirilebilecek örnek bir projedir. Çünkü projede hem kent güvenliğinin sağlanarak kentin her grup tarafından eşit kullanımı desteklenmekte hem de katılımcılık ve şeffaflık ilkesi ile kadınlar riskli gördükleri noktaları uygulama üzerinden iletirken haritada da bu bilgilere şeffaf bir şekilde ulaşılabilmektedir. Nitekim TESEV 2020'de Ankara Büyükşehir Belediyesi için hazırlanan Mor Haritam'ı (https://morharitam.ankara.bel.tr/) başarılı bir uygulama olarak tanımlamaktadır. Bu çalışmanın başarısının ardından UN Women ile geliştirilen iş birliği kapsamında 2023'e kadar 6 yeni belediye için toplumsal cinsiyet eşitliği temalı interaktif dijital politika araçları geliştirilmesi gündemdedir. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi de bu tür bir risk harita çalışması başlatmıştır (https://www.tesev.org.tr/tr/research/mor-haritam-2/).

Mor Haritam Projesinde de görüldüğü üzere ihtiyaçların ve kentte riskli noktaların belirlenmesinde kadın katılımcılığı oldukça önemlidir. Çünkü bu çalışmalar karar alma mekanizmalarında yer alan bireyler açısından da çözüm üretme süreçlerini destekleyecek bir uygulamadır. Örneğin, Ankara Büyükşehir Belediyesi 2019 yılında 8000 kadına anket çalışması yapmış ve kentsel yaşamdaki eksiklikler ve yapılması gereken iyileştirilmeler tespit edilmiştir. Yapılan anket sonuçlarına göre belirlenen sorunlar kapsamında Keçiören'de Kadın Danışma Birimi açılmış, Kadın Danışma Merkezi tanıtım çalışmaları yaygınlaştırılmış, metro ve parklarda 8 adet bebek bakım odası açılmış ve kadın kooperatiflerinin ürünleri Başkent Markette satışa sunulmaya başlanmıştır. Kadın lokallerinin mesai saatleri taleplere göre revize edilmiş ve Başkent mobil uygulamasına şiddet başvurularının yapılabilmesi için Mor Buton eklenmiştir. Yapılacak çalışmalara dair reklam çalışmaları yapılmış ve bu çalışmalar arasında her üç ayda bir Kadın ve Çocuk Bültenlerinin çıkarılmasıdır. Bununla birlikte afiş ve broşür çalışmaları ile sürece destek verilmiştir (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019 - 2020).

Şu anda da aktif olarak anket çalışmaları yaptıklarını söyleyen K2;

> "…Anket çalışmalarımız var şu anda. Kadınların Ankara'dan ne beklediklerini öğrenebilmek için şu an bir online anket çalışmamız var[17]. Bununla birlikte haftada iki gün sahaya çıkıp anket çalışmamız olacak. Anket sonuçlarına göre de yeni projeler yürütmeyi planlıyoruz…"

ifadelerini kullanarak kadınların ihtiyaçlarının belirlenmesi noktasında kadın katılımcılığını desteklediklerini belirtmektedir. Dolayısıyla Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen bu sistem, sosyal belediyecilik anlayışının katılımcılık ilkesi ile örtüşen bir politika üretme örneğidir.

Kent yaşamının kadınların ihtiyaçlarına yönelik tasarlanmasında bir diğer önemli nokta kadınlar için sosyalleşme alanlarının kentsel düzenleme içinde planlanmasıdır. Burada sosyalleşme temelindeki çalışmaları incelerken hem sosyalleşme alanlarına ulaşırken karşılaşılabilecek sorunların hem de bu alanların yapımında kadın ihtiyaçlarına uygunluğunun incelenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla alt-üst yapı çalışmaları, bakım hizmetlerinin sağlanabileceği noktaların oluşturulması, ulaşım planlamalarında kadınların pratik ihtiyaçlarının göz önünce bulundurularak planlanması kadınların kent yaşamında sosyalleşme alanlarına ulaşımını sağlama noktasında önemli bir yere sahiptir. Bu çerçevede ilk olarak Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin kaldırım çalışmalarının faaliyetleri arasında önemli bir yeri olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin 2019 yılında İbrahimli 2 Batıkent Kavşağı, Adliye Yolu Yeni Stadyum Kavşağı, Zeytinli Mahallesi 53 Nolu Cadde, İbrahimli 51 Nolu Cadde, Yüzüncü Yıl Parkı, Tüfekçi Yusuf Bulvarı, Mahraman Yolu ve Yeni Stadyum konumların kaldırım çalışmaları yapılmıştır (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 2020). 2020 yılında ise Belediye'nin Ulaşım Planlama Birimi tarafından hazırlanan projeler çerçevesinde eskiyen kaldırımları yenilemek için çalışmalar yürütülmüştür. Bu çerçevede Konak Mahallesi, İnönü Caddesi, Güneykent, Bülbülzade Mahallesi, Yeditepe Mahallesi, Küsget Sanayi, Beykent, Yeşilkent Mezarlığı, D-400 Kavşağı, Fevzi Çakmak Bulvarı ve Şehirgösteren konumlarında kaldırım çalışmaları gerçekleştirilmiştir (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 2021). Şüphesiz yapılan bu çalışmalar kadın vatandaşların da kent yaşamını kolaylaştırmaktadır. Ancak

[17] İlgili anketin linki: https://forms.ankara.bel.tr/kadin-ihtiyaclari-anketi

burada dikkat çekilmesi gereken nokta bu çalışmaların yürütüldüğü alanlarda kadınların da dahil olduğu bir ihtiyaç analizi çalışmasına ulaşılamamış olmasıdır. Bu nedenle yapılan bu kaldırım çalışmaları, özellikle o bölgede yaşayan kadınların da ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığına yönelik bir değerlendirme yapılamamaktadır. Kaldırımların tasarımında bebek puseti, engelli platformu, sık aydınlatma gibi konuların dikkate alınıp alınmadığı da belirtmemektedir.

Ankara Büyükşehir Belediyesi çalışmalarını incelediğimizde ise örneğin Belediye 2019 yılında 15 yürüyen merdivenin bakım ve onarım çalışmalarını yürütmüştür. Sincan, Batıkent, Keçiören, Kızılay metro istasyonlarında ve Mogan, Mavi Göl Gençlik parkı, Göksu'da da bebek bakım odaları açılmıştır (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019 - 2020). Burada belirtilmesi gereken önemli nokta Ankara Büyükşehir Belediyesinin bu yöndeki çalışmaları kadın ihtiyaçlarını doğrudan karşılamaktadır. Örneğin bebek bakım odaları, kent yaşamında özellikle kadınların pratik ihtiyaçları arasında yer almaktadır. Özellikle bakım emeğinin toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle kadınlar üzerinden sağlandığı gerçeğini düşünerek bebek bakım odaları bu noktada kadınların sosyalleşme alanlarını kaygısız bir şekilde kullanmalarını sağlayabilecek önemli bir araçtır. Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin çalışmaları ise sadece kadın ihtiyaçları üzerinden belirlenmiş ve hayata geçirilmiş çalışmalar değildir. Örneğin genel çerçevede bakıldığında kaldırım çalışmalarının yapılması kentte yaşayan herkesi etkileyen bir çalışma alanıdır. Ancak kadın ihtiyaçları özelinde incelediğimizde bakım emeğinin daha çok kadın üzerinden gerçekleşiyor olması, araba kullanımında erkek oranının daha fazla olması sebebiyle kaldırımlara yönelik yapılan çalışmalar kadınların yaşamlarını daha çok etkilediğini söyleyebiliriz. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere yapılan alt-üst yapı çalışmalarının kadınların ihtiyaçlarını ne kadar karşılayabildiğini değerlendirebilmek için bu çalışmaların yapıldığı noktaları aktif olarak kullanan kadınların ihtiyaç analizlerinin de yapılarak sürecin ilerletilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu noktada sosyal belediyecilik anlayışının katılımcılık ilkesinin önemini tekrardan vurgulamak gerekmektedir.

Kadın dostu sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde kadınların kent yaşamında sosyalleşme imkanlarının sağlanması ve var olanların da geliştirilmesi önemlidir. Özellikle kadınlar için sosyalleşme alanlarının oluşturulmasını incelerken oyun parkı ve

yeşil alanlarının oldukça önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Bunun temel sebebi ise toplumsal cinsiyet eşitsizliği sebebiyle bakım yükünün kadınların üzerinde olması ve buradan doğan ihtiyaçlardır. Araştırma kapsamındaki belediyelerin bu çerçevedeki çalışmalarını incelediğimizde örneğin Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin kent yaşamında kadınları etkileyecek çalışmaları kapsamında incelebilecek projelerden öne çıkanı park ve yeşil alan çalışmalarıdır. 2020 yılında kişi başına düşen aktif yeşil alan büyüklüğü için Belediye'nin hedefi 8.5m² iken ulaşılan rakam 8.9m² olarak kaydedilmiştir. Yeşil alan kapsamında 7 ilçede oyun parklarının yapıldığı belirtilmiştir Bu kapsamda 2020 yılında projesi çizilen ve tamamlanan projeler bulunmaktadır. Mücahitler Mahallesi Parklar Projesi, Yavuzeli Karapınar Göleti Rekreasyon Alanı Projesi, Gerceğin Ormanı (Alleben Tabiat Parkı) Projesi, Taşlıca Malazgirt Mahallesi Çevre Düzenleme Projesi, Güzelyurt Park Projesi, TRT Orman Park Projesi, Engelliler Parkı Projesi, Suruç Kent Meydanı Projesi, İl Özel İdaresi Yanı Projesi, İncilikaya Parkı Projesi çizimleri tamamlanmıştır. Celal Doğan Parkı yapımı ve Botanik Parkı Değişiklik Yapımı da tamamlanmıştır. (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 2021).

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin bu yöndeki çalışmalarını incelediğimizde ise 2019 yılı ve sonrası için iki önemli park çalışması olduğu gözlemlenmiştir. Bunlardan ilki 30 Ağustos Zafer Parkı'dır. Park içerisinde çocuk oyun alanı (engelli/engelsiz), fitness alanı, koşu pisti, kafeterya, bisiklet yolu, tuvalet, su deposu ve güvenlik bulunmaktadır (Ankara Büyükşehir Belediyesi 2022). Dolayısıyla özellikle kadın ve çocukların ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde oluşturulduğu söylenebilir. Bir diğer önemli park çalışması ise Atatürk Orman Çiftliği arazisi içerisinde bulunan ve kullanılmayan 62 bin metrekarelik alana inşa edilen Gazi Park'tır. Park içerisinde çocuk oyun alanları, bisiklet yolu, açık hava sinema gösterimi, evcil hayvan serbest gezinti alanı, spor alanları, otopark ve tuvalet bulunmaktadır (Ankara Masası 2021).

Dolayısıyla her iki belediyenin sosyalleşme alanlarının oluşturulması sürecinde kadınların da ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran çalışmaları mevcuttur. Ancak bu noktada Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin park çalışmalarının daha kapsamlı bir şekilde oluşturulduğu gözlemlenmiştir. Örneğin parkların oluşumunda oyun alanlarının olması

kadar o alanının hem çocuk hem de kadın açısından güvenliğinin de sağlanması oldukça önemlidir. Dolayısıyla buralarda güvenlik sağlayıcı bir unsurun bulunması gerekmektedir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi çalışmalarında proje park ve yeşil alan projelerinin detaylarına ulaşılamadığı için herhangi bir karşılaştırma yapılamamaktadır. Ancak Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin bu yöndeki çalışmasının kadınların ihtiyaçlarını merkeze alarak politika ürettiklerinin diğer bir örneği olduğu düşünülmektedir.

Her iki belediyenin kent yaşamının kadınlar için hem güvenli hem de verimli kullanılabilmesi amacıyla yapılan çalışmalarını incelediğimizde Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin kadına duyarlı bir bakış açısı geliştirerek proje geliştirdiği gözlemlenmiştir. Örneğin Belediye'nin kent hizmetleri kapsamında çalışmalarını incelediğimizde Mor Haritam projesi hem stratejik hem de pratik ihtiyaçların belirlenmesi, analiz edilmesi ve çözüm üretilmesi kapsamında oldukça verimli bir uygulamadır. Bununla birlikte özellikle Mor Harita uygulamasına ulaşamayan veya kullanım sürecinde zorluk yaşayan kadınlar için gezici araç uygulamasının önemini tekrar vurgulamak gerekmektedir. Ek olarak altyapı ve üstyapı çalışmaları doğrultusunda iyileştirilmelerin yapılması ve geliştirilmesi, yine kadınların kent yaşamını eşit kullanabilmeleri açısında önemli çalışmalar olduğu düşünülmektedir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin bu yöndeki çalışmalarını incelediğimizde ise ihtiyaç analiz çalışmalarının zayıf kaldığı ve bu nedenle yapılan çalışmaların kadınlara ne kadar ulaşabildiğinin bilinmediğini ifade etmek gerekmektedir. Dolayısıyla kent yaşamının hem güvenlik hem de sosyalleşme alanlarında kadına duyarlı inşa edilmesi için kadına duyarlı bir sosyal belediyecilik anlayışının benimsenmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu bakış açısı ile birlikte özel olarak kent yaşamında kadınların ihtiyaçları analiz edilebilir ve gerekli çalışmalar kadınlara daha ulaşılabilir şekilde yapılabilmektedir.

3.2.5. Kadın Sağlığına Yönelik Faaliyetlerin Analizi

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın sağlığına, doğrudan veya dolaylı olarak etkileri görülmektedir. Bu etkilerin yoğunluğu, kadınların içinde bulundukları toplumun

sosyokültürel, ekonomik ve politik şartlarına göre de şekillenebilmektedir. Örneğin Temmuz Gönç Şavran (2014) yapmış olduğu çalışmada düşük statü grupları içinde kadınların sağlıklarının hem kırsal hem de kentsel alanlarda erkeklerden daha kötü olduğunu, kırsal alanda yaşayan kadınların sağlığının da kentsel alanda yaşayan kadınlara oranla daha kötü olduğunu bulgusuna ulaşmıştır. Bu noktada belediyeler her ne kadar sağlık hizmetlerinde birincil sorumlu kurumlar olmasa da kadın sağlığına yönelik bilgilendirme, yönlendirme, takip etme ve raporlama çalışmalarının yürütülmesinden sorumludur (Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı 2021). Bu çerçevede kadına duyarlı bir sosyal belediyecilik anlayışında belediyelerin kadın sağlığına yönelik bilgilendirme çalışmalarını organize etmesi, ilgili alanlara yönlendirmeler yapması, süreci takip etmesi ve son olarak bir veri olarak kaydetmesi beklenmektedir. Dünya örneklerine bakıldığında da toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın sağlığına etkilerine karşı politika geliştirilmesine dair belediyeler öncelikli sorumlu kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada belediyelerin faaliyetleri, bulundukları coğrafyanın tarihi, kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik yapılanmalarından etkilenerek şekillenmektedir[18].

Bu süreci değerlendirirken hem toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin kadın sağlığına etkisi temelinde hem de kadınların daha sık karşılaştığı kanser çeşitleri üzerinden değerlendirmek anlamlıdır. Dolayısıyla belediyelerin kadın sağlığı ve kanser hastalıkları temelinde yaygın olan çalışmalarına baktığımızda, meme kanseri ve rahim ağzı kanserine yönelik bilgilendirme, yönlendirme, takip etme ve raporlama çalışmaları öne çıkan çalışmalar arasında yer almaktadır[19]. Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliğin kadın sağlığına etkisi çerçevesinde ise özellikle toplumsal cinsiyete dayalı şiddet çıktıları üzerinden değerlendirme yapılabilir. Belirtilen bu çıktıları ölümcül ve ölümcül olmayan olarak inceleyebiliriz. Ölümcül çıktılar kadın cinayeti veya intihar ile örneklendirilirken

[18] Farklı coğrafyalardaki kadın sağlığı ve belediyeler üzerine örnek çalışmalar için bknz:
EDET, A. (2017). Female Genital Mutilation and Its Challenging Health Effects on Women; a Study of Calabar Municipality. *Int. J. Soc. Sci. Humanit. Rev*, *7*(1), 124-134.
Glavin, K. (2012). Preventing and treating postpartum depression in women – a municipality model. Journal of Research in Nursing, 17(2), 142–156. https://doi.org/10.1177/1744987111433447

[19] Rahim ağzı kanseri önlenebilir bir kanser türüdür. Kanseri önleyici aşıya ulaşımın devlet politikalarında öncelikli olarak değerlendirilmemesi ve kadınların da bu aşıya belirli bir ücret karşılığında ulaşmak zorunda kalması da toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın sağlığı üzerindeki etkisi olarak değerlendirilebilir. Ancak tezin belediyeleri kapsaması ve bu bölümde de belediyelerin sorumlu olduğu alanlarda kadın sağlığına yönelik çalışmaların incelenmesi nedeniyle bu konu detaylandırılmamıştır.

ölümcül olmayan çıktıları ise fiziksel sağlık, kronik durumlar, ruh sağlığı, sağlığı olumsuz etkileyecek davranışlar ve üreme sağlığının etkilenmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Heise, Ellsberg ve Gottmoeller 2002). Dolayısıyla toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin kadın sağlığına etkilerinin bu bakış açısıyla değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda ilk olarak Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin kadın sağlığına yönelik çalışmalarına baktığımızda 2015 yılında Gaziantep İl Sağlık Müdürlüğü iş birliğinde[20] kurulmuş olan Kanser Erken Teşhis ve Eğitim Merkezi (KETEM) öne çıkmaktadır. Merkez ile birlikte toplumda kansere karşı farkındalığın kazandırılması, gerekli taramaların yapılması ve kanserde ölüm oranının azaltılması hedeflenmektedir (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 2015). Ancak Merkez'in kurulmasının ardından Merkez'e ulaşmakta zorluk yaşayan kadınların olduğu gözlemlenmiş ve bunun önüne geçilmesi amacıyla da Mobil Mamografi Tarama Aracı ile hizmet vermeye başlamıştır. 2021 yılına kadar 97 bin 727 kişiye kanser taraması yapılmış ve 68 bin 376 kişiye de kanser türleri ile ilgili bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır. Devamında da KETEM aracılığı ile kanser olduğunu öğrenen ve tedavisi devam eden kadınlardan Emine Kandemir, Belediye'nin bu hizmeti şu şekilde değerlendiriyor (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Basın 2021);

> "İnsanların korkmadan çekinmeden gitmelerini isterim. Ne kadar erken teşhis konulursa o kadar iyi. Emeği geçen herkese teşekkür ediyorum. 15 yıldır takip yaptırıyordum ama kesin teşhisi KETEM koydu ve tedavim başladı devam ediyor. Erken teşhis yaşam kalitesi açısından önemli. Büyükşehir Belediyesi'ne bu konudaki hassasiyeti için teşekkür ederim."

Erken teşhis sayesinde hastalığı kısa sürede yenen Hatice Korkmaz ise (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Basın 2021);

[20] Belirtilen iş birliğinin detaylarını öğrenmek için Gaziantep ilinde bulunan Binevler Ketem ve Güvenevler Ketem aranmıştır. Binevler Ketem şubesi için Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin yer desteği olduğu belirtilmiştir. Başka bir deyişle, Binevler Ketem şubesi binası belediye tarafından tahsis edilmiş, personeller ise Gaziantep İl Halk Sağlığı Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışmaktadır. Belediye'nin Güvenevler Ketem ile herhangi bir iş birliği bulunmamaktadır.

> "Sonuçlar için çağırdıklarında kitle çıktığını öğrendim. Kitlem gün geçtikçe büyüdüğünden erken davranarak hemen ameliyat oldum ve kitle alındı. Erken tanı konulmasaydı hastalığımın ilerleyen evrelerinde daha zor bir şekilde iyileşecektim hem de ışın tedavisi başta olmak üzere birçok ağır tedavi alacaktım. KETEM'e sağlıklı hissettiğinizde bile gidip kontrol ettirmeniz gerekiyor. Çünkü sinsi bir hastalık. Kanserden hep korkarım çünkü 44 yaşında annemi kaybettim kanser yüzünden. KETEM erken tanı anlamında gerçekten çok önemli. Böyle merkezlerin kurulduğu için teşekkür ederim daha çok önem verilmesi gerekiyor."

ifadeleri ile deneyimini paylaşmıştır. Dolayısıyla Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin iş birliği ile özellikle KETEM ve Mobil Mamografi Tarama Aracı ile bilgilendirme, yönlendirme, takip etme başarılı bir şekilde yapıldığı gözlemlenmiştir.

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin kadın sağlığına yönelik çalışmalarını incelediğimizde ise Belediye'nin özellikle meme kanseri ve rahim ağzı kanseri üzerine farkındalık çalışmalarının olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin, Ankara Büyükşehir Belediyesi Kadın ve Çocuk Bültenlerinde sağlık alanına da yer vermiş ve özellikle belirtilen iki kanser çeşidi ile ilgili detaylı bilgilendirme yapılmış ve erken teşhis sürecinin önemi vurgulanmıştır. Ek olarak tarama programlarına erişime yönelik de adres ve telefon bilgileri paylaşılmıştır (Kadın ve Çocuk Bülteni 2021). Sağlık tarama testlerinin yapılması ise Belediye'nin hedefleri arasında yer almaktadır. Bu kapsamda hem Belediye hizmet binasında çalışan kadınlara hem de Kadın Danışma Merkezi gezici aracı ile kadınlara ücretsiz meme kanseri taramasının yapılması hedeflenmektedir (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2021 - 2024).

Kadın sağlığı konusunda farkındalık çalışmaları ile öne çıkan Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin bir diğer önemli çalışması kırsal alandaki kadınlara kadın sağlığı üzerine eğitimler verilmesidir. Bu çerçevede kırsal alanda yaşayan kadınlar için hijyen kitleri dağıtılmış ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu desteği ile "Mülteci Kadınların ve Gençlerin Desteklenmesi" projesi başlatılmış ve üreme sağlığına dair eğitim çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte kadınların sağlık hizmetlerine erişimlerinde önyargılar ve ayrımcılıktan kaynaklanan engelleri ortadan kaldırmak amacıyla Belediye personellerine toplumsal cinsiyet eğitimi verilmiştir. Sağlık İşleri Daire Başkanlığı

tarafından kadına yönelik şiddet ve sağlık üzerine bilgilendirme çalışmaları gerçekleştirilmiştir (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019 - 2020). Özellikle eğitim merkezlerine ulaşamayan kadınlar için gezici araç uygulamasının önemli olduğu düşünülmektedir. Gezici araç uygulaması sayesinde 2021 yılında 13 ilçe ziyaret edilmiş ve 428 kadına sağlık eğitimi verilmiştir (Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü 2022). Bu çalışma, kadın sağlığına yönelik faaliyetler kapsamında sürekliliği olması planlanan bir uygulamadır. Dolayısıyla kadınlara yönelik üreme sağlığı eğitimlerin yaygınlaştırılması ve hijyen kitlerinin verilmesi Belediye'nin planladığı çalışmalar arasında yer almaktadır (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2021 - 2024).

Her iki belediyenin kadın sağlığına yönelik çalışmalarını değerlendirdiğimizde öncelikle her iki belediyenin de kırsal alandaki kadınlara ulaşım sağlama konusunda önemli adımlar attığı görülmektedir. Ancak özellikle kanser hastalığı sürecinde erken teşhisin önemli olması sebebiyle farkındalık çalışmaları ile birlikte kanser tarama merkezlerinin oluşturulması elzemdir. Bu anlamda Gaziantep Büyükşehir Belediyesi KETEM uygulaması ve kırsal alandaki kadınlara ulaşılması amacıyla hayata geçirilen Mobil Mamografi Tarama Aracı kadın dostu sosyal belediyecilik anlayışı kapsamında örnek uygulamalar arasında olduğu düşünülmektedir. Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin bu yöndeki çalışmaları ise özellikle farkındalık ve bilgilendirme amacı taşıyan uygulamalardır ve bu uygulamalar da kadın dostu sosyal belediyecilik anlayışı kapsamında örnek çalışmalar olarak değerlendirilebilir. Ancak ideal olanın hem KETEM gibi merkezlerin oluşturulması ve kırsal alandaki kadınlara da ulaşımın sağlanması hem de kadın sağlığı üzerine farkındalık ve eğitim çalışmalarının birlikte yürütülmesi olduğu düşünülmektedir.

3.2.6. Kadın İstihdamının Desteklenmesi

Kadınların ekonomik hayata katılımının artırılması ve desteklenmesi kadına duyarlı bir sosyal belediyecilik anlayışının önemli çalışmaları arasında yer almaktadır. Bu kapsamda belediyeler, sosyal belediyecilik anlayışının gereklilikleri kapsamında kadın istihdamının artırılmasına, desteklenmesine ve güçlendirilmesine dair hizmet götürmekle sorumlu

kurumlardır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye'de belediyeler arasında yaygın uygulamalar olarak görülen faaliyetler bulunmaktadır. Belirtilen faaliyetlerin başında meslek edindirme kursları gelmektedir. Ancak literatürdeki araştırmalara bakıldığında, organize edilen bu kursların eğitim içerikleri bakımından da daha çok toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde "kadın" ve "erkek" meslek gruplarına göre şekillendiği ve belli beceriler kazandırmasına rağmen kadınlara istihdam yaratmakta yetersiz olduğu yönündedir (Lorasdağı ve Sumbas, 2015; Wedel, 2001; Yakut, 2015). Bu nedenle bu bölümde ilk olarak araştırma kapsamındaki belediyelerin meslek edindirme kurslarına yönelik inceleme yapılacaktır. Devamında ise kadın istihdamının desteklenmesi kapsamında öne çıkan bir diğer uygulamalar olan kadın kooperatiflerinin desteklenmesi ve girişimci kadınlara yönelik çalışmalar incelenecektir.

Öncelikle meslek edindirme kursları analiz edilirken Yakut'un (2015) İstanbul ilçe belediyelerinin meslek edindirme kursları üzerine yapmış olduğu araştırmada sormuş olduğu iki temel soru üzerinden ilerletilecektir. Bu sorular;

1) Kurs ile hedeflenen kadınlara boş vakitlerini değerlendirecek yeni hobiler bulmak mı yoksa istihdam edilebilmelerine yönelik bir katkı sağlamak mı?
2) Kadın-erkek arasındaki cinsiyet temelli toplumsal ayrıştırma bu kurslarla pekiştiriliyor mu yoksa bunun önüne geçilmeye çalışılıyor mu?

Yakut (2015) yapmış olduğu araştırma sonucuna göre meslek edindirme kurslarına katılım sağlayan kadınların istihdama katılım oranlarının oldukça düşük olduğunu gözlemlemiştir. Bununla birlikte her ne kadar kurslar belirlenirken cinsiyet ayrımına gidilmese de oluşacak taleplerin toplumda hakim anlayış olan "kadın işi" ve "erkek işi" tanımlarına uyacak şekilde organize edildiğini gözlemlemiştir. Yakut (2015) yapmış olduğu görüşmelerin birinde yöneltmiş olduğu "iğne oyası kursuna hiç erkek katıldı mı?" sorusuna "iğne oyası kursunda erkek ne yapsın?" cevabını aldığını belirtmiştir. Belirtilen iki soru temelinde incelediğimizde öncelikle her iki belediyenin de meslek edindirme kurs imkanları bulunmaktadır. Örneğin, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi GASMEK bünyesinde kurs çalışmalarını yürütmektedir. Kurs içeriklerine baktığımızda ise ahşap teknolojisi, bahçecilik, bilişim teknolojileri, büro yönetimi ve sekreterlik, çocuk gelişimi

ve eğitimi, elektrik elektronik teknolojisi, giyim üretim teknolojisi, grafik ve fotoğraf, güzellik ve saç bakım hizmetleri, halkla ilişkiler ve organizasyon hizmetleri, hasta ve yaşlı hizmetleri, hayvan yetiştiriciliği, hukuk, kişisel gelişim ve eğitim, kuyumculuk teknolojisi, makine teknolojisi, metal teknolojisi, muhasebe ve finansman, pazarlama branşlarında eğitim çalışmalarının yürütüldüğü paylaşılmaktadır (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 2016). 2020 yılı verilerine göre bu kurslardan 177 bin kadın faydalanmıştır (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Basın 2020). Ancak katılımcı kadınlar arasında istihdama katılan kadın kursiyer sayısına ulaşılamamıştır. Sadece Belediye Basın'ında Heple Aslan GASMEK'te aldığı eğitimin ardından terzi dükkanı açmaya karar vermiştir. Aslan bu süreci (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Basın 2018);

> "Terzi dükkânı açmaya karar verdim. Bir yıl önce işyerimi açtım. Mahalleli kadınlara elbise dikmek, onların elbiselerini tamir etmek hoşuma gidiyor. Para kazanmaya başladım, kendime güvenim arttı, ufkum gelişti, sosyalleştim. Daha iyi bir gelecek için çalışıyorum. Hayattaki beklentilerim değişti, nasip olursa işyerimi büyütmeyi düşünüyorum. Kadınlara, fırsat verdiği için Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin'e ve ekibine teşekkür ediyorum"

ifadelerini kullanarak anlatmıştır. Heple Aslan örneği oldukça önemlidir. Ancak kadın kursiyerlerin eğitimi tamamladıktan sonra istihdama katılıp katılmadıklarına dair bir veri bulunamadığı için kurs sonrası kadınların istihdama katılım oranı gözlemlenememiştir. Bu durum, toplumsal cinsiyete duyarlı istatistik ve veri toplamının belediyeler açısından önemli olduğunu göstermektedir. Ancak ilerleyen paragraflarda buradan eğitim alan kadınlardan girişimcilik örnekleri paylaşılacaktır.

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin benzer çalışmaları ise El Becerileri Kazandırma ve Meslek Edindirme (BELMEK) kursları aracılığıyla yürütülmektedir. Belediye BELMEK aracılığı ile kadınların mesleki becerilerini destekleyen kursları düzenlemektedir. Burada verilen kurslar ise; makine nakışı, el nakışı, sim sırma, iğne oyası, şiş dantel, tel kırma-tel sarma, dantel anglez, giyim, mefruşat, kırkyama, trikotaj, yorganlama, ahşap boyama, kumaş boyama, ipek pentur, hat-tezhip, minyatür, ebru, çini, seramik, mozaik, alüminyum rölyef, ahşap rölyef, taş bebek, takı tasarımı, gümüş işlemeciliği, turistlik el sanatları, resim, kilim ve el örgücülüğü alanlarından oluşmaktadır (Ankara Büyükşehir

Belediyesi - BELMEK). BELMEK kurslarını kadınlara etkilerini incelerken 2021 yılı öncesi ve sonrası olarak iki döneme ayırmak gerekmektedir. 2021 yılı öncesi için kursların çıktıları arasında ekonomik getirinin ikinci planda olduğu, daha çok kadınların sosyalleşme alanlarının genişletilmesini sağladığı gözlemlenmiştir. Örneğin kursiyerlersin yorumlarına baktığımızda (Ankara Büyükşehir Belediyesi Basın 2021);

> "…Yatak örtüsü yapıyorum, kızımın çeyizi için de çalışıyorum. Evde boş oturmak yerine burada vaktimizi değerlendiriyoruz…" (Hikmet Çelik)

> "…Bir şeyler üretmek çok güzel. Evde boş vakit geçirmektense çocuklarımızın çeyizini bile üretebiliyoruz. Bize bir gelir de olabiliyor satış yapma imkanı da bulabiliyoruz..." (Fatma Ertekin)

> "…BELMEK kursları çok güzel, bizler için çok iyi çok faydalı oluyor. Bir şeyler ortaya çıkarmak çok güzel. Karakalem ile başladım şimdi kuru kaleme geçtim. Sulu boya, pastel ve yağlı boyaya kadar geçeceğiz. Evde oturup kendimizi dinlemektense hem dertleri atma fırsatı buluyoruz hem de iş fırsatı da elde ediyoruz…" (Serap Karaduman)

ifadeleri ile kursların daha çok vakitlerini geçirmek veya orada elde ettikleri ürünleri kullanmak için bir araç olduğu görülmektedir. Ancak 2021 yılında Başkent Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi aracılığı ile BELMEK kursiyerlerinin ürünlerinin Emek'te açılan BELMEK Mağazası'nda satışları da başlamıştır. Bu girişim ile birlikte kadın istihdamının desteklenmesi sağlanmıştır.

Meslek edindirme kurslarına yönelik çalışmaları, iki soru temelinde değerlendirdiğimizde hem Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin hem de Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin kadınların hem sosyalleşmelerini destekleyen hem de istihdamlarını destekleyen kurslarının olduğu gözlemlenmiştir. Ancak kurs içeriklerine bakıldığında Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin özellikle "kadın işi" olarak görülen nakış, örgü ve takı tasarımı gibi kurs alanlarının yoğunlaştığı, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin ise daha farklı alanlarda da kurs içeriklerinin olduğu görülmektedir. Ancak her ne kadar farklı alanlarda

kurs içerikleri olsa da kadın kursiyerler bu farklılardan nasıl yararlandığına dair bilgiye ulaşılamamıştır

Kadın istihdamının desteklenmesi noktasında önemli çalışmalardan biri de kadın kooperatiflerinin ve kadın girişimcilerin desteklenmesidir. Bu noktada her iki belediyenin de başarılı uygulama olarak değerlendirilebilecek çalışmalarının olduğu gözlemlenmiştir.

İlk olarak Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin bu yöndeki çalışmalarını incelediğimizde Kadın Girişimci Destek Merkezi (KAGİDEM)'nin çalışmaları öne çıkmaktadır. Merkez, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep Sanayi Odası (GSO) ve İpekyolu Kalkınma Ajansı (İKA) ortaklığında kurulmuş ve kadın girişimcilerin kurdukları işletmelere ilk 2 yılda destek olmayı amaçlamaktadır. Merkez içerisinde kadın girişimcilere tahsis edilmek üzere işlikler, idari ofisler, çok amaçlı salon, kreş imkanları da yer almaktadır (Gaziantep Kadın Girişimci Destek Merkezi Erişim tarihi 2022). KAGİDEM aracılığıyla Belediye hem kadın girişimcileri destekleyici ve güçlendirici eğitim çalışmalarını gerçekleştiriyor hem de Merkez'de bulunan ofis ve atölyelerde girişimci kadınların çalışma hayatına katılmalarını sağlamaktadır. İlk aşamada girişimcilik fikrinin analiz edilmesi ve gerekli yönlendirmelerin yapılmasının önemini vurgulayan Gaziantep Büyükşehir Belediyesi KAGİDEM Koordinatörü Nihal Sabak yapılan mülakatta bu süreci şu şekilde aktarıyor;

> "…Girişimci kadınlarımız bize geliyorlar, bir başvuru formumuz var. Ben mesela şu işi kurmak istiyorum diyorlar. Ben onlara soruyorum. Ne yapacaksınız, ne edeceksiniz? Yapacakları iş fikirleri üzerinden, girişimcilik eğitmeni de olduğum için biraz biliyorum. Batmış bir işletmenin sahibi olduğum için çok fazla tecrübelerim var. O yüzden eğitimlerimde bir işletme nasıl başarısız olur, nelere dikkat edilmesi lazım, yani hem alanda hem de akademik olarak tecrübelerimi paylaştım ben arkadaşlarla. Sonra arkadaşlarımla yapacakları iş fikirleri üzerinden görüşmeler yapıyoruz. Gerçekten yapacakları bu iş fikirlerine uygunlar mı? Çünkü bu kişilik özellikleri, becerileri çok çok önemli. Mesela geliyor diyor ki ben yemek yapacağım, paketleyip satacağım. Ama bakıyorum ki o vasıflara sahip değil. Ama motivasyonunu düşürmek istemiyoruz. Diyoruz ki bunun çalışmalarını evde biraz sürdürelim sonra işletmenizi kurun. Ya da onlarla neleri daha geliştirebilirizi konuşuyoruz…"

KAGİDEM'in girişimci kadın adaylarına yönelik yönlendirme çalışmalarında kadınların motivasyonunu önceleyen ve bunu temel alarak çalışmalarını yürüten bir çalışma modeli karşımıza çıkmaktadır. Yönlendirmelerin de hem saha deneyimi olan hem de bunu akademik açıdan da desteklemiş bir Koordinatör aracılığı ile yapılıyor olması da önemlidir. Bir diğer önemli nokta ise özellikle iş ve aile yaşamının dengelenmesi süreçlerinde Merkez'in çalışmalarıdır. Görüşme esnasında bu konuya yönelik iki temel çalışma gözlemlenmiştir. Bunlardan ilki Merkez içerisinde bulunan kreş imkanıdır.

> "…Merkez'imizdeki kreş sayesinde girişimci kadınların, eğitim alan ve merkezimizde istihdamı sağlanan annelerin çocuklarının güvenilir bir yerde olmaları sağlanarak iş ve aile açısından sağlıklı sosyal çalışma olanağı sağlanıyor…", "İşletmelerini kuran anneler bazen sıkıntılardan dolayı işletmelerini kapatmak zorunda kalıyorlar. Biz de profesyonel bir eğitmen ile birlikte hem uyku odamız hem de oyun odamız var…"

> Aktiflik vardı, fakat sayı çok az kalınca durduk. Profesyonel hocalarımız var onların eşliğinde mutfakları ayrı, lavaboları ayrı kapıyı kapatıyorsunuz, orası ayrı bir dünya. Düşünebiliyor musunuz yukarıda anne çalışmasını yapıyor, çocuğu orada çok güvenilir bir eğitim alıyor..."

İkinci önemli nokta ise Merkez'e gelen ve evli olan kadınların eşlerinin bu sürece engel olduğu durumlardır. Bu tür bir problemi ikna yolu ile çözmeyi sürdüren Sabak;

> "…O bir aile, ailenin de yıpranmaması adına bu çok önemli. Onları buraya davet ederek, KAGİDEM'i onlara anlatarak… eşleri de geliyor ziyarete. Sizin burayı anlatmanız gerçekten iyi oluyor. O zaman diyor ki "eşimle gurur duyuyorum. Türkiye'de ilk olan bir merkezde işletmesini yürütüyor" diyorlar…"

ifadelerini kullanarak süreci anlatmıştır. Sabak'ın da belirtmiş olduğu "eşlerin ikna edilmesi" konusunu değerlendirirken toplumunsa sosyo-kültürel yapısının göz önünde bulundurulması gerektiği düşünülmektedir. Çünkü paylaşılan örnekte olduğu gibi "eşin izin vermemesi" durumunda Merkez'de girişimcilik projesi ile çalışmaya hak kazanan kadının bu imkanını kaybedebilecektir. Dolayısıyla tercih edilen bu yöntemin kadının

yararına olabileceği düşünülmektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta Sabak'ın "O bir aile, ailenin de yıpranmaması adına bu çok önemli" ifadesidir. Bu söylemin kadına duyarlı bir sosyal belediyecilik anlayışı ile örtüşmediği ve bunun yerine kadını ve kadının yararını merkeze alarak hareket edilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin kadın istihdamını destekleyici çalışmalarından biri kadın kooperatiflerine yönelik yürütmüş olduğu çalışmalardır. Kadın kooperatiflerinin desteklenmesi, Belediye'nin faaliyetleri arasında önemli bir yere sahiptir. Bu amaç doğrultusunda ilk kez, 5 Ağustos 2019 tarihinde Birleşmiş Milletler Kadın Birimi iş birliğiyle "Kadın Kooperatifleri Çalıştayı" düzenlenmiş ve kooperatifçilik hakkında bilgilendirme çalışmaları yaparak kadınların üretime daha fazla dahil edilmesi amaçlanmıştır (Kadın ve Çocuk Bülteni 2020). Organize edilen Çalıştay'a, Ankara'da resmi olarak çalışan 24 kadın kooperatifinin hepsi katılım sağlamıştır. Devamında ise 25 Kasım haftasında Belediye tarafından açılan kermes için 12 kadın kooperatife ücretsiz stand desteği verilmiş ve bu destek ilerleyen dönemlerde de devam etmiştir. Devamında ise kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi projesi hazırlanmıştır (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019 - 2020).

Belediye'nin kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi kapsamında hayata geçirilen bir diğer önemli çalışma ise Başkent Market Projesi olduğu düşünülmektedir. Proje ile birlikte Ankara'da üretim yapan kadın kooperatiflerinin ve birliklerin desteklenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda 2019 yılında Başkent Market Projesi ile birlikte kırsalda üretim yapan 12 kadın kooperatiflerinin ve 2 birliğin ürünleri satışa çıkarılmıştır (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019 - 2020). Başkent Market Projesi ile ürünlerinin satışlarını yapan ve mottosu "doğayla dost kadın emeği" olan Anadolu Bacıları ve Afşar Balam kadın kooperatifleri başkanları, Başkent Market Projesi'nin özellikle pandemi döneminde kendilerine ilaç gibi geldiğini ifade etmiş ve aşağıdaki cümleler ile bu süreçleri değerlendirmişlerdir (Kadın ve Çocuk Bülteni 2020):

> "Çok memnunuz. Mansur başkanımız ve Halk Ekmek Fabrikası ekibine çok teşekkür ediyor, minnet duyuyoruz. Ekip bizlerle sürekli iletişim halinde. Genç arkadaşlarımızın ve yöneticilerinin çok özveri ile çalıştıklarına şahit oluyoruz."

> "Başkent Market modeli pazarlama ağı için çok güzel bir modeldir. Belediye sattığımız ürene sadece 1-2 TL ilave ederek ürünümüzü satmaktadır. Bu müşteri portföyümüzü çok genişletmektedir. Bu durumdan çok memnunuz."

2021 – 2024 Yerel Eşitlik Eylem Planını incelediğimizde kadın kooperatiflerinin ürün satışlarının artırılması belirtilen çalışmalar arasında yer almaktadır. Bu çerçevede 2021 yılı için kadın kooperatiflerine ticaret ve satış tekniği eğitimlerinin verilmesi hedeflenmiş ve Başkent Market üzerinden kadın kooperatif ürünlerinin satılma miktarının öğrenilmesi amaçlanmıştır. 2022 yılı için Başkent Marketlerde satılan kadın kooperatifi ürünlerinin tanıtımlarına yönelik destek çalışmalarının yürütülmesi ve 2023 yılında ise kadın kooperatifleri ürünlerine paketleme ve depolama desteklerinin verilmesi ve yeni kurulan kooperatiflere pazarlama eğitimlerinin verilmesi hedeflenmektedir (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2021 - 2024).

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin kadın kooperatiflerine yönelik gerçekleştirmiş olduğu çalışmalarda öne çıkan nokta Belediye'nin bu faaliyetlerinde kadın kooperatifleri ile geliştirmiş olduğu iş birliklerinin kadınların ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmesidir. Örneğin Başkent Market Projesi'nden faydalanan kadınların belirtmiş olduğu gibi, satılacak kooperatif ürünlerine oldukça az bir miktar ekleme yapılarak satılması kadın kooperatiflerinin daha çok müşteriye ulaşmasını sağlayan bir çalışma olmasıdır. Bir başka örnek ise kadın kooperatiflerinin belirli eğitimler veriler satış ve pazarlama süreçlerine dair desteklenmelerinin sağlanmasıdır. Dolayısıyla bu süreçte Belediye tarafından hem güçlendirici, bilgilendirici destek mekanizmaları yürütülmekte hem de istihdam alanları da sağlanmaktadır.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin kadın kooperatiflerinin desteklenmesine dair çalışmalarını incelediğimizde ise Gastronomi ve Tarımsal Eğitim Merkezi önemli bir yere sahiptir. 2021 yılında açılan Merkez, 25 bin metrekare kapalı alan olmak üzere toplamda 50 bin metrekarelik alan üzerine kurulmuştur. Merkez'de tarım alanında verilen eğitimlerle birlikte tarımsal ürünlerin işlenmesi ve paketlenmesi ile de kadın kooperatiflerin ürünlere katma değer kazandırılarak gelirlerinin artmasına destek olmaktadır. Bununla birlikte Merkez aracılığı ile kadın kooperatiflerine sosyal medyada görünürlük faaliyetleri ile desteklenerek pazarlama süreçlerine de destek olunmaktadır

(Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 2021). Burada eğitim alan 220 kadından 7'si Ezogelin Tarımsal Kadın Kooperatifini kurarak istihdam alanlarını oluşturmuşlardır. Freeze Dry Tesisi Kooperatifin kullanımına sunularak kooperatif üyelerinin kurutulmuş ürünlerinin Avrupa'ya ihracatı için çalışmalara başlamışlardır (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 2022). Dolayısıyla Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin Gastronomi ve Tarımsal Eğitim Merkezi projesinin, kadın istihdamını destekleyen bir çalışma olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle her iki belediyenin de kadın kooperatifleri ile geliştirmiş oldukları iş birlikleri, kooperatiflerin güçlendirilmesine ve desteklenmesine yönelik çalışmalarının kadına duyarlı bir uygulama olduğu gözlemlenmiştir.

İki belediyenin de kadın istihdamına yönelik çalışmalarını incelediğimizde, ilk olarak faaliyetleri arasında benzerlik olduğu gözlemlenmiştir. Bu noktada her iki belediyenin de kadın istihdamına yönelik hem meslek kursları ile hem de kadın girişimcileri ve kooperatifleri destekleme konusunda öne çıkan çalışmaları bulunmaktadır. Ancak Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin kadına duyarlı bir sosyal belediyecilik kapsamında bir adım ileriye götürecek çalışma "kadın işçi kotası" uygulamasıdır. Bu uygulama ile birlikte Belediye şirketlerine 6 hafta boyunca kadın işçi kotası uygulamasına dair eğitim verilmiştir ve 2019 yılında Kadın Sığınma Evinde kalan 4 kadın Belediye şirketlerinde işe yerleştirilmiş (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019 - 2020). Belediye'nin bu kapsamdaki hedefi ise ilerleyen yıllarda Belediye şirketleri iş alımlarında %2 kadın işçi kotasının uygulanması ve bunun takibinin yapılması olarak planlanmıştır (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2021 - 2024). Burada üzerinde durulması gereken iki durum vardır. Bunlardan ilki Belediye'nin "kadın işçi kotası" uygulaması ile hem kadın istihdamını desteklemek hem de bu şirketlerde kadına duyarlı bir bakış açısının geliştirilmesi için önemli bir çalışmadır. Ancak gelecek dönemler için belirlenen %2 kadın işçi kotasının arttırılması önemlidir.

3.2.7. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele

Kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, bir kadına sırf kadın olduğu için yöneltilen ya da oransız bir şekilde kadınları etkileyen şiddet türü olarak tanımlanmaktadır (Bal 2014). Şiddet kavramı, daha çok fiziksel şiddet üzerinden tanımlansa da aslında çok daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Dolayısıyla şiddet genel olarak fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik ve siber şiddet olmak üzere beş alanda değerlendirilmekte. Bu bölümde kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve belediyelerin bununla mücadele etme biçimleri analiz edilecektir.

Kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, bir kadına sırf kadın olduğu için yöneltilen ya da oransız bir şekilde kadınları etkileyen şiddet türü olarak tanımlanmaktadır (Bal 2014). Yapılan araştırmalar sonucunda dünyada her 3 kadından 1'i fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığı verisine ulaşılmıştır (WHO 2020). Türkiye verilerini incelediğimizde ise "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması"nın (2015) verileri dikkat çekmektedir. Araştırma sonucuna göre görüşülen kadınların yüzde 38'i, yaşamlarının herhangi bir döneminde eşleri ya da birlikte oldukları erkekler tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakıldıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte %44'ü eşleri veya birlikte oldukları erkekler tarafından duygusal şiddet/istismar konusu olacak davranışlara maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Daha önceki bölümlerde de belirtildiği üzere Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu'nun raporuna göre, bir önceki yıla kıyasla 2020 Mart ayında kadına yönelik fiziksel şiddet %80 ve sığınmaevi talebi de %78 oranında artış göstermiştir (Güllü 2020). Dolayısıyla her iki araştırmayı birlikte değerlendirerek kadına yönelik şiddetin daha çok en yakındaki erkekler tarafından gerçekleştiği ve Covid 19 salgını ile birlikte bu verinin daha da artığı gözlemlenmektedir.

Belirtilen veriler, bulunulan bölgelere göre farklılık gösterse de şiddetin çıkış noktasının toplumsal cinsiyet eşitsizliği olduğu bilinmektedir. Kadına duyarlı bir sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde de her belediyenin kadına yönelik şiddete karşı mücadele etmeye ve toplumsal cinsiyet bakış açısı ile politika geliştirmeye dair sorumlulukları bulunmaktadır. Nitekim Türkiye'deki ilgili yasal düzenlemeler ve çeşitli araştırmalar belediyelerin bu konudaki sorumluluk ve rollerini vurgulamaktadır (Lorasdağı ve Sumbas, 2015). Bu sorumluluklardan ilki şiddete maruz bırakılan ya da maruz bırakılma şüphesi olan kadınlara yönelik koruyucu önlemlerdir. Bu önlemlerin başında da kadın sığınmaevleri gelmektedir. İkinci öne çıkan sorumluluk ise kadınlara yönelik güçlendirici çalışmalardır. Türkiye'de bu çalışmalar daha çok belediyelerin "Kadın Danışma Merkezleri" üzerinden yürütülmektedir. Bu merkezlerde hukuki

danışmanlık, kadın istihdamını destekleyen çalışmalar, farkındalık çalışmaları gibi uygulamalar ile kadınları güçlendirici çalışmalar yürütülmektedir.

Araştırma kapsamındaki Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin kadına yönelik şiddetle mücadele çerçevesinde geliştirdikleri çalışmaları incelerken tartışma iki temel soru üzerinden yürütülecektir;

1) Belediyelerin kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele politikalarında motivasyon kaynakları nelerdir?
2) Belediyelerin bu motivasyonları politikalarına ve faaliyetlerine nasıl yansımaktadır?

Öncelikle belediyelerin kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele politikalarında motivasyon kaynaklarını incelerken özellikle karar alma mekanizmalarında yer alan yöneticilerin söylemlerini incelemek gerekmektedir. Belediyelerin motivasyon kaynaklarını incelerken karar alma mekanizmalarında yer alan yöneticilerin kadın ve kadına yönelik şiddet tanımlamalarına bakmak gerekmektedir. Bu çerçevede her iki belediye başkanının kadına yönelik şiddeti kınayan ifadeleri bulunmaktadır.

Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin'in kadına yönelik şiddetle ilgili açıklamalarını incelediğimizde şiddeti kınayan ifadeleri öne çıkmaktadır. Örneğin Şahin, aşağıdaki ifadelerle kadına yönelik şiddetin bir insan hakkı ihlali olduğunu belirtmiştir;

> "…En önemli sorunlarımızdan biriside kadına yönelik şiddet. Bir halk sağlığı sorunu, insan hakkı ihlalidir. Bugün kadına yönelik şiddet yönelik sıfır toleranslı bir devlet duruşu vardır…" (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Belediye Basın 2019)

Şahin'in söylemlerinde öne çıkan üç noktanın olduğu gözlemlenmiştir. Öncelikle Şahin kadına yönelik şiddetin asla kabul edilemez olduğunu, bunun bir hak ihlali

olduğunu ifade eder. İkinci nokta ise yapmış olduğu açıklamalarda merkezi yönetimi destekleyen açıklamaların da hakim olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin;

> "…Kadına yönelik şiddete partiler üstü bakabilen Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin büyük bir başarısıdır..." (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Basın 2015)

> "…Cumhurbaşkanımızın güçlü liderliğinde birçok çocuk ve kadın için çalıştık…" (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Basın 2021)

ifadeleri ile belediye faaliyetlerinde merkezi yönetimin yön verici etkisinin olduğu ifade edilmiştir. Şahin'in kadına yönelik şiddete dair yapmış olduğu açıklamalarda "toplumsal fayda" vurgusu bir diğer öne çıkan noktadır. Örneğin;

> "…Kadın çalışır, üretir, doğurur, büyütür, bugünlerimizi ve yarınlarımızı inşa ederek toplum mimarlığı yapar. İnsanlığın gelişmesinde önemli bir yeri olan kadının ailede, toplum içerisinde, çalışma hayatında, kısacası yaşamın her alanında çok önemli bir rol üstlenmekte…" (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Belediye Basını 2022)

> "Bugünün Türkiye'sinde kadınlarımız; eğitimden, sağlığa, siyasetten, sanata, yargıdan, iş dünyasına kadar her alanda üstlendiği sorumlulukla Türk Milleti'nin geleceğe güvenle bakmasının teminatıdır. Dokunduğu her şeyi güzelleştiren kadın elinin değdiği alan arttıkça, ülkemiz ve dünyanın daha yaşanabilir bir hale geleceğine tüm kalbimle inanıyorum…" (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Belediye Basını 2022)

> "…Kadın erkek eşitliği artık toplumların kalkınma meselesi oldu. Demokrasiyi özümsemek, farklılığı özümsemek, bunun bir zenginlik ve insan hakkı olduğunu bilmek bu sıkıntıyı ortadan kaldırır. Eşitlik önce aileden başlıyor…" (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Basın 2022)

ifadelerini kullanarak özellikle toplumsal kalkınma noktasına vurgu yapmaktadır. Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş ise;

> "…kadına yönelik her türlü fiziki ve psikolojik şiddet, insanlığa en büyük ihanettir. Şiddetin karşısında her zaman dimdik duracağız…" (Yavaş, Twitter 2019).

ifadeleri ile kadına yönelik şiddeti kınamıştır. Yavaş'ın bu yöndeki söylemlerini incelediğimizde ise toplumsal cinsiyet bakış açısı çerçevesinde değerlendirmeleri olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin;

> "Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü, karanlık ve köhnemiş zihniyete karşı bir olma günüdür. Şiddete karşı dayanışmanın, ayrımcılığa karşı eşitliğin egemen olacağı gelecek için birlikte mücadele edeceğiz." (Yavaş, Twitter 2020)

> "Kıyafetin, işin, gülmenin bile cinsiyetle sınıflandırıldığı bir ortamda kadına yönelik şiddet bitmez. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini besleyen ve güçlendiren zihniyeti dayanışmayla yeneceğiz. Bu önemli günde gelin bu mücadeleye önce kendi evlerimizden, ailemizden başlayalım." (Yavaş, Twitter 2021)

> "21. yüzyılda #KadınaŞiddeteHayır diyerek sesimi duyurmaktan acı çekiyorum. Toprağın kabul etmeyeceği kötülüklerinizi artık kadınlara bulaştırmayın, yeter. Kadınların korunmaya ihtiyacı yok. Korunmaya ihtiyaç duymadıkları bir geleceğe ihtiyacı var." (Yavaş, Twitter 2021)

ifadelerini kullanarak merkeze toplumsal cinsiyet eşitsizliğini alarak yapmış olduğu açıklamaların öne çıktığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla her iki Belediye Başkanının kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamındaki motivasyon kaynaklarında öne çıkan benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır. İlk olarak her iki belediye başkanı da kadına yönelik şiddete dair sıfır tolerans bakış açısına sahiptir. Ancak motivasyon kaynaklarına baktığımızda Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin'in daha muhafazakâr bir bakış açısıyla açıklamalarını yaptığını, kadına yönelik şiddetle mücadelenin bir insan hakkı ihlalini vurgulamasıyla birlikte bu durumun toplumsal kalkınmaya olumsuz etkilerini vurgulayarak bir duruş sergilediği gözlemlenmiştir. Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş ise Şahin'den farklı olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelinde kadına yönelik şiddete karşı bir duruş sergilediği ve bu nedenle motivasyonunun da toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması temelinde olduğu

düşünülmektedir. Gözlemlenen bu motivasyon kaynaklarının belediyelerin faaliyetlerine etkisini değerlendirmek için her iki belediyenin de kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında değerlendirilebilecek çalışmaları incelenecektir.

Öncelikle kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında öne çıkan uygulamalardan ilki koruyucu önlemler kapsamında kadın sığınma evlerinin bulunmasıdır. Bu çerçevede araştırma kapsamındaki her iki belediyenin de kadın sığınma evi bulunmaktadır. Örneğin Gaziantep Büyükşehir Belediyesi bünyesinde Kadın Konukevi'nde fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadın ve çocukların şiddetten korunmaları, desteklenmeleri ve güçlendirilmelerine yönelik çalışmalar yürütülmektedir (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 2021). Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin ise iki sığınma evi bulunmaktadır. Bunlardan ilki 2005 yılından bu yana İnsan Ticareti Mağduru Kadınlar için sunulan barınma hizmetidir. İkinci ise 8 Mart 2007 tarihinde şiddete maruz kalan kadınlara destek sağlamak amacıyla Şiddet Mağduru Kadın Sığınma Evidir (Ankara Büyükşehir Belediyesi 2020).

Her iki belediyenin kadın sığınma evlerinin kapasite ve imkanlarını incelediğimizde Gaziantep Büyükşehir Belediyesi için burada kalan kadın ve çocuklarına dair herhangi bir sayısal veriye ulaşılamamış ve bu nedenle Konukevinin kapasite ve imkanlarına dair analiz yapılamamıştır.

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin sığınma evi imkanlarını incelediğimizde ise İnsan Ticareti Mağduru Kadınların yaşayabileceği barınma evi 10 yatak kapasiteliyken 2019 yılında 30 yatak kapasite ile hizmet vermeye başlamıştır. Kadın Sığınma Evi ise 21 yatak kapasiteli iken 2019 yılında 30 yatak kapasitesi ile faaliyet göstermeye başlamıştır (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019 - 2020). Bu kapsamda Belediye'nin hedefi ise 60 yatak kapasiteli bir barınma evinin inşası ve buraya meslek atölyelerinin kurulmasıdır (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2021 - 2024). K1, belirlenen bu hedef ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

> "…Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin fonladığı bir proje ile yola çıktık. Ancak şu anda proje ihale sürecinde. Biraz da ağır gidiyor açıkçası. Yerel Eşitlik Eylem Planının bir hedefi 60 yatak kapasiteli bir barınma evi oluşturmak. Barınma evi derken de şöyle, normalde sığınma evleri hiçbir zaman 12 yaşından büyük erkek çocuklarını anneleri ile birlikte kalmasına müsaade etmiyor. Barınma evi projesi de bu fikirden çıktı. Kadıköy Belediyesi'nin bir barınma evi var. Yaşam evi olarak geçiyor aslında. Burada şöyle bir ayrıntı var. Erkek çocuğu ile annesi yaş sınırlaması olmadan birlikte kalabiliyor. Biz de biraz bunu örnek aldık diyebiliriz…"

Meslek atölyelerinin kurulmasına yönelik proje planlaması ise tamamlanmış olup Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ortaklığı ile yürütülmeye başlanmıştır. "Şiddet Mağduru Kadınların İstihdama Katılımının Kolaylaştırılması Projesi" ismi ile hayata geçirilen proje kapsamında, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet nedeni ile kadın sığınma evlerinden destek alan kadınlar için meslek atölyelerinin kurulması planlanmaktadır. K3, proje detaylarını ve projenin çıkış noktasını:

> "…Projenin ana çıktığı sığınma evindeki kadınların bağımsız hayata geçişlerini kolaylaştırmak için onlara bir üretim modeli oluşturmaktı. Atölyeden çıkan ürenler bizim yine sığınma evimizin adına kurulmuş bir dükkanımız var. Yeni Hayat Dükkânı. Burada satışa çıkacaktı. Gelen ücretler de kadınlara verilecekti ve böylece bir üretim modeli olacaktı ve böylece kadınların güçlendirilmesini sağlayacaktık. Proje şu an biraz duraksama döneminde. Sığınma evinin prosedürleri halledildiğinde projeye aslında biraz daha can vermiş olacağız…"

ifadeleri ile paylaşmıştır.

Şu anda Ankara Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınma Evi bir sorumlu müdür, bir sosyal tekniker, yedi Sosyal Çalışmacı, bir Psikolog, bir Hemşire, iki Sağlık Görevlisi, bir Çocuk Gelişimi Uzmanı, altı Güvenlik Görevlisi, iki Temizlik Personeli ve bir Mutfak Personeli ile faaliyet göstermektedir. Burada sunulan hizmetler ise şiddete uğrayan kadınların barınma sorununun çözülmesi, psikolojik destek mekanizmalarının yürütülmesi, hukuki danışmanlık yapılması, meslek edindirme kurslarına yönlendirilmelerin yapılması ve izleme faaliyetlerinin yürütülmesidir (Kadın Sığınma Evlerinin Kuruluşu (Yasal

Çerçeve)). 2021 yılında 88 kadın ve 48 çocuk Kadın Sığınma Evinden hizmet almıştır. 70 kadın için iş yönlendirmesi yapılmış, 3 kadın için lojman desteği sağlanmış ve 26 kadının çocuklarının okul ve kreş kayıtları tamamlanmıştır (Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü 2022).

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin Kadın Sığınmaevi'ne dair araştırma yapılırken güvenlik ihlali yaratacak bilgiler dışında sığınmaevinin kapasitesi, imkanları, personel bilgileri, etkinlik bilgilerine Belediye web sitesi üzerinden kolaylıkla ulaşılmıştır. Dolayısıyla kadına duyarlı bir sosyal belediyecilik uygulaması çerçevesinde baktığımızda şeffaflık ilkesinin uygulandığı gözlemlenmiştir. Bu bilgilerin ulaşılabilir olması özellikle şiddete maruz bırakılan kadınlar açısından yönlendirici, destekleyici ve cesaretlendirici olabileceği için oldukça önemlidir. Ancak Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin Kadın Konukevi'ne yönelik bilgilere Belediye web sitesi üzerinden ulaşılamamıştır.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin kadınları etkileyen öne çıkan çalışmalarından biri Gaziantep Aile Destek Merkezi'dir. Belediye 2017 yılında Aile Destek Merkezi kurularak aile bireylerine yönelik danışmanlık ve destek hizmetleri verilmeye başlanmıştır. Aile Destek Merkezi'nin temel hedefi değişen toplumsal yapıya dair aileleri bilgilendirmek, güçlendirmek, aile sorunlarının temeli olan görülen iletişimi güçlendirmek, sorun çözme becerisi kazandırmak ve sağlıklı ailelerin oluşturulması için çalışmak Merkezin temel hedefleri arasında yer almaktadır. Fatma Şahin Merkez'in temel hedefinin boşanmaları başlamadan çözmek olduğunu söyleyerek Merkez'e dair (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Basın 2017);

> "…Muhafazakar demokrat bir partinin kuruluş felsefesi, muhafaza etmesi gereken değer aile kurumu oluyor. En önemli hedefimiz aileyi muhafaza ederek, gelecek hedeflere, büyük millet olarak ulaşmak için büyük bir gayret gösteriyoruz. Bu merkezimizde geçen dönem özellikle başsavcılığımızla yaptığımız çalışmada aile mahkemelerine boşanmak için başvuran ailelerin buraya yönlendirildiğinde küçük bir ekonomik, psikolojik destekle incir çekirdeğini doldurmayan sorunun kendi içinde çözülemediğini ama verilen destekle farklı bir bakış açısıyla ailenin nasıl kurtulduğuna şahit olduk. Buradaki arkadaşlarımız işin uzmanları. İşi ehline verdik ve verilen destekle 5 bin aileye ulaştık ve yüzde 85 oranında olumlu sonuçlanarak

> aileyi devam ettirme kararı aldılar. Bir aile çocuklar demek. Toplumu, gelecek adına daha sağlıklı, daha huzurlu, daha mutlu bir şekilde yaşatmak için aile merkezli bir çalışmayı daha güçlü bir şekilde hayata geçirmek gerekiyor…"

ifadelerini kullanmıştır. Dolayısıyla karar vericilerin motivasyon kaynaklarının geliştirdikleri politikaları da etkilediği yeniden gözlemlenmiştir. Ancak burada belirtilmesi gereken iki nokta bulunmaktadır. İlk olarak Gaziantep Aile Destek Merkezi'nin başarılı bir uygulama olabileceği düşünülmektedir. Özellikle iletişim temelinde oluşabilecek problemler için aile bireylerine yönelik farkındalık çalışmaları destekleyici ve güçlendirici olabilir. Ancak belirtilmesi gereken diğer konu aile bireyleri arasındaki problemin kaynağının doğru analiz edilmesinin önemidir. Yapılan araştırmalar sonucunda her 3 kadından 1'i toplumsal cinsiyete bağlı şiddete maruz bırakılırken ve bu şiddetin daha çok aile içinde veya partnerler tarafından uygulandığı verilerine ulaşırken, aile içinde yaşanan problemin doğru analiz edilerek aile kurumundan önce kişi hak ve özgürlerinin temel alınmasının elzem olduğu düşünülmektedir.

Dolayısıyla danışmanlık merkezlerinin faaliyetlerinin toplumsal cinsiyet bakış açısı ile hareket etmesi önemlidir. Örneğin Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin bu yöndeki çalışmalarını incelerken Kadın Danışma Merkezleri ve Birimleri oldukça önemli uygulamaların başında gelmektedir. Bu merkez ve birimlerde kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında öncelikle kadınların güvenliğinin sağlanması hedeflenmektedir. Bu çerçevede danışmanlık verilmesi, yönlendirme çalışmalarının yapılması, psikolojik destek verilmesi, hukuki destek sağlanması[21], tıbbi destek sağlanması, iş bulma konusunda destek verilmesi, kreş desteğinin sağlanması, mesleki eğitim kursunun açılması, grup çalışmalarının yapılması, çocuklar için burs imkanlarının sunulması, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetlerin organizasyonun yapılması alanlarında hizmet sunulmaktadır. (Kadın Konuk Evleri ve Kadın Danışma Birimi İç Hizmet Yönergesi).

Merkez'de bir sorumlu şef, iki sosyolog, bir sosyal hizmet uzmanı, iki psikolog, bir eğitmen, bir proje asistanı ve bir tercüman çalışmaktadır. 6 ilçede[22] ise Kadın Danışma

[21] 05.11.2019 tarihinde Ankara Barosu Gelincik Merkezi ile ücretsiz avukat desteği verilebilmesi hususunda Protokol imzalanmıştır (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019 - 2020).
[22] Kazan, Çubuk, Ayaş, Keçiören, Şafaktepe, Hasanoğlan

Merkezi'ne bağlı Kadın Danışma Birimleri ile faaliyetlerini yürütmekte ve farklı ilçelerde[23] de Kadın Danışma Birimlerinin açılmasını hedeflemekteler. Bununla birlikte kırsal alandaki kadınlara ulaşımı kolaylaştırmak için sahada bir gezici aracın da faaliyette olduğu gözlemlenmiştir (Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü 2022). Merkez'in ve birimlerin çalışmalarını incelediğimizde kadınların hem pratik hem de stratejik ihtiyaçlarına yönelik çalışmaları olduğu gözlemlenmiştir. Sunulan hizmetlerin kapsayıcı, güçlendirici ve destekleyici olmasıyla birlikte Merkez'de tercümanın bulunması da oldukça önemlidir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamındaki faaliyetlerin daha kapsayıcı olması ve toplumdaki her bireyin ve kurumun bu bakış açısıyla geliştirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla belediyelerin özellikle farkındalık çalışmalarının toplumun her kesimine yaygınlaştırılması önemlidir. Bu çerçevede her iki Belediye'nin de erkek personellerine yönelik kadına yönelik şiddet ile ilgili farkındalık çalışmaları bulunmaktadır. Örneğin Ankara Büyükşehir Belediyesi 2019 yılında Anne Çocuk Eğitim Vakfı[24] iş birliği ile şiddetle mücadelede eleştirel erkeklik çalışmalarının kullanılması hedeflemiş ve bu doğrultuda da Aile Yaşam Merkezi bünyesinde erkeklik ve babalık üzerine eğitim çalışmaları düzenlenmiştir (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019 - 2020). Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ise Adam Akıllı Projesi kapsamında 1000 erkek personeline şiddetin tanımını, fiziksel ve psikolojik şiddet, baskı, taciz ve kadına yönelik şiddet konuları hakkında eğitim vermiştir (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 2017). Ancak 2019 yılı ve sonrası için değerlendirdiğimizde Belediye'nin bu kapsamda bir farkındalık çalışmasına ulaşılamamıştır.

Sonuç olarak kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında her iki belediyenin çalışmalarını değerlendirdiğimizde, her iki belediye başkanının da kadına yönelik şiddetin karşısında olduğu söylemleri hakimdir. Ancak şiddete karşı duruş sergilerken sahip oldukları motivasyon kaynaklarının farklı olduğu gözlemlenmiştir. Fatma Şahin, kadına yönelik şiddetin karşısında dururken aile kurumunun ve toplumsal faydanın güçlendirilmesinin önemi vurgularken Mansur Yavaş'ın ise kadına yönelik şiddetin bir toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin çıktısı olduğunu vurgulamaktadır. Bu çerçevede

[23] Altındağ, Mamak ve Keçiören, Etimesgut, Sincan ve Yenimahalle/Şentepe, Beypazarı, Elmadağ, Kızılcahamam

[24] https://www.acev.org/

belediyelerin faaliyetlerinin de belirtilen motivasyon kaynakları ile doğru orantılı bir şekilde şekillendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte söylemleri ve faaliyetleri kadına duyarlı bir sosyal belediyecilik anlayışı kapsamında incelediğimizde ise ilk olarak Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin "şeffaflık" ilkesi ile hareket ettiği ve kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamındaki uygulamalarına web siteleri üzerinden kolaylıkla ulaşılabilmiştir. Ancak Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin bu minvaldeki çalışmalarına ulaşımın daha kısıtlı olduğu gözlemlenmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada, kadına duyarlı anlayışı ve sosyal belediyecilik anlayışlarını, kavramsal ve tarihsel açıdan değerlendirerek Türkiye özelinde bu süreçlerin gelişimini incelenmesi amaçlanmıştı. Bu çerçevede, Türkiye'de hem sosyal belediyecilik uygulamaları hem de kadına duyarlı belediyecilik anlayışı ile öne çıkan Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi araştırma kapsamına alınarak, belediyelerin kadınlara yönelik faaliyetleri toplumsal cinsiyet bakış açısı ile değerlendirilmiştir. Her iki belediyenin faaliyet raporları, yazılı ve online bülten ve yayınları incelenmiş ve destekleyici veriler olarak da iletişime geçilen belediye personelleri ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Toplanan bu veriler nitel bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Bu çerçevede bulgular; "Kadınlara Yönelik Eğitim ve Farkındalık Faaliyetleri", "Karar Alma Mekanizmalarında Kadınların Katılımı", "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçe", "Kadınlara Yönelik Kentsel Hizmetler", "Kadın Sağlığına Yönelik Faaliyetler", "Kadın İstihdamı" ve "Kadına Yönelik Şiddet" olmak üzere yedi alt başlık altında analiz edilmiştir.

Çalışmanın argümanı/varsayımı sosyal belediyecilik anlayışının, kadına duyarlı belediyecilik uygulamalarını kapsadığı ve bu uygulamaları toplumsal cinsiyet bakış açısı ile geliştirebileceğidir. Bu kapsamda tez araştırmasında elde edilen verilere göre Türkiye'de belediyelerin, sosyal belediyecilik anlayışı kapsamında kadınlara yönelik faaliyetlerinin şekillenmesinde üç noktanın öne çıktığı gözlemlenmiştir. Bunlardan ilki belediyelerin kadınlara hizmet geliştirme ve götürme sürecindeki motivasyonlarıdır. Her iki belediyenin de kadınlara yönelik çalışmalarını incelediğimizde, bu hizmeti götürürken motivasyonlarındaki farklılık dikkat çekmiştir. Örneğin Gaziantep Büyükşehir Belediyesi üzerine inceleme yaparken, kadına yönelik faaliyetlerinde aile vurgusunu yineleyen ve bunun direkt AKP'nin muhafazakâr kimliğinin çıktısı olduğunu vurgulayan veriler elde edilmiştir. Örneğin Şahin, değişen toplumsal yapıya dair aileleri bilgilendirmek, güçlendirmek, aile sorunlarının temeli olan görülen iletişimi güçlendirmek, sorun çözme becerisi kazandırmak ve sağlıklı ailelerin oluşturulması için çalışmak amacıyla kurulan Aile Destek Merkezi ile ilgili konuşmasında, muhafazakar demokrat bir partinin

felsefesinin aile olduğunu ve muhafaza etmesi gereken değerin de aile kurumu olduğunu belirtmiştir. Bu çerçevede de Merkez'e başvuran ailelerin %85'inin boşanmaktan vazgeçtiğini vurgulamıştır. Bu ve benzeri uygulamalar değerlendirildiğinde, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi uygulamalarında kadına yönelik çalışmaların daha çok aile temelinde şekillendiği gözlemlenmiştir. Dolayısıyla buradan çıkan bir diğer önemli sonuç, belediyelerin motivasyonlarının şekillenmesi sürecinde bağlı oldukları siyasi partinin etkisidir. İdeolojik olarak muhafazakar bir görüşe sahip olan AKP'nin, Kourou'nun (2021) da belirtmiş olduğu gibi, kadın ile aile arasında organik bir bağ kurarak kadını da ailedeki annelik üzerinden değerlendirmektedir. Örneğin, Cumhurbaşkanı ve AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın "en az üç çocuk" vurgusu ve burada birinci sorumluluğun da annede olduğunu söyleyen çeşitli söylemleri bulunmaktadır[25]. Bu ve benzeri söylemlerin, kadın duyarlı belediyecilik uygulamalarının geliştirilmesi sürecine etkisinin de Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin Aile Destek Merkezi aracılığıyla boşanmalarının önüne geçilmesini hedeflemesi örneğinde olduğu gibi muhafazakar zeminde şekillendiği gözlemlenmektedir.

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin motivasyon kaynağının şekillenmesinde ise yine belediye yönetimindeki siyasi partinin ideolojisinin, belediye uygulamalarına da yansıdığı söylenebilir. Özellikle son yıllarda CHP'nin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik savunuculuk söylemlerinin ve politikalarının öne çıktığı bilinmektedir. Kürtaj, İstanbul Sözleşmesi veya Nafaka gibi bir meseleden bir örnekle açıkla. Bu çerçevede Ankara Büyükşehir Belediyesi de kadınları güçlendirici, destekleyici ve koruyucu çalışmalarında toplumsal cinsiyet eşitliğini merkeze alarak politika geliştirdiği gözlemlenmiştir. Örneğin farkındalık çalışmaları olarak değerlendirilebilecek Kadın ve Çocuk Bültenleri, toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen çalışmaları arasında yer almaktadır. Bültenler, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddete karşı başvuru mekanizmaları, erkeklik çalışmaları, masalların toplumsal cinsiyet bakış açısıyla

[25] Örnek haberler:
https://www.ntv.com.tr/turkiye/erdogan-is-isten-gecmeden-en-az-3-cocuk,ZEQhCeWHVkS06lEDhd72Ng
https://www.haberturk.com/dunya/haber/776812-3-az-5-cocuk-yapin
https://www.birgun.net/haber/erdogan-genclerimize-en-az-3-cocuk-mumkunse-daha-fazlasini-tavsiye-ediyorum-247686

değerlendirilmesi, kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi gibi çeşitli alanlarda değerlendirmelerin yapıldığı makale çalışmalarını ve röportajları içermektedir. Bu ve benzeri uygulamalar değerlendirildiğinde, Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin kadına yönelik çalışmalarının, toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Dolayısıyla araştırma sonucunda kadına duyarlı bir sosyal belediyecilik uygulamalarının, belediyelerin temel motivasyon kaynaklarından etkilendiği ve bu motivasyonun da belediye yönetimindeki partilerin politikalarından büyük oranda etkilendiği söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre öne çıkan ikinci nokta kadına duyarlı bir sosyal belediyecilik anlayışının desteklenmesi sürecinde Yerel Eşitlik Eylem Planlarının ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarının bulunmasının önemidir. Yerel Eşitlik Eylem Planları, yerel düzeyde kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve kadının statüsünün güçlenmesi için izlemeleri gereken bir yol haritası olarak değerlendirilmektedir (Birleşmiş Milletler 2014). Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmaları da kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının ihtiyaçlarının ve çıkarlarının planlama ve bütçeleme süreçlerinde eşit olarak ele alınmasını sağlayan bir uygulama olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda yol haritası olarak tanımlanan Yerel Eşitlik Eylem Planlarının kaynağının da toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmaları ile desteklenmektedir. Bu nedenle her iki uygulamanın birbirini tamamlayıcı niteliği olduğu düşüncesinden yola çıkarak, kadına duyarlı bir sosyal belediyecilik uygulamaların toplumsal cinsiyet bakış açısının ana akımlaştırılmasında önemli bir rolü olduğu düşünülmektedir. Araştırma kapsamındaki belediyeleri değerlendirdiğimizde Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin 2019 yılından günümüze kadar 2019-2020 ve 2021-2024 yıllarını kapsayan iki Yerel Eşitlik Eylem Planı bulunmaktadır. Belirtilen planlar, eğitim, siyasi katılım, istihdam, şiddetle mücadele, kentsel hizmetler ve sağlık hizmetleri olmak üzere altı temadan oluşmuştur. Ve planlan çalışmanın alanın göre de belediyenin sorumlu olduğu birim de farklılaşmaktadır. Örneğin 2021-2024 Yerel Eşitlik Eylem Planında belirtilen "Mahalle Örgütlenmeleri / Mahallelerde Kadın Temsilciliklerin Kurulması" çalışmasında Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Muhtarlıklar Müdürlüğü sorumlu birimlerken; Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Eğitimlerinin düzenlenmesinde de Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ve Mali Hizmetler

Dairesi sorumlu birimler olarak belirlenmiştir. Verilen örnek üzerinden de anlaşılacağı gibi, Ankara Büyükşehir Belediyesi daire başkanlıklarına toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme eğitim çalışmaları da bulunmaktadır. Sonuç olarak, Yerel Eşitlik Eylem Planlarının ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarının, kadına duyarlı bir sosyal belediyecilik uygulamalarının geliştirilmesinde etkisinin oldukça önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre öne çıkan üçüncü nokta ise Türkiye'de mülteci nüfusunun artışı ve Covid 19 salgını belediyelerin özellikle kadınlara ve kız çocuklarına yönelik faaliyetlerin şekillenmesinde önemli bir rol oynamış olduğu. Araştırma kapsamındaki her iki şehrin de özellikle Suriyeli mülteci nüfusunun yoğun olduğu bilinmektedir. Türkiye genelinde değerlendirildiğinde Gaziantep en çok Suriyeli nüfusuna sahip 2. şehir, Ankara ise 11. şehir olarak belirlenmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı 2022). Dolayısıyla bu nüfus, belediye faaliyetlerinde de önemli birer paydaş olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu değerlendirmeyi Suriyeli kadın ve kız çocukları temelinde incelediğimizde ise başta eğitim, istihdam, sağlık ve şiddet temalarında dezavantajlı grup olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla belediyelerin de belirtilen temalar üzerinden çalışmalarını gerçekleştirdiği gözlemlenmiştir. Örneğin Gaziantep Büyükşehir Belediyesi eğitim alanında mülteci kadın ve kız çocuklarını destelemek amacıyla Türkçe dil kursları düzenlemektedir. İstihdam alanında ise KAGİDEM aracılığı ile hem yerli girişimci kadınların hem de Suriyeli girişimci kadınların desteklendiği gözlemlenmişti. Ankara Büyükşehir Belediyesi ise 2017 yılından günümüze kadar "Mülteci Kadın ve Kız Çocuklarının Desteklenmesi Projesi" kapsamında eğitim, istihdam, sağlık alanlarında çalışmalarını yürütmektedir. Bununla birlikte Belediye Kadın Danışma Merkezleri ve Birimlerinde tercüman istihdam ederek mülteci kadın ve kız çocukları için danışmanlık hizmetlerini de sürdürmektedir.

2019 yılı ve sonrası süreçlerde Belediye faaliyetlerini etkileyen diğer bir etken de Covid 19 salgınıdır. Salgın, sağlık başta olmak üzere özellikle eğitim üzerine yoğunlaşmayı gerekli kıldığı gözlemlenmiştir. Bunun temel sebebi, online eğitime geçilmesi ile birlikte online eğitim araçlarına ulaşımı sağlayamayan çocukların olmasıdır. Burada toplumsal

cinsiyet eşitsizliği temelinde özellikle kız çocuklarının karşı karşıya kaldığı risk ise salgın sonrası okula dönüşlerde yaşanabilecek kayıplar ve erken yaşta zorla yaptırılacak evliliklerdir. Dolayısıyla online eğitime erişimlerin desteklenmesi, bir noktada belirtilen bu çıktıların önüne geçilmesini sağlayan etkenler arasında yer almaktadır. Bu çerçevede Ankara Büyükşehir Belediyesi köylerde internet erişimini destekleyen ve Belediye'ye bağlı belirli merkezlerde de bilgisayara ulaşımı destekleyen çalışmalar yürütmüştür (Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019 - 2020). Benzer bir uygulama Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından da gerçekleştirilmiştir. Belediye, Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğü'yle iş birliği yaparak belirlenen mahallelerde internet alt yapıların güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yürütmüştür (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 2020).

Sonuç olarak, tezin "Sosyal belediyecilik anlayışının, kadına duyarlı belediyecilik uygulamalarını kapsadığı ve bu uygulamaları toplumsal cinsiyet bakış açısı ile geliştirildiği söylenebilir mi?" sorusunun cevabını belirtilen üç temel unsur üzerinden cevaplamak mümkündür. Öncelikle sosyal belediyecilik; katılımcılık, şeffaflık, kapsayıcı, sürdürülebilir kalkınma, sosyalleşme, güvenlik, eşitlik, çevrenin korunması gibi çeşitli alanlarda öncü uygulamaları içinde barındıran bir anlayıştır. Bu çeşitliliğin faydalanıcılarının önemli bir paydaşı da kentte yaşayan kadınlardır. Dolayısıyla teorik olarak bakıldığında, sosyal belediyecilik anlayışının faaliyet alanları, kadınları da kapsayan bir anlayıştır. Ancak pratikteki uygulamalara bakıldığında bu süreci destekleyen ve etkileyen faktörler bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarını incelediğimizde bu faktörlerden ilki belediyelerin kadınlara yönelik faaliyetlerindeki motivasyon kaynaklarıdır. Tez araştırmasında elde edilen veriler ışığında, belediyelerin motivasyon kaynaklarının "toplumsal cinsiyet eşitliği" olması, kadına duyarlı bir sosyal belediyecilik uygulamalarının geliştirilmesinde en önemli faktördür. Elde edilen bu sonuç doğrultusunda sosyal belediyecilik anlayışını benimsemiş bir belediyenin kadın dostu olduğunu iddia edilmek için "toplumsal cinsiyet eşitliği" bakış açısını da benimsemiş olması gerektiği düşünülmektedir. Bu iddianın temel sebebi, kadınların ihtiyaçlarının toplumsal cinsiyete duyarlı bir bakış açısı ile tespit edilmesi ve karşılanmasının önemidir. Bu savununun teorik olarak çıkış noktası ise Molyneux (1985)'in toplumsal cinsiyet temelli ihtiyaçlar kategorisine dayanmaktadır. Kadınların ihtiyaçlarını stratejik ve pratik

ihtiyaçlar olmak üzere iki kategoride inceleyen Molyneux, bu ayrımın keskin bir şekilde yapılamayacağı, dolayısıyla iki kategorinin de iç içe geçmişliğinin önemi vurgulamaktadır. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre de kadınların stratejik ve pratik ihtiyaçlarının karşılanması için, belirtilen ihtiyaçların tespit edilebilmesi ve karşılanabilmesi sürecinde toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen bir bakış açının benimsenmesi gerektiği yönündedir.

Kadına duyarlı faaliyet geliştirme sürecini şekillendiren ikinci unsur ise yukarıda örneklendirildiği üzere salgın, göç vb. gibi olaylardır. Burada vurgulanmak istenen belirli olaylar ile birlikte toplumsal cinsiyet temelli ihtiyaçlar farklılaşabilir, şekillenebilir ya da hali hazırdaki ihtiyaçların öncelik sıralaması değişebilir. Bu analizlerin verimli bir şekilde yapılması için sosyal belediyecilik anlayışının "katılımcılık" ilkesinin önemli bir unsur olduğu düşünülmektedir. Bu ilkeyi kadın katılımcılığı üzerinden incelediğimizde kadınların ihtiyaçlarına yönelik tespit çalışmaların yine kadınların katılımı ile gerçekleştirilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Örneğin Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin Mor Haritam projesi ile kadınların kent yaşamında güvensiz buldukları noktaları belediyeye harita üzerinden iletebilmektedir. Dolayısıyla bu uygulama kadın katılımcılığını destekleyen başarılı uygulamalar arasında yer almaktadır. Sivil toplum kuruluşları ile geliştirilen iş birlikleri de "katılımcılık" ilkesi temelinde önemli olduğu düşünülmektedir. Örneğin, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin 2017 yılında günümüze kadar devam eden UNİCEF ile iş birliği hem katılımcılık kapsamında hem de çalışmaların sürdürülebilirliği kapsamında örnek uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kadına duyarlı faaliyet geliştirme sürecini destekleyen diğer unsur belediyenin toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alan bir yol haritasının bulunmasıdır. Yukarıda örneklendirildiği üzere Yerel Eşitlik Eylem Planları bu haritalandırmanın en yaygın uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan planlamaların hayata geçirilmesindeki önemli uygulama da belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarıdır. Sosyal belediyecilik anlayışı üzerinden incelediğimizde, kaynakların eşit bir şekilde dağılması, şeffaflık ilkesinin hayata geçirilmesi ve faaliyetlerin kapsayıcı olması temel ilkeler arasında yer almaktadır. Sosyal belediyecilik anlayışını teorik olarak incelediğimizde,

belediyenin kaynak dağılımının eşit bir şekilde olduğu anlaşılmaktadır. Ancak pratikte bunun uygulanabilmesi için faaliyetlerin ve bütçeleme çalışmalarının toplumsal cinsiyet bakış açısı ile planlanması gerekmektedir. Bu nedenle sosyal belediyecilik anlayışının kadına duyarlı bir bakış açısını da geliştirme sürecinde toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen ve bunun şeffaf bir şekilde aktaran bir yol haritasının ve bu haritanın da bütçeleme çalışmasının olması gerektiği savunulmaktadır. Çünkü, belirtilen bu faaliyetler sadece kadına değil "toplumsal cinsiyete duyarlı" olması sebebiyle kadın, erkek, kız ve oğlan çocuğu fark etmeksizin toplumda her bireyi kapsayan bir bütçe çalışmasıdır. Dolayısıyla, bu faaliyetlerle birlikte sosyal belediyecilik anlayışının kapsayıcılık, şeffaflık ve kaynakların eşit bir şekilde dağıtılması ilkelerini desteklendiği sonucuna varılmıştır.

Özetle yapılan araştırma sonucunda "Sosyal belediyecilik anlayışının, kadına duyarlı belediyecilik uygulamalarını kapsadığı ve bu uygulamaları toplumsal cinsiyet bakış açısı ile geliştirildiği söylenebilir mi?" sorusuna verilebilecek cevap; sosyal belediyecilik anlayışı kadına duyarlı belediyecilik anlayışı için bir zemin oluştursa da toplumsal cinsiyet eşitliğine dair motivasyona sahip olunması, kadın katılımcılığını destekleyerek ihtiyaç tespit çalışmalarının yapılması, toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen bir yol haritasının oluşturulması ve bu planın hayata geçirilmesi için de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarını yapılmasının gerektiği yönündedir. Ek olarak belirtilen uygulamaların, belediyelerin stratejik önceliği haline gelmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada, "sosyal belediyecilik" ve "kadına duyarlı belediyecilik" anlayışlarının kavramsal, tarihsel ve uygulamaları üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Yapılan incelemelerin, sonraki çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda sonraki çalışmalar için bazı önerilerde bulunulabilir. Öncelikle bu araştırmanın örneklemi genişletilerek sosyal belediyecilik ve kadına duyarlı belediyecilik uygulamaları ile öne çıkan diğer siyasi partilerin yönetimindeki belediyelerin uygulamaları da incelenebilir. Çalışmanın alanı genişletilerek dünyada bu uygulamalar ile öne çıkan belediyelerin çalışmaları karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilir. Sosyal belediyecilik anlayışının

ilkeleri toplumsal cinsiyet üzerinden yeniden tanımlanabilir ve bir kavramsal çerçeve sunulabilir.

KAYNAKÇA

«2006 Tarihli 17 Sayılı Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler Konulu Başbakanlık Genelgesi.» T.C. Resmi Gazete, 26218, 04 Temmuz 2006.

Adıgüzel, Nigün. «Cumhuriyet Döneminde Belediyecilik (1923-1938) Yüksek Lisans Tezi.» Bolu: T.C. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Türkiye Cumhuriyeri Ana Bilim Dalı, 2010.

Adıgüzel, Şenol. «Türkiye'de Belediyecilik Anlayışı'nın Dönüşümünü Küreselleşme Üzerinden Okumak.» *Yerel Yönerimlerde Sosyal Demokrasi - Toplumcu Belediyecilik - Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları* içinde, yazan İhsan Kamalak ve Hüseyin Gül, 99-124. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık, 2013.

Adıyaman, Ahmet Turan, ve Salim Demirel. «Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Ankara Büyükşehir Örneği.» *Dış Denetim Dergisi*, 2011: 115-129.

Akdemir, Duru Şahyar, ve Aytül Ayşe Cengiz. «Katılım Perspektifiyle Kadın Muhtarların Meslek ve Rol Algılarına İlişkin Keşifsel Bir Çalışma.» *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 2021: 421-449.

Alkan, Ayten. *Kadın Dostu Yerleşimler"e Doğru Yerel Planlama ve Hizmet Sunum Modeli Uygulama Rehberi.* Ankara: Yalçın Matbaacılık, 2009.

Ankara Büyükşehir Belediyesi - BELMEK. tarih yok. https://www.ankara.bel.tr/kulturel-hizmetler/belmek/el-becer-ler-ve-meslek-ed-nd-rme-kurslari.

Ankara Büyükşehir Belediyesi . *BELMEK Kapılarını Yeniden Başkentli Kadınlar İçin Açtı.* 15 06 2021. https://www.ankara.bel.tr/haberler/belmek-kapilarini-yeniden-baskentli-kadinlar-icin-acti-14564 (erişildi: 04 23, 2022).

Ankara Büyükşehir Belediyesi "Devam Eden Projeler". tarih yok. https://www.ankara.bel.tr/kadin-calismalari/projeler-m-z (erişildi: 05 07, 2022).

Ankara Büyükşehir Belediyesi. *"Mor Haritam" Uygulaması Tüm Türkiye'ye İlham Kaynağı Olacak.* 26 03 2021. https://www.ankara.bel.tr/haberler/mor-haritam-uygulamasi-tum-turkiyeye-ilham-kaynagi-olacak/ (erişildi: 03 01, 2022).

—. *30 Ağustos Zafer Parkı.* 2022. https://www.ankara.bel.tr/cevrekorumavekontrol/peyzaj-uygulama/prestij-parklari/30-agustos-zafer-parki?web=1 (erişildi: 04 12, 2022).

—. *Kadın Çalışmaları.* 22 09 2021. https://www.ankara.bel.tr/kadin-calismalari/hakkimizda (erişildi: 03 01, 2022).

—. *Kadın Çalışmaları.* 29 12 2020. https://www.ankara.bel.tr/kadin-calismalari/kadin-siginma-evleri (erişildi: 03 28, 2022).

—. «Kadın Konuk Evleri ve Kadın Danışma Birimi İç Hizmet Yönergesi.» tarih yok.

—. «Kadın Sığınma Evlerinin Kuruluşu (Yasal Çerçeve).» tarih yok.

Ankara Masası. *Gazi Park'ı Başkentlileri Bekliyor.* 04 10 2021. https://www.ankaramasasi.com/haber/992126/gazi-parki-baskentlileri-bekliyor (erişildi: 04 12, 2022).

Ataşehir Belediyesi. *ATAŞEHİR BELEDİYESİ.* 02 11 2020. https://www.atasehir.bel.tr/haber/parklardaki-acil-durum-butonlarinin-sayisi-artiyor (erişildi: 11 08, 2021).

Ateş, Hamza, Öznur Yavuz, ve Zülkif Dağlı. «Kadınların Toplumsal Hayata Katılımı ve Yerel Yönetimler: Türkiye İçin Bir Değerlendirme.» *Küreselleşme Sürecinde Yerel Hizmet Yerel Siyaset.* Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 2018. 137-166.

Bal, Meltem Demirgöz. «Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Genel Bakış .» *KASHED,* 2014: 15-28.

Baykan, Deniz Altay. *Yerel Yönetimler İçin Kadın Dostu Kent Planlaması ve Tasarım İlkeleri Kitabı.* Ankara: Uzerler Matbaacılık, 2015.

Bayraktar, Ulaş. *TESEV İyi Yönetişim Raporları Belediyelerde Kadın, Kadınlar İçin Belediye.* İstanbul: TESEV Yayınları, 2017.

Bergman, Solveig, Margunn Bjørnholt, ve Hannah Helseth. «Norwegian Shelters for Victims of Domestic Violence in the COVID-19 Pandemic – Navigating the New Normal.» *Journal of Family Violence*, 2021.

Birleşmiş Milletler. *Kadın Dostu Kentler.* 2014. http://www.kadindostukentler.com/proje.php (erişildi: 06 21, 2021).

—. *Kadın Dostu Kentler.* 2014. http://www.kadindostukentler.com/proje-yeep.php#:~:text=Yerel%20E%C5%9Fitlik%20Eylem%20Planlar%C4%B1%2C%20illerin,belirlemek%20%C3%BCzere%20haz%C4%B1rlad%C4%B1klar%C4%B1%20kilit%20belgelerdir.

—. *Kadın Dostu Kentler Projesi.* 2014. http://www.kadindostukentler.com/index.php (erişildi: 2021).

Bondi, Liz. «Gender Symbols and Urban Landscapes.» *Progress in Human Geography*, 1992: 157-170.

Bruce, Raphael, Alexsandros Cavgias, Luis Mário Remígio Meloni, ve Mário Remígio. «Under Pressure: Women's Leadership During the COVID-19 Crisis.» *Journal of Development Economics,* 2021.

Buğra, Ayşe, ve Çağlar Keyder. *Sosyal Politika Yazıları.* İstanbul: İletişim Yayınları, 2018.

Ceciarini, Sandra. «Capacity Building for Gender Equality at the Local Level Understanding the Environment and Learning from Good Practices.» UCLG CIB Working Group, 5 2021.

CHP. *Program ve Seçimlerin Teknik Hazırlıkları İle İlgili Bilgiler: Parti İçi Eğitim Çalışmaları El Kitabı.* 1977.

Cook, Rebecca J. *Human Rights of Women National and İnternational Perspectives.* Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1994.

Çetinkaya, Özhan, ve Tolga Demirbaş. «Belediye Gelirlerinin Analizi ve Mali Özerklik Açısından Değerlendirilmesi.» *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları.* İstanbul Üniversitesi, 2010.

Çolak, Hikmet. «Türk Toplumunda Demokrasi ve Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi Bağlamında 1580 Sayılı Belediye Kanunu Yasama Müzakereleri.» *Ankara Üniversitesi Türk Đnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* 2012: 33-55.

Demirbilek, Sevda, Ayşenur Öktem-Özgür, ve Aliye Çoban. «Şiddetle Mücadelede Toplumsal Bir Kurum Olarak Kadın Sığınmaevleri.» *Sosyoekonomi,* 2020: 311-348.

Demokrat Parti Programı. Ankara, 7 Ocak 1946.

Dönmez, Mustafa. «Türkiye'de Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi.» *Türkiye İdare Dergisi,* 1995: 165-174.

Emrealp, Sadun. *Türkiye Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler* . İstanbul: Birmat Matbaası, 2005.

Ergönen, Akça Toprak, Emin Biçen, ve Gökhan Ersoy. «Domestic Violence During the COVID-19 Pandemic.» *The Bulletin of Legal Medicine,* 2020: 47-56.

Ersöz, Halis Yunus. *Sosyal Politikada Yerelleşme.* İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, 2011.

Ersöz, Halis Yunus. «Sosyal Politika-Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi.» *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası* , 2011: 759-775.

Ersöz, Halis Yunus. «Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Rolü ve Yeni Belediyecilik Anlayışının Esasları.» *Kamuda Sosyal Politika Dergisi,* 2009: 38-47.

—. «Yerel Yönetimlerde Fonksiyonel Değişim ve Yeni Belediyecilik Anlayışı.» *Uluslararası 2. Yetişkin Eğitimi Sempozyumu Küreselleşme ve Yerelleşme Çerçevesinde Yetişkin Eğitimi Bildirileri.* İstanbul: İSMEK, 2008. 49-59.

Ersöz, Halis Yunus. «Yerel Yönetimlerde Fonksiyonel Dönüşüm.» *Sayıştay Dergisi, Yerel Yönetimler Özel Sayısı*, 2000: 128-167.

Ertem, Adnan. «Osmanlıdan Günümüze Vakıflar.» *Vakıflar Dergisi*, 2011: 25-65.

Eryılmaz, Bilal. *Kamu Yönetimi.* İstanbul: Erkam Matbaası, 2002.

Eryılmaz, Bilal. «Osmanlı Yerel Yönetiminde İstanbul Şehremaneti.» *İslam Geleneğinden Günümüze Şehir ve Yerel Yönetimler* içinde, yazan V. Akyüz ve S. Ünlü, 331-353. İstanbul: İlke Yayınları, 1996.

—. *Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme.* İstanbul: İşaret Yayınları, 2006.

Es, Muharrem. «Osmanlı Devleti'nde Mahalli İdareler.» *Yerel Siyaset Dergisi*, 2008: 29-38.

Eser, Bahadır, Dilek Memişoğlu, ve Gökhan Özdamar. «Sosyal Siyasetin Üretilmesi Sürecinde Refah Devletinden Neo-Liberal Devlete Geçiş: Devletin Kamu Hizmeti Sunma İşlevinin Değişimi.» *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 2011: 201-217.

Esping-Andersen, Gøsta. *The Three Worlds of Welfare Capitalism.* UK: Princeton University Press, 1990.

Europe, Council of. «Avrupa Kentsel Şartı.» https://rm.coe.int/168071923d, Mart 1992.

Evin, Gamze. «Kadın Dostu Kentler Projesi ve Bursa Örneği (Yüksek Lisans Tezi).» İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Şubat 2019.

fatmasahin.net. tarih yok. https://fatmasahin.net/biyografi/ (erişildi: 2022).

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. «2019 Faaliyet Raporu.» Gaziantep: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Mali Hizmetler Daire Başkanlığı Strateji ve Bütçe Müdürlüğü, 2020.

—. «2020 Faaliyet Raporu.» Gaziantep: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Mali Hizmetler Daire Başkanlığı Strateji ve Bütçe Müdürlüğü, Nisan 2021.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. *2021 Mali Yılı Performans Programı.* Gaziantep: Apak Matbaa, 2021 .

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Basın. *BÜYÜKŞEHİR KANSERE KARŞI TARAMA VE EĞİTİM ÇALIŞMALARINI SÜRDÜRÜYOR.* 06 04 2021. https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/buyuksehir-kansere-karsi-tarama-ve-egitim-calismalarini-surduruyor (erişildi: 04 12, 2022).

—. *Fatma Şahin: Kadına Şiddet Hala Büyük Bir Sorun.* 29 04 2015. https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/fatma-sahin-kadina-siddet-hala-buyuk-bir-sorun (erişildi: 04 17, 2022).

—. *GASMEK'ten Yararlandı İş Kadını Oldu.* 15 07 2018. https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/gasmekten-yararlandi-is-kadini-oldu (erişildi: 04 14, 2022).

—. *Gaziantepli Kadınların Aile Ortamında Sağladığı Düzen, Mahallelere Ulaşacak.* 23 02 2021. https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/gaziantepli-kadinlarin-aile-ortaminda-sagladigi-duzen-mahallelere-ulasacak (erişildi: 04 19, 2022).

—. *Şahin: "Kadın, Dokunduğu Her Şeyi Güzelleştirir".* 07 03 2022. https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/sahin-kadin-dokundugu-her-seyi-guzellestirir (erişildi: 04 15, 2022).

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. *Büyükşehir Desteği İle Oğuzelili Kadınlar İhracata Hazırlanıyor.* 31 01 2022. https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/buyuksehir-destegi-ile-oguzelili-kadinlar-ihracata-hazirlaniyor (erişildi: 04 14, 2022).

—. *Büyükşehir Tarafından Göç Yönetimi Çalıştayı Düzenlendi.* 16 07 2020. https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/buyuksehir-tarafindan-goc-yonetimi-calistayi-duzenlendi (erişildi: 04 05, 2022).

—. *Büyükşehir, Gaziantep'in Sosyal Risk Haritasını Çıkartıyor.* 08 02 2016. https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/buyuksehir-gaziantepin-sosyal-risk-haritasini-cikartiyor (erişildi: 05 04, 2022).

—. *Büyükşehir'den Erkeklere Kadına Yönelik Şiddeti Önleme Eğitimi .* 16 03 2017. https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/buyuksehirden-erkeklere-kadina-yonelik-siddeti-onleme-egitimi (erişildi: 04 21, 2022).

—. *Büyükşehir'in Kadınlara Yönelik Faaliyetleri Göz Dolduruyor.* 06 03 2020. https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/buyuksehirin-kadinlara-yonelik-projeleri-goz-dolduruyor (erişildi: 04 14, 2022).

—. *GASMEK.* 2016. https://www.gasmek.org.tr/kurs-merkezleri.html (erişildi: 04 05, 2022).

—. *GASMEK Eğitim Branşları.* 2016. https://www.gasmek.org.tr/egitim-branslari.html (erişildi: 04 13, 2022).

—. «Gastronomi ve Tarımsal Eğitim Merkezi'nin Resmi Açılış Töreni Yapıldı .» Gaziantep, 26 06 2021.

—. *Gaziantepli Kadınlar Sağlık Taramasından Geçiriliyor* . 28 05 2015. https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/gaziantepli-kadinlar-saglik-taramasindan-geciriliyor (erişildi: 04 14, 2022).

—. *Gaziantep'te Aile Destek Merkezi Kuruldu.* 11 02 2017. https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/gaziantepte-aile-destek-merkezi-kuruldu (erişildi: 04 05, 2022).

—. *Kadına Yönelik Şiddete Son Vermek İçin Gaziantep Turuncuya Boyandı!* 26 11 2019. https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/kadina-yonelik-siddete-son-vermek-icin-gaziantep-turuncuya-boyandi (erişildi: 04 17, 2022).

—. *Misyon, Vizyon ve İlkeler.* 2020. https://www.gaziantep.bel.tr/tr/misyon-vizyon-ve-ilkeler (erişildi: 04 01, 2022).

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan 2020-2024. Gaziantep, tarih yok.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. *Türkiye Genelinde Bşlatılan Okuma Yazma Seferberliğine Gaziantep'ten Destek.* 26 10 2021. https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/turkiye-genelinde-baslatilan-okuma-yazma-seferberligine-gaziantepten-destek (erişildi: 04 05, 2022).

Gaziantep Kadın Girişimci Destek Merkezi. Erişim tarihi 2022. https://kagidem.com/KagidemNedir.

Gençkaya, Ömer Faruk, ve Emine Yanar. «TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI YEREL YÖNETİMLER:KADIN BELEDİYE BAŞKANLARI FARK YARATIYOR MU?» *Demokrasi Sivil Toplum ve Kent Yönetimi* içinde, yazan Ruşen Keleş ve Esmeray Alacadağlı, 400-434. Ankara: Astana Yayınları, 2021.

Göç İdaresi Başkanlığı. *Geçici Koruma.* 21 04 2022. https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638 (erişildi: 04 28, 2022).

Göymen, Korel. «Türk Yerel Yönetiminde Katılımcılığın Evrimi: Merkeziyetçi Bir Devlette Yönetişim Dinamikleri.» *Amme İdaresi Dergisi*, 1999: 67-83.

Greckol, Sonja. «Gender Mainstreaming in Local Governments.» *Women and Urban Environments,* 2005.

Güler, Mahmut. «Sosyal Demokrat Bekediyelerin 1989-194 Deneyimini Toplumcu Belediyecilik Üzerinden Değerlendirmek.» *Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi - Toplumcu Belediyecilik - Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları* içinde, yazan İhsan Kamalak ve Hüseyin Gül, 233-267. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık, 2013.

Güler, Mahmut. «Toplumcu Belediyeciliğin Doğuş Koşulları Üzerine.» *Yerel Yönetimlerde Soyal Belediyecilik - Toplumcu Belediyecilik - Teorik Yaklaşımlari Türkiye Uygulamaları* içinde, yazan İhsan Kamalak ve Hüseyin Gül, 125-158. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık, 2013.

Güllü, Canan, röportaj yapan: Kadın ve Çocuk Bülteni. Ankara Büyükşehir Belediyesi. *Salgın Döneminde Kadına Şiddet Arttı* (9 Mayıs 2020).

Güneş, Muharrem, ve Eylem Beyazıt. *Yerel Gündem 21'den Kent Konseylerine "Ulusal" Kentlerden "Küresel" Köylere.* Ankara: Detay Yayıncılık, 2012.

Güney, Mercan Efe, ve Büşra Üstündağ. «Kadın Dostu Kent Yaklaşımı Kapsamında Kentsel Açık Yeşil Alanların Değerlendirilmesi: Bornova Örneği.» *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2020: 38-65.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması.* ISBN: 978-605-4628-75-9, Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel, 2015.

Halaçoğlu, Yusuf. *X1V-XVII. YÜZYILLARDA OSMANLILARDA DEVLET TEŞKİLATI VE SOSYAL YAPI.* Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991.

Heise, L, M. Ellsberg, ve M. Gottmoeller. «A Global Overview of Gender-Based Violence.» *International Journal of Gynecology and Obstetrics*, 2002: 5–14.

İnsanca Yaşam ve Demokratik Toplum Derneği. «Deneyim Paylaşım Toplantısı.» *Yerel Eşitlik Eylem Planlarını Dijital İzleme Platformu.* https://zoom.us/rec/share/o_l9PjMx1k_Vh3duwGum5_7zI9hGQzgBsutVQ-TpUtoCnhpUsqp6km8XVe7Y8WFR.k60bn3UMMespjFuw?startTime=1643094045000, 25 01 2022.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Haberler. *Dr. Behçet Uz Rekreasyon Alanı "acil durum butonu" ile daha güvenli.* 26 11 2021. https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/dr-behcet-uz-rekreasyon-alani-acil-durum-butonu-ile-daha-guvenli/45928/156 (erişildi: 05 19, 2022).

Jarvis, Helen, Paula Kantor, ve Jonathan Cloke. *Cities and Gender.* United Kingdom: Routledge, 2009.

Kadın Danışma Merkezi. «Yerel Eşitlik Eylem Planı 2021-2024.» Ankara Büyükşehir Belediyesi , 2021.

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı. *Toplum Temelli Yerel Kuruluşların Katılım ve Savunuculuk Kapasitelerini Güçlendirme Projesi "Gaziantep".* 2021.

Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü. *Yıllık Rapor 2021.* Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2022.

Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü. *Yıllık Rapor 2021.* Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2022.

Kadın ve Çocuk Bülteni . Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi, Nisan-Haziran 2020.

—. Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi, Ocak-Şubat-Mart 2021.

—. Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi, Haziran-Temmuz-Ağustos 2020.

Kadın ve Çocuk Bülteni. Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi, Ekim-Kasım-Aralık 2021.

—. Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi, Nisan-Mayıs-Haziran 2021.

Kahraman, Nilgün. «Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Malatya Büyükşehir Belediyesi ve Elazığ Büyükşehir Belediyesi Örneği (Yüksek Lisans Tezi).» Kütahya: T.C. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, 2016.

Kalfa, Aslıcan. «Refah Rejimi Bağlamında Çocuk Bakımı Hizmetleri.» *Çalışma ve Toplum,* 2010: 191-220.

Kaya, Perihan Hazel, ve Mevlüt Koca. «Osmanlı'dan Günümüze Vakıf Sisteminin Gelişimi.» *Al-Farabi International Journal on Social Sciences,* 2020: 146-161.

Kazıcı, Ziya. *Osmanlılarda İhtisab Müessesesi.* İstanbul: Kültür Basın Yayın Birliği, 1987.

Keleş, Ruşen. *Yerinden Yönetim ve Siyaset.* İzmir: Cem Yayınevi, 2019.

Kern, Leslie. *Feminist City: A Field Guide.* Toronto: Between the Lines, 2019.

Kesgin, Bedrettin. « Yoksulluğa Yerel Müdahale "Sosyal Belediyecilik" Karşılaştırmasında Eminönü ve Beşiktaş Belediyeleri Örnekleri.» İstanbul: Marmara Üniversitesi Doktora Tezi, 2008.

Kesgin, Bedrettin. «Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden ve Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik.» *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 2012: 169-180.

Klatzer, Elisabeth, Özgün Akduran, ve Metehan Gültaşlı. *Belediyeler İçin Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Rehberi.* UN WOMEN, 2015.

Koç, Muhammed Tarık. «Sosyal Belediyecilik Anlayışı Çerçevesinde Kayseri Büyükşehir Belediyesi Bünyesinde Yapılan Sosyal Faaliyetler (Yüksek Lisans Tezi).» Kayseri: T.C. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ocak 2015.

Koçak, Süleyman Yaman, ve Ali Ekşi. «Katılımcılık ve Demokrasi Çerçevesinde Türkiye'de Yerel Yönetimler.» *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 2010: 295-307.

Koçak, Süleyman Yaman, ve Ali Ekşi. «Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye'de Yerel Yönetimler.» *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 2010: 295-307.

Kourou, Nur Sinem. «Sağ Popülizm ve Toplumsal Cinsiyet Karşıtı Hareketlerin Birlikteliğinde AKP Hükümetlerinin Aile Siyaseti ve Popülist Siyasal Mobilizasyonu.» *Feminist Tahayyül* , 2021: 207-241.

Kovancı, Onur. «Hayır Anlayışından Sosyal Devlete: İngiliz Yoksul Yasaları.» *Mülkiye Dergisi,* 2003: 255-278.

Kuban, Doğan. «Anadolu-Türk Şehri. Tarihi Gelişmesi, Sosyal ve Fiziki Özellikleri Üzerinde Bazı Gelişmeler.» *Vakıflar Dergisi,* 1968: 53-73.

Lien, Sandra, ve Per Arnt Pettersen. «Local Government and Welfare Generosity: Municipality Spending on Social Welfare.» *Scandinavian Political Studies,* 2004: 343-365.

Lorasdağı, Berrin Koyuncu, ve Ahu Sumbas. «Türkiye'de Yerel Siyasetİ Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Üzerinden Düşünmek: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Belediyeler.» *Çağdaş Yerel Yönetimler,* 2015: 1-26.

Lorasdağı, Berrin Koyuncu, ve Ahu Sumbas. «Türkiye'de Yerel Siyaseti Toplumsal Cinsiyet Üzerinden Düşünmek: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Belediyeler.» *Çağdaş Yerel Yönetimler,* 2015: 1-26.

Mirioğlu, Güldane. «Mekânı Feminist Perspektifle Okumak: Balıkesir Kenti Merkezi İş Alanı Örneği.» *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE),* 2019: 103-128.

Molyneux, Maxine. «Mobilization Without Emancipation? Women's Interest, The State, And Revolution In Nicaragua.» *New Social Movements And The State In Latin America* içinde, yazan David Slater, 227-254. Amsterdam: CEDLA Publications, 1985.

Morris, Robert. *Social Policy of the American Welfare State.* New York: Longman, 1985.

Moser, Caroline 0. N. «Gender Planning in the Third World: Meeting Practical and Strategic Needs.» *World Development,* 1989: 1799-1825.

Murray, Christine. «What would cities look like if they were designed by mothers?» *The Guardian.* 27 Ağustos 2018. https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/aug/27/architects-diversity-cities-designed-mothers (erişildi: Mayıs 03, 2021).

Nilüfer Belediyesi. «2017 Yılı Faaliyet Raporu.» Bursa, 2017.

—. «2020 Yılı Faaliyet Raporu.» Bursa, 2020.

Office of the Women’s Advisory Committee. «Gender in Mainstreaming Urban Development.» Berlin: Senate Department for Urban Development, 5 2011.

Ortaylı, İlber. *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi.* Ankara: Cedit Neşriyat, 2008.

Öcal, Zeynep. «Türk Belediyeciliği'nde Yeni Belediyecilik Hareketi: 1973-1980 Dönemi Yeni Belediyecilik Hareketi (Yüksek Lisans Tezi).» İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, 2001.

Ökmen, Mustafa. «Bir İnsan Hakkı Olarak Yerel Haklar ve Avrupa Kentsel Şartı.» *Yerel Siyaset,* 2008: 13-18.

Önver, Şevki Bilgehan. «Altıncı Daire-i Belediye ve Günümüz Belediye Hizmetleriyle Karşılaştırılması.» *Takvim-i Vekayi*, 2019: 37-72.

Özsoy, Bahar, ve Esra Banu Sipahi. «Türkiye'de Kadın Dostu Olma İddiasında Bir Kent: Gaziantep.» *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 2016: 35-68.

Pekküçükşen, Şerife. «Sosyal Belediyecilik ve Selçuklu Belediyesi Şefkat Evleri Örneği.» *Yerel Yönetimler Kongresi Bildiriler Kitabı.* Çanakkale, 2004.

Pektaş, Ethem Kadri. «Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunları.» *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2010: 5-22.

Pinch, Steven. *Worlds of Welfare: Understanding the Changing Geographies of Social Welfare Provision.* London: Routledge Press, 1997.

Plan International. *Unsafe in the City.* United Kingdom, 2018.

Polat, İkbal, ve Ebru Ağduk. *Yerel Yönetimler için Kadın Katılımı ve Eşitlikçi Mekanizmalar*. İstanbul: Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı, 2019.

Pusula. *Haydi kızlar yönetime projesi yüreklendirdi.* 01 01 2019. https://www.gazianteppusula.com/haber/10266889/haydi-kizlar-yonetime-projesi-yureklendirdi (erişildi: 05 20, 2022).

Resmi Gazete. «Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik.» Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 5 Ocak 2013.

Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü. *31 Mart 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimleri.* Seçim İstatistikleri Bülteni, Ankara : T.C. Yüksek Seçim Kurulu, 2019.

Sezik, Murat. «Neo-Liberal Belediyecilik ve Malatya Belediyesi Örneği.» *İdeal Kent Dergisi*, 2013: 270-292.

Sumbas, Ahu. «Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politika Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye'de Belediyelerin Hukuksal ve Siyasal Durumları.» *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2013: 31-44.

Sumbas, Ahu, ve Berrin Koyuncu L. «Discussing women's representation in local politics in Turkey: The case of female mayorship.» *Women's Studies International Forum*, 2016: 41-50.

Sumbas, Ahu, ve Uğur Ömürgönülşen. «ETKİN BİR YEREL PAYDAŞ OLMA YOLUNDA KADIN MECLİSLERİNİN KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: ANKARA KADIN MECLİSLERİ ÖRNEĞi.» *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2018: 65-81.

Şahin, Musa, ve N. Ebrar Kaya. «Valide Sultanların Kurduğu Vakıfların Kadına Yönelik Sosyal Hizmetleri.» *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2016: 36-65.

Şavran, Temmuz Gönç. «Sağlıkta Toplumsal Cinsiyet Eşitsizlikleri: Eskişehir'de Kırsal ve Kentsel Alanlarda Kadın Sağlığı.» *Fe Dergi: Feminist Eleştiri Cilt 6, Sayı 1*, 2014: 98-116.

Şeker, Aziz, ve Gökhan Kurt. «Bir Sosyal Politika Alanı Olarak Yaşlılık ve Sosyal Hizmet Uygulamaları.» *NÜFUS BİLİM DERGİSİ / TURKISH JOURNAL OF POPULATION STUDIES*, 2018: 7-30.

Şener, Ülker, ve Bengin İnanç. *Belediye Eşitlik Birimleri Mevcut Durum Analizi.* Ankara: CEİD Yayınları, 2021.

Şenesen, Gülay Günlük. «Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçe.» *Kadınsız Kentler: Toplumsal Cinsiyet Açısından Belediyelerin Politika ve Bütçeleri* içinde, yazan Gülay Günlük Şenesen, Yelda Yücel, Ayşegül Yakar Önal, Nuray Ergüneş ve Burcu Yakut Çakar, 15-30. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017.

Şenesen, Gülay Günlük, Nuray Ergüneş, ve Ayşegül Yakar Önal. «"Dirlik Temelli Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Yaklaşımıyla Yerel Yönetim Bütçelerine Bakmak: Kars Belediyesi.» *30. Türkiye Maliye Sempozyumu.* Antalya, 2015. 1-30.

Şenesen, Gülay Günlük, ve Yelda Yücel. «Dirlik Temelli Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemede Sürdürülebilirlik: Gaziantep İçin Bir Değerlendirme.» *İktisat ve Toplum*, 2018: 21-29.

Şengün, Esin, ve Çiğdem Akman. *Türkiye'de Sosyal Belediyecilik.* Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.

Tekeli, İlhan. *Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü (1923-1990).* İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2009.

Tekeli, İlhan. «Yakın Geçmişten Bugüne, Belediye Programlarının Oluşumu.» *Mülkiyeliler Birliği Dergisi,* 1988: 40-44.

The Council of European Municipalities and Regions. «The European Charter For Equality Of Women and Men In Local Life.» Brüksel: The Council of European Municipalities and Regions, 5 2006.

Titmuss, Richard. *Essays on the Welfare State.* Boston: Beacon Press, 1963.

Toprak, Düriye, ve Ceyda Şataf. «Türkiye'nin Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı.» *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2009: 11-24.

Toprak, Zerrin. *Yerel Yönetimler.* Ankara: Nobel Yayıncılık, 2006.

Tosun, Zehra, ve Duygu Erseçen. *Kadın Danışma Merkezi İşleyişi Eğitimi El Kitabı.* Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı, 2015.

Türe, Fatih. «Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Kökeni: Osmanlı İmparatorluğu'nda Yerel Yönetimler.» *Yerel Gündem* , 2000: 34-41.

Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı. «YEREL YÖNETİMLER BAĞLAMINDA KADIN VE ÜREME SAĞLIĞI.» 2021. https://www.tapv.org.tr/haberler/yerel-yonetimler-baglaminda-kadin-ve-ureme-sagligi-kitapcigi-yayinda/ (erişildi: 04 12, 2022).

UN Women. *Building Safe and Inclusive cities for Women Practical Handbook.* Delhi: Jagori, 2010.

UNICEF, UN Women, ve UN Habitat. «Safe and Friendly Cities for All.» 2011.

Urban Development Vienna. «Manual for Gender Mainstreaming in Urban Planning and Urban Development .» Hozhausen Druck GmbH, 2013.

Vural, Tarık. «Osmanlı İmparatorluğu'nda Yerel Yönetimler.» *Türk İdare Dergisi*, 2004: 179-194.

Wanqing, Zhang. «Domestic Violence Cases Surge During COVID-19 Epidemic.» *Sixth Tone.* 2 Mart 2020. http://www.sixthtone.com/news/1005253/domestic-violence-cases-surge-during-covid-19-epidemic (erişildi: Mayıs 23, 2021).

WHO. «COVID-19 and violence against women - What the health sector/system can do.» 07 04 2020. https://www.who.int/publications/i/item/WHO-SRH-20.04 (erişildi: 04 15, 2022).

Wieringa, Saskia. «Women's Interests and Empowerment: Gender Planning Reconsidered.» *Development and Change*, 1994: 829-848.

World Economic Forum. «Global Gender Gap Report 2021.» Geneva, 2021.

Yakut, Gözdenur. «Türkiye'de Kadın İstihdamı, Meslek Edindirme Kursları ve Yerel Yönetimler: İstanbul'da Bazı İlçe Belediyeleri Üzerine Bir Araştırma.» *Yüksek Lisans Tezi.* İstanbul: T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Çalışma Ekonomisi Bilim Dalı, 2015.

Yanar, Emine. «Türkiye'de Kadın Belediye Başkanları (Yüksek Lisans Tezi).» İstanbul: T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı İstanbul Araştırmaları Bilim Dalı, 2013.

Yaşar, Nebiye. «Eğitimde Cinsiyet Eşitsizliğinin Okullaşma Oranına Etkisi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler Karşılaştırılması.» *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2018: 55-69.

Yavaş, Mansur. *Twitter.* 25 11 2019. https://twitter.com/mansuryavas06/status/1198904827847356416 (erişildi: 04 19, 2022).

—. *Twitter.* 07 03 2021. https://twitter.com/mansuryavas06/status/1368345594746580999 (erişildi: 04 19, 2022).

—. *Twitter*. 25 11 2021. https://twitter.com/mansuryavas06/status/1463763887820529664 (erişildi: 04 19, 2022).

—. *Twitter*. 25 11 2020. https://twitter.com/mansuryavas06/status/1331680622797074432 (erişildi: 04 19, 2022).

Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019 - 2020. Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi, tarih yok.

Yerel Eşitlik Eylem Planı 2021 - 2024. Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi, tarih yok.

Yılmaz, Aynur, ve Mehmet Ulaş. «Kadınların Rekreatif Alanlarda Fiziksel Aktivite Yapma Amaçları ve Karşılaştıkları Sorunlar.» *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 2016: 101–117.

Yörük, Doğan. «Osmanlıdan Günümüze Türk Toplumunda Çevre Anlayışının Gelişmesinde Vakıflar ve Dernekler.» *SUTAD*, 2016: 361-372.

Yörükoğlu, Fuat. «Türk Belediyeciliğinin Gelişim Süreci.» *Mevzuat Dergisi*, 2009: 1-21.

Yücel, Ilgın, ve İlkay Kutlar. «Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Kadınlara Yönelik Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi.» *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 2020: 151-169.

Zastrow, Charles. *Introduction to Social Work and Social Welfare: Empowering People, Twelfth Edition.* Boston: Cengage Learning, 2017.

EK 1: ETİK KOMİSYON İZNİ

EK 2: ORİJİNALLİK RAPORU